

Panel 41 : Language and Literature

1.	Developing a Teaching Model of Thai Traditional Dancing art for the Hearing Impairs: A case study of Sotsuksa Khon Kaen School for the Deaf
<i>Danaiya Sungketkarn</i>	2181
2.	The Style in the novel “Buppesannivas” of Rom Pang
<i>Sumalee Phonkhunsap</i>	2193
3.	The Construction of Marginalization in Modern Laos Literature
<i>Peekanit Satarn</i>	2210
4.	Final consonants of English loanwords in English-Lao Lao-English Dictionary
<i>Kanyarat Unthanon</i>	2229
5.	The Semantics Field of Village name in Muang District, Nakhon Phanom Province
<i>Nanteya Panchote</i>	2235

Developing a Teaching Model of Thai Traditional Dancing art for the Hearing Impairs: A case study of Sotsuksa Khon Kaen School for the Deaf

Danaiya Sungketkarn

Program Dramatic Arts Faculty of Humanitie
Rajabhat Maharakam University, Maharakam
E-mail : da_nai_ya@hotmail.com

Abstract

The current study aimed to 1) investigate teaching method of Thai traditional dancing art and meaning expression to the hearing impairs, and 2) study teaching model development of Thai traditional dancing art to the hearing impairs.

The data were collected from related studies and field data collection. The participants were categorized into 3 groups which are experts in developing the hearing impairs, the hearing impairs, and general people. The data were analyzed by descriptive analysis method.

The results of the study could be shown as follow 1. The learning impairs could learn to move their body in the Thai traditional dancing styles by memorizing from instructors. When the hearing impairs practiced repeatedly until they could remember the movement themselves, the instructors moved the class into practice with songs session. The process might take time because the learners must start from breath counting. The instruction of Thai Traditional dancing encouraged the learning impairs to realize the benefit of Thai traditional art following sustainably lifelong learning issued in the national development plan. 2. In order to suggest the model for developing Thai traditional dancing art to the learning impairs, it was found that now a day, the Thai traditional dancing art is being instructed only in the restricted number of educational institutions. However, this art is always in art and handicraft skill competition held by the government. The developing model for the hearing impairs should include basic lessons in order to encourage them to perform with confidence and support social equalization.

The mentioned rationales led to the new piece of knowledge in the hearing impairs instruction of Thai traditional dancing art. The study also contributed to virtue, morality, psychomotor, pedagogy, preservation of national art and culture, empowerment of people with disabilities, and reducing social impairment.

การสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ดเนินยา สังเกตการณ์

บทคัดย่อ

การสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์และการสื่อความหมายกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 2. เพื่อศึกษาการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยแบ่งกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลที่บกพร่องทางการได้ยิน ผู้บกพร่องทางการได้ยิน และบุคคลทั่วไป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. เพื่อศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์และการสื่อความหมายกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้เองจากการจำท่าทางที่ผู้สอนได้ถ่ายทอดทำให้ ซึ่งการเคลื่อนไหวนี้จะต้องฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ให้เกิดเป็นภาพจำจนสามารถเคลื่อนไหวด้วยตัวเองได้แล้วผู้สอนจึงนำเข้าสู่กระบวนการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลงที่ถ่ายทอดให้ตามขั้นตอนและวิธีการทั้งนี้อาจจะต้องใช้เวลาในการฝึกฝน โดยการเริ่มฝึกวิธีการนับจังหวะตามระบบการหายใจ การศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์ลักษณะนี้เป็นการช่วยสนับสนุนให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้ตระหนักถึงคุณค่าและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประจำชาติตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคมนาคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน 2. เพื่อศึกษาการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดง เป็นที่ทราบกันดีว่าปัจจุบันการเรียนการสอนนาฏศิลป์มิได้มีเฉพาะในโรงเรียนที่กำหนดเท่านั้น แต่ในปัจจุบันการเรียนการสอนนาฏศิลป์ยังเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมแข่งศิลปหัตถกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกในทักษะการแสดงแต่ละด้านอีกด้วย ดังนั้นจึงควรสร้างรูปแบบวิธีการสอนนาฏศิลป์ที่เข้าใจได้ง่ายให้กับผู้บกพร่องทางการได้ยินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความกล้าแสดงออก และมีความสามารถเป็นที่ยอมรับในสังคมได้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบวิธีการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่บกพร่องทางการได้ยิน เพื่อประโยชน์อีกหลายด้านด้วย เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะพิสัย ด้านการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมประจำชาติ และการช่วยเหลือกันและกันในสังคม ทั้งนี้การแสดงจะช่วยลดช่องว่างของคนในสังคมอีกด้วย

Keywords:

นาฏศิลป์ หมายถึง ลีลา ท่าทาง การแสดงนาฏศิลป์โดยการนำท่าทางต่าง ๆ มาเรียบเรียงให้เกิดเป็นชุดการแสดงตามแบบแผนที่ปรมาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ได้คิดประดิษฐ์ขึ้นในแต่ละชุดการแสดงโดยแบ่งเป็น ระเบียบ ระเบียบรำ ฟ้อน ที่มีทั้งแบบมาตรฐานและปรับปรุงขึ้น ให้สอดคล้องกับจังหวะเพลงและการขับร้อง

การสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์ หมายถึง การสอนให้นักเรียนกล้าแสดงออก ตามความเข้าใจ โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษา ฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ครูผู้สอนต้องมีความร่าเริง แจ่มใส หน้าตายิ้มแย้ม และมีอารมณ์ร่วมกับเด็ก ตลอดเวลา ไม่แสดงอารมณ์เบื่อหน่ายวิชานาฏศิลป์ จะทำให้ผู้เรียนไม่ชอบเรียนวิชานาฏศิลป์ ไปด้วย เพราะฉะนั้นครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของนาฏศิลป์

บุคคลที่บกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง ผู้ที่สูญเสียสมรรถภาพทางการได้ยิน เนื่องจากอวัยวะการได้ยิน ประสาทหูเสื่อมหรือพิการทำให้ไม่ได้ยินเสียงต่าง ๆ และสูญเสียการได้ยินระหว่าง 26 - 90 เดซิเบล ซึ่งในที่นี้หมายถึงนักศึกษาพิเศษพิการทางหูที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและโรงเรียนโสตศึกษาขอนแก่น

1. Introduction

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการพัฒนาพื้นฐานทาง จิตวิทยาการเรียนรู้หรือเกิดจากความบกพร่องทางพันธุกรรม ซึ่งมีผลโยงไปถึงการมีปัญหาในการใช้ภาษา ทั้งการฟัง การอ่าน การพูด การเขียน และการสะกดคำ หรือการคำนวณ ตลอดจนปัญหาในเรื่องการเคลื่อนไหว การรับรู้ อารมณ์ พฤติกรรม โดยไม่ได้เกิดจากความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ปัญหา ทางพฤติกรรม ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จทางการเรียนหนังสือโดยวิธีเดียวของเด็กปกติได้ จำเป็นต้องให้บริการทางการศึกษาที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ หรือเรียกอีกอย่างว่า การศึกษาพิเศษ สิ่งแวดล้อม กรรมพันธุ์ มักเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กภายหลังการคลอด เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง เช่น การที่เด็กมีพัฒนาการทางร่างกายล่าช้า ด้วย สาเหตุบางประการ การที่ร่างกายได้รับสารบางประการอันเนื่องมาจากสภาพมลพิษในสิ่งแวดล้อม การสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพของครู ตลอดจนการขาดโอกาสในการศึกษา เป็นต้น แม้ว่าองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อมเหล่านี้จะไม่ใช่สาเหตุที่ ก่อให้เกิดความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยตรง แต่องค์ประกอบเหล่านี้อาจทำให้สภาพการเรียนรู้ ของเด็กมีความบกพร่องมากขึ้น ประเภทของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ประเภทของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะของ ปัญหาในการเรียนของเด็กได้ดังนี้ 14 1. ความบกพร่องทางการฟังแล ะการพูด เด็กเหล่านี้ อาจแสดง พฤติกรรมทางการพูด เช่น 1. มีพัฒนาการทางการพูดล่าช้า 2. ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ทางภาษา รู้คำศัพท์น้อย

3.จำแนกเสียงพูดไม่ได้ 4. ใช้อวัยวะในการพูดไม่ถูกต้อง ทำให้พูดไม่ชัด พูดไม่เป็นประโยค 5.อ่านคำโดยสลับตัวอักษร ไม่เข้าใจว่าตัวอักษรใดมา ก่อนหรือ หลัง ซ้ำยหรือขวา เป็นต้น 2.ความบกพร่องทางการเขียน การเขียนเป็นทักษะสูงสุดในกระบวนการทางภาษา ประกอบด้วยทักษะในการฟัง การ อ่าน การพูด และการเขียน การเขียนเป็นการแสดงออก ซึ่งแนวคิดของผู้เขียนจะต้องนำคำในภาษา มาร้อยเรียงกันอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักภาษาไทย เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้มักมีความบกพร่องในการเรียงลำดับ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กไม่สามารถเขียนหนังสือได้ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเขียน อาจแสดงพฤติกรรมในการเขียน เช่น 1. เขียน ประโยคตามที่ครูบอกไม่ได้ ไม่สามารถลอกคำที่ครูเขียนบนกระดานลงบนสมุดของนักเรียนได้ อย่างถูกต้อง 2.รูปของตัวอักษรที่เขียนอาจไม่แน่นอน เขียนไม่เป็นคำอาจเป็นลายเส้น แต่อ่าน ไม่ได้ 3. เขียนประโยคไม่ได้ เรียงคำไม่ถูก

ปัจจุบันได้มีการสำรวจคนพิการ พ.ศ. 2544 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ระบุว่า จำนวนคนพิการในประเทศไทยที่มีอยู่ 1,100,761 คน เป็นผู้พิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย จำนวน 240, 904 คน หรือร้อยละ 21.9 เป็นชาย 126,759 คน เป็นหญิง 114,146 คน ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้หูตึงและหูหนวก ซึ่งยังไม่สามารถระบุตัวเลขที่แน่ชัดลงไปได้ว่า เข้าสู่ระบบการศึกษาเท่าใด แต่ก็พบว่า มีผู้บกพร่องทางการได้ยินไม่น้อยที่ยังสามารถเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติในโรงเรียนเรียนร่วมได้ คนหูหนวกถือเป็นคนพิการซึ่งบกพร่องทางการได้ยินและไม่สามารถใช้เครื่องช่วยฟังเพื่อช่วยในการได้ยินได้เลย ถือเป็นความพิการในระดับรุนแรง โรงเรียนเฉพาะความพิการ เช่น โรงเรียนโสตศึกษาของรัฐในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีอยู่จำนวน 20 แห่งทั่วประเทศไทย จึงยังมีความจำเป็นอยู่มากที่จะดำเนินการรับเด็กหูหนวกเข้าศึกษา โดยที่โรงเรียนโสตศึกษาเหล่านี้รับนักเรียนทั้งหูหนวกและหูตึงเข้าศึกษาทั้งในรูปแบบอยู่ประจำและไป-กลับ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน : 2550)

นาฏศิลป์เป็นศิลปะการฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำ เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิง อันโนมน้าวอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตาม ศิลปะประเภทนี้ต้องอาศัยการบรรเลงดนตรี และการขับร้องเข้าร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่ายิ่งขึ้น หรือเรียกว่า ศิลปะของการร้องรำทำเพลง การศึกษานาฏศิลป์ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมแขนงหนึ่ง นาฏศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะสาขาจิตรศิลป์ อันประกอบด้วย จิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณคดี ดนตรี และนาฏศิลป์ ทั้งนี้นอกจากจะแสดงความเป็นอารยะของประเทศแล้ว ยังเป็นเสมือนแหล่งรวมศิลปะและการแสดงหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ใน การที่จะสร้างสรรค์ อนุรักษ์ และถ่ายทอดสืบต่อไป (จาดรุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2540 : 20)

การเรียนการสอนนาฏศิลป์จึงนับเป็นมรดกประจำชาติที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้คนในสังคม ทั้งประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ต่อประเทศชาติ อาทิ ช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สร้างบุคลิกภาพ ท่าทางทรวดทรงทำให้ออนามัยดี อายุยืน ทรวดทรงสง่างาม บุคลิกดีและสามารถยึดเป็นอาชีพได้ ส่วนคุณค่าทางจิตใจและทัศนคติ ช่วยให้ มีจิตใจร่าเริง แจ่มใส กล้าแสดงออก มีความจำและปฏิภาณดี ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม ความพร้อมเพรียง ความสวยงามตลอดจนฝึกความอดทน ความขยันหมั่นเพียร รู้จักถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก จินตนาการทำให้เป็นผู้มี

สุนทรียะในความงาม ช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นาฏศิลป์เป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับภาษา ท่าทางและดนตรี ทั้งยังรวมศิลปะแขนงอื่น ๆ ไว้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรมและนาฏกรรม ฉะนั้นพฤติกรรมทางนาฏศิลป์จึงเป็นพฤติกรรมหล่อหลอมสิ่งที่ดีงามที่เกี่ยวข้องกับ กาย วาจา ใจ ที่แสดงออกถึงความ เป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์โลกทั้งหลาย (วิมลศรี อุปรมย์, 2534 : 2-3) การใช้ภาษาทำนาฏศิลป์และ นาฏยศัพท์ในการร่ายรำแบบนาฏศิลป์ไทยนั้นมีมานานแล้ว ปรากฏหลักฐานเมื่อมีการแสดงละครในสมัยอยุธยา ครั้นมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 6 ปรากฏว่ามีการถ่ายภาพ ทำรำและในปี พ.ศ. 2497 อธิบดีกรมศิลปากร คือ นายธนิต อยู่โพธิ์ ได้มอบหมายครูอาคม สายาคมซึ่งเป็นศิลปินและเป็นครูสอนนาฏศิลป์โยน-ละคร ให้นำทำรำ พื้นฐานที่ปฏิบัติกัน มาเขียนเป็นตำราทางวิชาการขึ้นเป็นครั้งแรก (แต่งเป็นร้อยแก้ว) เพื่อเป็นข้อมูลหลักฐานทาง นาฏศิลป์ไทยสืบไป

การถ่ายถอดรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะพิสัยจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการ จัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์ซัน (Instructional Model Based On Simson's Processes For Psycho Motor Skill Development) เป็น การสอนทักษะปฏิบัติที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งการสอนต้องใช้หลักการ วิธีการ ที่แตกต่างไปจากการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย หรือพุทธิพิสัย (ทิตินา แคมมณี, 2550 : 243) จึงนับว่าเหมาะสมอย่างยิ่งกับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ซึ่งการฝึกทักษะนี้จะ สามารถนำมาพัฒนาการสื่อความหมายให้กับบุคคลที่บกพร่องทางการได้ยินเป็นอย่างดี นาฏยศัพท์ หมายถึง ศัพท์ ที่ใช้เรียกท่ารำทางนาฏศิลป์ หรือการละคร การฟ้อนรำ การสร้างสรรค์ท่ารำที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทย ผู้แสดง จำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการร่ายรำอันจะส่งผลถึงความประณีตของท่วงท่า ที่สร้างสรรค์ของศิลปินที่งดงามลงตัว การแสดงนาฏศิลป์ที่บรมครูผู้เชี่ยวชาญได้สร้างสรรค์ไว้พอจะรวบรวมได้คือ นาฏศิลป์ที่รวมความเป็นเลิศของศิลปะ แขนงต่าง ๆ วิวัฒนาการมาพร้อมกับความเจริญของมนุษย์ โดยอาศัยพลังและเจตนา เป็นเครื่องผลักดันให้จิต กระตุ้นร่างกายให้แสดงการเคลื่อนไหว มีจังหวะ มีแบบแผน เพื่อให้เกิดความสุข ความเข้าใจ และความงดงามแก่ ตนเองและผู้อื่น นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติแต่โบราณ เป็นศิลปะชั้นสูง แยกประเภทการแสดง ออกเป็นหลายแบบ ใช้ภาษาท่าเหมือนกัน แต่แยกลักษณะและประเภทการแสดงแตกต่างกัน ขอบข่ายของ นาฏศิลป์ไทย จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ โขน หนัง หุ่น ละครรำ ละครรำ ละครร้อง ละครสังคีต ละครพูด การละเล่นของหลวง การเล่นเบิกโรง การละเล่นพื้นเมือง นาฏศิลป์ไทยประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ เรียกกัน โดยทั่วไปว่า "มหรสพ" ซึ่งหมายถึงการเล่นรื่นเริง มีโขน ละคร หรือสิ่งที่คล้ายคลึงกัน ปัจจุบันมหรสพมีความหมาย กว้างขวาง รวมไปถึงการเล่นรื่นเริงทุกชนิด มีระบำ รำ ฟ้อน เป็นต้น ส่วนรำและระบำ คือ ศิลปะของการร่ายรำที่ แสดงพร้อมกันเป็นหมู่เป็นชุด ความงามของการแสดงระบำ อยู่ที่ความสอดประสานกลมกลืนกัน ด้วยความพร้อม เปรียงกัน การแสดงมีทั้งเนื้อร้องและไม่มีเนื้อร้อง ใช้เพียงดนตรีประกอบ คำว่า "ระบำ" รวมเอา "ฟ้อน" และ

"แข็ง" เข้าไว้ด้วยกัน เพราะวิธีการแสดงไปในรูปเดียวกัน แตกต่างกันที่วิธีร้ายรำ และการแต่งกายตามระเบียบประเพณีตามท้องถิ่น

การสอนนาฏศิลป์โดยธรรมชาติและลักษณะเฉพาะทางของสาธิตนาฏศิลป์ มุ่งส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์มี จินตนาการ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลโดยตรงต่อด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ เน้นกระบวนการกลุ่ม เรียนรู้ด้วยตนเอง กล้าแสดงออก และมีนักวิชาการหลายท่านเสนอหลักการและเทคนิคการสอนนาฏศิลป์ ไว้ ดังนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เสนอแนะเทคนิคการสอนนาฏศิลป์ ดังนี้ สสำรวจความต้องการของผู้เรียน วางจุดประสงค์ของการสอนให้ชัดเจน กำหนดบทบาท และหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน บอกแหล่งเรียนรู้ วิธีการหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ทราบก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติจริง วัตถุประสงค์ ประเมินผลตามสภาพจริง เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง นำผลการประเมินมาปรับปรุง และแก้ไข ทุกครั้งที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรณู โกสินานนท์ ได้เสนอหลักการและเทคนิคการสอนไว้ ดังนี้ สอนจากสิ่งที่ยากไปหาสิ่งที่ยาก สอนตามความสามารถของแต่ละบุคคล การสอนโดยวิธีสลับเปลี่ยนทำที่ยากให้ง่ายขึ้น แต่พยายามรักษาแบบแผนเดิมไว้ การสอนแต่ละท่า ต้องอธิบายให้ละเอียด ถือหลักที่ละน้อยแต่ให้แม่นยำแล้ว จึงต่อท่าใหม่ ระหว่างรำ ครูต้องคอยสังเกตและเตือนอยู่เสมอ ให้ผู้เรียนรักษาลีลาท่าทางให้อยู่ในแบบแผน ครูต้องจัดผู้เรียนอยู่เสมอไม่ใช่รำนานำหน้าอย่างเดียว การใช้ศัพท์ทางนาฏศิลป์ บางโอกาสอาจเปลี่ยนใช้คำที่ง่ายหรือใช้ศัพท์ธรรมชาติ แทนก็ได้เพื่อสะดวกในการจดจำ และบอกควบคุมไปกับคำศัพท์ที่ถูกต้องไปด้วย ในขณะที่แสดงท่ารำ ครูควรฝึกให้ร้องเพลงไปด้วย เพื่อเป็นการผ่อนคลายเพราะครูต้องอธิบายขณะผู้เรียนร้องเพลงด้วย เปรียบเทียบท่ารำที่คล้ายคลึงกัน เพื่อไม่ให้เกิดการสับสน วิธีรำนำหน้าผู้เรียน คือ รำนำหน้า กระทำเมื่อแรกต่อท่ารำและรำต่อหน้า หรือรำประจันหน้า ครูต้องมีความสามารถ ความชำนาญในการรำกลับข้าง จะได้ดูแลผู้เรียน และแก้ไขข้อบกพร่องไปได้ เข้มงวดเรื่องแถวและระวิงท่วงทีของผู้เรียน สอนโดยแยกท่ารำทีละท่าแล้วค่อยทำพร้อมกัน การใช้เพลง จะกระทำได้เมื่อต่อท่ารำเป็นชั้น ๆ แล้วรำตามเสียงเพลง บอกท่าลวงหน้า ขณะรำบอกท่าที่จะถึงเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทบทวน การให้สัญญาณเปลี่ยนท่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการรำเป็นหมู่เพื่อความพร้อมเพรียง เช่น การจับมือ การกรีดนิ้ว การก้าวเท้า การตั้งวง การทรงตัว เป็นต้น (ไพโรโรจน์ คะเชนทร, 2555 : 3)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบวิธีการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่บกพร่องทางการได้ยิน เพื่อประโยชน์อีกหลายด้านด้วย เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะพิสัย ด้านการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ และการช่วยเหลือกันและกันในสังคม ทั้งนี้การแสดงจะช่วยลดช่องว่างของคนในสังคมอีกด้วย

2. Method

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์และการสื่อความหมายกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
2. เพื่อศึกษาการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดง

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงวิธีการสอนนาฏศิลป์และการสื่อความหมายกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
2. เพื่อทราบถึงการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดง

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตการวิจัยค้นคว้า ดังนี้

ขอบเขตข้อมูลบุคคล

- 1.1 ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลที่บกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 2 คน
- 1.2 ผู้ปฏิบัติ จำนวน 6 คน
- 1.3 บุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน

ขอบเขตข้อมูลภาคสนาม

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลทั่วไปเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษามีวิธีการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ กลุ่มประชากรตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนผู้พิการทางหู จำนวน 2 คน ได้แก่ อาจารย์ชุตินพร ไชเชาวน์ อาจารย์สอนคนหูหนวก โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น และอาจารย์สุทิตย์ สิมมา อาจารย์สอนคนหูหนวก โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น 2. ผู้ปฏิบัติ จำนวน 6 คน 3. บุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน ซึ่งใช้วิธีการสังเกตและการวัดผล ประเมินผล โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งได้ดังนี้ 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบบันทึก จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้เกิดเป็นผลของการวิจัยในรูปแบบของการพรรณานุกรณะ

3. Results

การสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์และการสื่อความหมายกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 2. เพื่อศึกษาการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดง

ตัวอย่างการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ที่ใช้ในการวิจัย

แสดงแบบโดย นางสาวสุชาดา ราชเสนา นักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การแสดงของนักเรียนผู้บกพร่องทางการได้ยินร่วมกับนักศึกษาปกติ

จากการศึกษาพบว่า การสอนนาฏศิลป์สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบวิธีการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่บกพร่องทางการได้ยิน เพื่อประโยชน์อีกหลายด้านด้วย เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะพิสัย ด้านการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ศิลปะวัฒนธรรมประจำชาติ และการช่วยเหลือกันและกันในสังคม ทั้งนี้การแสดงจะช่วยลดช่องว่างของคนในสังคมอีกด้วย

4. Discussion and Conclusion

สรุป

ภายหลังจากการศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงนาฏศิลป์ตามที่คุณสอน ถ่ายทอดให้ได้ง่ายขึ้น ชัดเจนขึ้น และสร้างความสนุกสนานในการสนทนารวมถึงการฝึกปฏิบัติการเรียนการสอนนาฏศิลป์มากขึ้น การเคลื่อนไหวร่างกายโดยการแสดงนาฏศิลป์ประกอบเพลงทำให้ผู้ชมที่เป็นบุคคลทั่วไปยอมรับในความสามารถของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เกิดความชื่นชม และการมีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น เป็นการลดช่องว่างระหว่างบุคคลที่บกพร่องทางการได้ยินกับบุคคลทั่วไป ทำให้เกิดการยอมรับในสังคม สามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีความสุข

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับความมุ่งหมาย ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้จำแนกการอภิปรายผลออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. เพื่อศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์และการสื่อความหมายกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้เองจากการจำท่าทางที่ผู้สอนได้ถ่ายทอดท่ารำให้ ซึ่งการเคลื่อนไหวนี้จะต้องฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ให้เกิดเป็นภาพจำจนสามารถเคลื่อนไหวด้วยตัวเองได้แล้วผู้สอนจึงนำเข้าสู่กระบวนการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลงที่ถ่ายทอดให้ตามขั้นตอนและวิธีการทั้งนี้อาจจะต้องใช้เวลาในการฝึกฝน โดยการเริ่มฝึกวิธีการนับจังหวะตามระบบการหายใจ การศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์ลักษณะนี้เป็น การช่วยสนับสนุนให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้ตระหนักถึงคุณค่าและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมประจำชาติตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน 2. เพื่อศึกษาการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดง เป็นที่ทราบกันดีว่าปัจจุบันการเรียนการสอนนาฏศิลป์มิได้มีเฉพาะในโรงเรียนที่กำหนดเท่านั้น แต่ในปัจจุบันการเรียนการสอนนาฏศิลป์ยังเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมแข่งศิลปหัตถกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกในทักษะการแสดงแต่ละด้านอีกด้วย ดังนั้นจึงควรสร้างรูปแบบวิธีการสอนนาฏศิลป์ที่เข้าใจได้ง่ายให้กับผู้บกพร่องทางการได้ยินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความกล้าแสดงออก และมีความสามารถเป็นที่ยอมรับในสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผลการวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยนั้นจึงได้นำเสนอ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะและอภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

1.1 วิธีการสอนนาฏศิลป์และการสื่อความหมายกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน นับเป็นประโยชน์ทางการศึกษาและการดำรงชีวิตในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันนี้ยังมีกลุ่มคนที่ไม่เข้าใจถึงการเรียนการสอนนาฏศิลป์และการแสดงของโรงเรียนโสตศึกษาในประเทศไทย จึงทำให้คนทั่วไปบางกลุ่มเกิดข้อสงสัยว่าผู้บกพร่องทางการได้ยินจะสามารถแสดงได้ในระดับเดียวกับบุคคลทั่วไปหรือไม่ หากมีการศึกษาวิธีการสอนนาฏศิลป์ที่เข้าใจได้ง่ายขึ้นและสามารถแสดงได้จริงจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บกพร่องทางการได้ยินและบุคคลทั่วไปจะเกิดความเข้าใจในวิธีการแสดงของผู้บกพร่องทางการได้ยินง่ายขึ้น

1.2 การสร้างรูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ด้านการแสดงนาฏศิลป์อีกด้วย เนื่องจากท่าทางประกอบส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายแบบทั่ว ๆ ไปหากแต่ต้องคิดรูปแบบวิธีการสอนนาฏศิลป์ให้ผู้บกพร่องทางการได้ยินสามารถแสดงประเพณีเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้แสดงกับผู้ชมในการแสดงได้อย่างง่ายและสนุกสนานขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ควรมีการศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์สำหรับบุคคลบกพร่องทางการได้ยินแล้วนำมาใช้ในการสอนนาฏศิลป์และการแสดงบุคคลพิการในรูปแบบต่างกันเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในด้านการสื่อสาร การสอนและการอยู่ร่วมกันในสังคม ในด้านศิลปะการแสดงเมื่อต้องปรับตัวเข้าสู่สภาพแวดล้อมสังคมในยุคปัจจุบัน โดยการสอนนาฏศิลป์แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการแสดงกับบุคคลที่มีความบกพร่องให้เกิดประโยชน์

5. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึง. กรุงเทพฯ, 2552.

จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. นาฏศิลป์ศึกษา. ศึกษาภัณฑ์. กรุงเทพฯ, 2540

วิวัฒน์ เพชรศรี. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ของผู้เรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 คุษภูนิพนธ์การศึกษาคุษภูบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. นาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ : ห้องภาพสุวรรณ, 2543

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพฯ : ดับบลิวเจ็พรีอเพอติฟจำกัด

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. สภาพปัญหาและความต้องการใช้สื่อการศึกษาของครูและนักเรียนทุกระดับ
มัธยมศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2550.

อมรา กล้าเจริญ. สุนทรียนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.

_____ . วิธีสอนนาฏศิลป์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2545

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่2μ). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เอกรินทร์ สีมหาภาค. กระบวนการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช2544

กรุงเทพฯ: บুদ্ধ พ้อยท์.

The Style in the novel “Buppesannivas” of Rom Pang

Sumalee Phonkhunsap

Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences
Rajabhat Maha Sarakham, University, Thailand
E-mail : kookkik_kb@hotmail.com

Abstract

This article aims to study the Style in the fantasy romance novel “Buppesannivas” of Rom Pang. The results show that the author used the most of English vocabularies to portray personality of main character who is a modern highly educated woman. And secondary, she used slang words to create the main female character to stand out and be different from other characters that were in different era. And the author used ancient vocabularies because she wanted the story to be realistic and relate to Thai social context in Ayutthaya Era. In a part of the Figure of Speech that she used the Simile and Metaphor to compare and make the readers cross their mind and also reflect the Thai social context in the Ayutthaya Era on the stratification through the link to the background and personality of the characters. And finally, the use of Thai idioms found that she used simple expressions to reflect the culture of Thai language that consistent with the context of the story and the era.

Keywords: Language style, Social context, Historical novel

ลีลาภาษาของรอมแพงในนวนิยายข้ามภพข้ามชาติเรื่อง “บุพเพสันนิวาส”

สุมาลี พลขุนทรัพย์

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาลีลาภาษาของรอมแพง ในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส ผลการศึกษาพบว่าผู้แต่งใช้การปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษมากที่สุด เพื่อสื่อให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะของตัวละครเอกซึ่งเป็นหญิงสาวสมัยใหม่ที่ได้รับการศึกษาสูง รองลงมาคือ การใช้คำสแลง คำเฉพาะกลุ่ม เพื่อสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้โดดเด่นและแตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ ซึ่งอยู่คนละยุค และการใช้คำศัพท์ภาษาโบราณ เนื่องจากผู้แต่งต้องการให้เรื่องราวมีความสมจริงและสัมพันธ์กับบริบททางสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ พบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์อุปมาและอุปลักษณ์ เพื่อเปรียบเทียบและทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจ รวมถึงสะท้อนบริบททางสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาเรื่องการแบ่งชนชั้น ตลอดจนเชื่อมโยงกับภูมิหลังและบุคลิกลักษณะของตัวละคร ลำดับสุดท้ายการใช้สำนวนไทยพบว่ามีการใช้สำนวนที่เข้าใจง่าย สะท้อนวัฒนธรรมของภาษาไทยที่สอดคล้องกับบริบทของเรื่องและยุคสมัย

คำสำคัญ : ลีลาภาษา บริบททางสังคม นวนิยายอิงประวัติศาสตร์

1. บทนำ

วรรณกรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมสร้างขึ้น จึงย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับสังคม วรรณกรรมจะทำหน้าที่บันทึกภาพของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเอาไว้อย่างละเอียดหลายแง่มุม โดย ม.ล. ต้อย ชุมสาย (2516 : 50) มีความเห็นว่าจุดเริ่มต้นของวรรณกรรมอยู่ที่สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมถือเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้ผู้ประพันธ์เกิดอารมณ์ความรู้สึกแล้วก่อตัวขึ้นเป็นมโนภาพ แต่โดยนิสัยของนักประพันธ์เขามักเกิดแรงบันดาลใจที่จะถ่ายทอดมโนภาพนั้นไปให้ผู้อื่นได้รับทราบด้วยจึงเกิดวรรณกรรมขึ้น

ลักษณะสังคมไทยมีระบบราชการซึ่งเป็นเครื่องผูกมัดราษฎรให้มีภาระต่อแผ่นดิน ชีวิตคนไทยได้ผูกพันอยู่กับราชการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้าราชการในสมัยอยุธยาเรียกว่า ขุนนาง มียศหรือบรรดาศักดิ์ชั้น พระยาหรือออกญาเป็นชั้นสูงสุด และลดลงไปตามลำดับคือ เจ้าหมื่น พระ จมื่น หลวง ขุน จำ หมื่น และพัน สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยชนชั้น นับตั้งแต่การแบ่งแยกชนชั้นอย่างเด็ดขาดระหว่างกษัตริย์กับราษฎรแล้ว พระบรมวงศานุวงศ์ก็มีอันดับสูงต่ำลดหลั่นกันไป ส่วนหมู่ราษฎรก็มีการแบ่งชนชั้นไพร่ผู้ดี ในหมู่ข้าราชการก็มีศักดินาเป็นตัวกำหนดความสูงต่ำในชนชั้นต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการแบ่งแยกสิทธิในสังคมสมัยอยุธยาที่แตกต่างกันด้วย

ปัจจุบันมีนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านหลายเรื่อง หนึ่งในนั้นคือนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส บทประพันธ์ของรอมแพง หรือ จันทรวีร์ สมปรีดา บุพเพสันนิวาสได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง เซเวนบุ๊กอวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2553 และนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ครั้งแรกทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ในปี พ.ศ. 2559 ผลิตโดย บริษัท บรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด นวนิยายเรื่องนี้นอกจากเนื้อเรื่องหลักจะนำเสนอความรักของชายหญิงแล้วยังกล่าวถึงชนชั้นสูงในสมัยอยุธยา ด้วยตัวเอกของเรื่องเป็นขุนนางคนสำคัญในสมัยนั้น นวนิยายจึงสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ค่านิยม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพบ้านเรือน ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องแต่งกาย รวมถึงการนำเสนอภาพของชนชั้นข้าราชการ รวมทั้งความแตกต่างทางสถานภาพระหว่างนายและบ่าว

สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่เร้าให้เกิดวรรณกรรมสำหรับนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาสนั้น รอมแพงผู้แต่งมีแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานเรื่องนี้จากข้อความในพงศาวดารเพียงไม่กี่คำ จึงได้ใช้ฉากหลักเป็นเรื่องราวของผู้คนในยุคสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การสื่อสารเรื่องราวของตัวละครผ่านภาษาที่ใช้ในเรื่อง บุพเพสันนิวาสมีความน่าสนใจ เพราะถ้อยคำภาษา สำนวนของผู้แต่งนอกจากจะมีความละเอียดละไม แสดงตัวตนของผู้แต่งอย่างชัดเจนแล้วยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยในยุคหนึ่งได้อย่างดียิ่ง รอมแพงกล่าวถึงนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาสว่า “เป็นนิยายที่เขียนยากมากในความรู้สึกของฉัน เพราะเป็นนวนิยายที่อิงประวัติศาสตร์ วิธีการเขียนจึงต้องใช้ความหมายแฝงเยอะมากซึ่งคนอ่านก็จะสามารถคิดให้ลึกซึ้งได้ถ้าอยากจะทำ และดิฉันเองก็พยายามแกะออกมาในรูปแบบของความคิดที่เป็นกลางมากที่สุด” (2555 : 5)

นวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาสเป็นเรื่องราวความรักข้ามภพของหญิงสาวนักโบราณคดีสมัยรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์กับขุนนางหนุ่มรูปงามผู้สุขุมซึ่งมีตำแหน่งเป็นทูตในสมัยพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา เนื้อหาย้อนอดีตไปไกลจากปัจจุบันกว่าสามร้อยปี แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์กับ

ตัวละครที่สมมติขึ้นอย่างกลมกลืน บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาลีลาภาษาของรอมแพงในนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาสซึ่งผู้แต่งใช้ภาษาเป็นอุปกรณ์ในการสร้างอรรถรสที่หลากหลายและน่าสนใจ

2. ผลการศึกษา

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1017) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ลีลา ว่าหมายถึง ท่วงทำนอง เช่น ลีลาการพูด ลีลาการเขียน การเลือกสรรฉันทหรือแบบประพันธ์ให้เหมาะสมแก่ข้อความของเรื่อง เช่น ลีลาการประพันธ์ บทความนี้มุ่งศึกษาลีลาภาษา โดยให้ความหมายว่า ลีลาภาษา หมายถึง ท่วงทำนองในการแต่งวิธีการใช้ภาษา แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน โดยการศึกษาลีลาภาษาของรอมแพงในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาสนั้น พบลักษณะเด่นของการใช้ภาษาซึ่งแบ่งผลการศึกษาเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้คำ โวหารภาพพจน์ และสำนวนไทย ดังนี้

2.1 ด้านการใช้คำ

1) การปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทย

นวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส ปรากฏคำศัพท์ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทยในบทสนทนาของตัวละคร คือ เกศสุรางค์หญิงสาวยุคปัจจุบันที่เข้าไปอยู่ในร่างของกระแจะหญิงสาวยุคกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนการบรรยายฉากและเหตุการณ์ในเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นการใช้อย่างมีเจตนาและสอดคล้องกับบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

เจดีย์เจ้าฟ้ากั๋งเอียงกระเท่เร่จากการที่เกิดการทรุดตัวหลังเกิดน้ำท่วมใหญ่เมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว เพิ่มความขลังขึ้นอย่างแปลกประหลาด หมอกบางลอยอ้อยอิ่งมองเห็นได้เลื่อนรางจากแสงสปอตไลท์ยามค่ำคิน จู่ๆ เกศสุรางค์ก็รู้สึกขนลุกชูขึ้นมาอย่างฉับพลัน

“แก...ฉันทนา” มืออวบอูมลูบขนแขนที่กำลังสแตนด็อพด้วยความว่างโหวงในจิตใจ

(รอมแพง, 2555 : 12-13)

ตัวอย่างผู้แต่งใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษร่วมกับภาษาไทยในประโยคที่ว่า “มืออวบอูมลูบขนแขนที่กำลังสแตนด็อพด้วยความว่างโหวงในจิตใจ” ทั้งนี้สามารถใช้คำภาษาไทยว่า “ขนลุก” แต่ผู้แต่งใช้ว่า “ขนแขนที่กำลังสแตนด็อพ” ซึ่งเป็นลีลาภาษาที่สามารถสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้อ่าน เกิดความสะดุดตาสะดุดใจ สอดคล้องกับการใช้ภาษาของคนรุ่นใหม่บางกลุ่มที่พบว่าการสื่อสารแบบปนภาษา

ตัวอย่างที่ 2

ห้องกว้างนี้ตกแต่งด้วยเครื่องเรือนสีทึม ด้านหน้าที่มีฉากญี่ปุ่นกั้นคงเป็นที่ผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าเพราะมองเห็นหีบใหญ่วางอยู่ ส่วนที่ติดกันคือม่านที่ทอลวดลายวิจิตรกั้นไม่ให้คนนอกมองลอดมายังบริเวณเตียงได้ ถัดออกไปด้านนอกนั้นมีโถงเล็กวางกระจกทองเหลืองขนาดใหญ่ กรอบทองเหลืองที่เป็นรูปดอกโบตั๋นทำให้รู้ว่า คงอิมพอร์ตมาจากเมืองจีน

(รอมแพง, 2555 : 43)

ตัวอย่างพบการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า “อิมพอร์ต” (import) หมายถึง การนำเข้าสินค้ามาจากต่างประเทศ แสดงถึงการใช้ภาษาของผู้แต่งที่มีความทันสมัย เนื่องจากคำว่า “อิมพอร์ต” เป็นคำศัพท์ทางธุรกิจ ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายและติดปากในหมู่คนที่เกี่ยวข้อง เมื่อกล่าวถึงด้านเศรษฐกิจ ด้านการตลาด

ตัวอย่างที่ 3

คิดแล้วก็ให้เพลียฮาร์ท เสียตายที่อุตสาหมาอยู่ในร่างของคนที่ผอมสวยสะเด็ดออกขาดนี้กลับต้องมาแก้ปัญหาใหญ่โตที่ติดมาด้วย หน้าเข้ามาอยู่ในยุคที่ไม่รู้ว่าจะดีหรือร้าย

(รวมแพง, 2555 : 68)

ตัวอย่างนี้ผู้แต่งใช้คำว่า “เพลียฮาร์ท” แสดงถึงความรู้สึกเหนื่อยใจ เบื่อหน่าย เป็นการใช้คำภาษาไทยปนกับคำภาษาอังกฤษที่ชัดเจน สะท้อนบุคลิกภาพและลักษณะของตัวละครเอกอย่างเกศสุรางค์หญิงร่างอวบนิสัยสนุกสนานร่าเริง

ตัวอย่างที่ 4

“มาพูดกันเรื่องช้อปปิ้งดีกว่า เอาเงินไปทำอะไรดี”

“ช้อปปิ้ง ปังกระไรเจ้าคะ” เกศสุรางค์หัวเราะคิกคักกับคำถามนั้น ก่อนจะเดินตรงไปยังเตียงใส่ถุงเงิน

(รวมแพง, 2555 : 79)

ตัวอย่างดังกล่าวใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่คนไทยนิยมใช้กันในชีวิตประจำวันคือคำว่า “ช้อปปิ้ง” (shopping) ซึ่งหมายถึง การจับจ่าย เลือกซื้อ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ในการใช้ภาษาของคนต่างยุค ระหว่างยุครัตนโกสินทร์ รัชกาลปัจจุบัน และผู้คนในยุคกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งสื่อสารกันโดยแต่ละฝ่ายไม่เข้าใจความหมายของคำที่อีกฝ่ายถ่ายทอดมา คำว่า “ช้อปปิ้ง” กลายเป็น “ชอปปัง” ความหมายจึงเปลี่ยนไปตามกรอบประสบการณ์ของผู้รับสาร

ตัวอย่างที่ 5

“มีมีผู้ใดเขาแต่งเยี่ยงนี้ออกไปตลาดดอกหน้าเจ้าคะ ใส่เสื้อฉีกอกทับสไบมิดชิดราวจักออกไปทำบุญ”

“อ้าวเป็นนั่นไป” พูดไปแล้วเกศสุรางค์ก็หัวเราะเบาๆ ไม่ใช่แค่เครื่องแต่งกายที่สก๊อยพอสำหรับสายตาของคนยุคนี้ แม้ทรงผมก็หลุดเทรนด์เสียอีกเพราะเธอไม่ยอมให้ลงน้ำมันจับปึก

(รวมแพง, 2555 : 93)

ตัวอย่างนี้ผู้แต่งใช้คำภาษาอังกฤษว่า “เทรนด์” (trend) หมายถึง แนวโน้ม ทิศทาง สมัยนิยม โดยใช้ปนกับคำในภาษาไทยคำว่า “หลุด” กลายเป็นคำว่า “หลุดเทรนด์” เพื่อกล่าวถึงทรงผมของหญิงสาวในสมัยอยุธยาที่ไว้ทรงผมปึก โดยเกศสุรางค์สาวยุคปัจจุบันที่ย้อนอดีตไปอยู่ในสมัยนั้นไม่ยอมให้บ่าวลงน้ำมันจับปึกผม เธอจึงมีทรงผมที่แตกต่างจากหญิงสาวยุคกรุงศรีอยุธยา

ตัวอย่างที่ 6

“ใครจะนิทานว่าอะไรก็ช่างเขา เราสู้ตัวของเราก็พอแล้ว” สาวมันยุคมิลเลนเนียมเข็ดหน้าพูดสรุปย้ำอีกครั้งพลอยให้อีกฝ่ายต้องสำหน้า

(รวมแพง, 2555 : 197)

คำว่า “มิลเลนเนียม” (Millennium) หมายถึง สหัสวรรษ คนยุคมิลเลนเนียมเป็นกลุ่มคนที่เกิดในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2543 ตัวละครเอกของเรื่องคือเกศสุรางค์สาวยุคปัจจุบันซึ่งหลงเข้าไปอยู่ในร่างของแม่หญิงการะเกดสาวสวยที่เกิดในสมัยสมเด็จพระนารายณ์

ตัวอย่างที่ 7

“โอ้ ความว้าวัยยังไม่ทันหาย ความควายก็เข้ามาแทรก ความควายตัวโตๆ เสียด้วย เซ็ง” เมื่อหันไปมองขุนศรีวิสารวาจาที่ปลั่งนิกขึ้นมาได้ว่าเพิ่งเสีย **เฟิสต์คิส** ให้แก่ชายผู้นี้ไป

(รวมแพง, 2555 : 210)

ผู้แต่งใช้คำว่า “เฟิสต์คิส” (First Kiss) ซึ่งหมายถึง จูบแรก เนื่องจากเป็นตอนที่เกศสุรางค์ช่วยชีวิตขุนศรีวิสารวาจาที่ตกจากเรือด้วยวิธีการผายปอดซึ่งสร้างความประหลาดใจอย่างมากให้แก่ผู้คนในสมัยอยุธยาที่ได้พบเห็น เนื่องจากไม่รู้จักรักการช่วยชีวิตคนจมน้ำด้วยวิธีการผายปอด จึงเห็นว่าการแสดงออกดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง

ตัวอย่างที่ 8

กลุ่มผู้ใหญ่ระดับ **บีก** ถูกจัดเรือนพักรับรองให้อยู่ต่างหาก เจ้าพระยาโกษาธิบดีนั่งบนตั่งพร้อมด้วยคุณหญิงนัม

(รวมแพง, 2555 : 257)

คำว่า “บีก” ใช้ในความหมายว่าเป็นผู้ใหญ่ มักใช้ในแวดวงทหาร กลุ่มผู้ใหญ่ระดับบีก ในเรื่องนี้หมายถึง เหล่าบรรดาขุนนางชั้นผู้ใหญ่ มีตำแหน่งสำคัญในยุคของพระบาทสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยสมัยนั้นสังคมไทยมีการแบ่งชนชั้นชัดเจน และกลุ่มขุนนางถือว่ามีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างมาก

ตัวอย่างที่ 9

“เจ้าคะ ก็เตรียมแบ่งหน้าที่กันพร้อมเรียบร้อยแล้ว ข้าก็คงว่าตามนั้น” เกศสุรางค์ลอบมองขุนศรีวิสารวาจาที่เอียงหูฟังคำแล้วยิ้มจนหน้าบานก็อดไม่ได้ที่จะหมั่นไส้ ที่อย่างนี้ละไม่ยอมดื้อดิ่งไหนเคยเกลียดซึ่งกันมาหลัง ๆ นี่ซึกจะ **เลิฟ** ขึ้นมาเสียอย่างนั้น หรือว่าเธอจะต้องสวมชีวิตเป็นการะเกดเต็มขั้นจนถึง....ว้าย แต่คิดก็สยิวก๊วเต็มที

(รวมแพง, 2555 : 305)

ตัวอย่างนี้ผู้แต่งใช้คำว่า “เลิฟ” (love) หมายถึง รัก กล่าวถึง ขุนศรีวิสารวาจาที่เคยเกลียดซึ่งแม่หญิงการะเกด แต่ภายหลังกลับหลงรักเกศสุรางค์ที่อยู่ในร่างของแม่หญิงการะเกด

ตัวอย่างที่ 10

เกือบมีฉาก **ไคลแม็กซ์** กลางป่าแล้วไหมล่ะ ไม่รู้ว่าจะโล่งอกหรือเสียดายดี

(รวมแพง, 2555 : 430)

ฉาก **ไคลแม็กซ์** (climax) หรือจุดสุดยอด หมายถึง ตอนหนึ่งในเนื้อเรื่อง ในบทละคร หรือในรูปแบบใดๆ ของวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า จุดสุดยอดจะปรากฏเมื่อถึงจุดวิกฤต ตามติดด้วยตอนที่ถึงการแก้ปมของ

ตัวเอกตอนที่กล่าวถึงนี้เป็นตอนที่ขุนศรีวิสารวาจากำลังจะแสดงความรักต่อเกศสุรางค์ด้วยการจุมพิตแต่ก็ตกใจเมื่อพบว่าเกศสุรางค์ได้รับบาดเจ็บจากการถูกยิง จึงหยุดการกระทำดังกล่าวไว้

ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ภาษาอังกฤษปนภาษาไทยอยู่ในระดับคำ ส่วนใหญ่เป็นคำกริยา คำคุณศัพท์ ส่วนใหญ่สามารถใช้คำในภาษาไทยแทนการใช้ภาษาอังกฤษได้ สาเหตุของการใช้เนื่องมาจากต้องการแสดงอารมณ์ความรู้สึก และสื่อให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะของตัวละครเอกที่เป็นหญิงสาวสมัยใหม่ ได้รับความการศึกษาสูง

2) การใช้คำสแลง คำเฉพาะกลุ่ม

คำสแลง หมายถึง ถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้เข้าใจกันเฉพาะกลุ่มหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับกันว่าถูกต้อง เป็นภาษาที่สร้างสีสัน สร้างความแปลกใหม่ ใช้แล้วสูญไปตามสมัยหรือใช้กันในระยะเวลาสั้น ๆ นวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาสปรากฏการใช้คำสแลง คำเฉพาะกลุ่ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“ปล่อยนะ ปล่อยสิ เอ๊ะ!” ผ้าแถบที่พันไว้เหมือนจะหลวมหลุดจากการดึงสุดแรง ทำให้คนที่ดึงต้องคว้าตะปบก่อนที่จะไขว้จ้ำบ๊ะให้ใครๆ แถวนี่ได้เห็น “เวร! ผ้าจะหลุด ปล่อยฉันเดี๋ยวนี้ละ”

(รวมแพง, 2555 : 35-36)

ตัวอย่างปรากฏคำเฉพาะกลุ่มคือคำว่า “จ้ำบ๊ะ” หมายถึง การแสดงอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงนุ่งน้อยห่มน้อยเต้นหรือเคลื่อนไหวยั่วเย้ากามารมณ์ หากใช้ในภาษาพูดหมายความว่าเปลือย (พจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. 2547 หน้า 229) ส่วนอีกความหมายหนึ่งคำว่า จ้ำบ๊ะ หมายถึง น้ำแข็งใสเหาะน้ำหวาน

อย่างไรก็ตามคำว่า “จ้ำบ๊ะ” เป็นคำที่มีความหมายเชิงลบ เป็นการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม

ตัวอย่างที่ 2

“เออเนาะเขามีแต่ข้ามภพมาเป็นนางเอก ตูตันข้ามมาเป็นนางร้ายซะงั้น เอ้อ **เครียดได้โล!**”

(รวมแพง, 2555 : 68)

ผู้แต่งใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม เป็นสำนวนที่คนรุ่นใหม่บางกลุ่มใช้สนทนากัน อย่าง “เครียดได้โล!” มีความหมายว่า เครียดมาก เครียดที่สุด มีนัยแสดงถึงการเปรียบเทียบว่าเครียดจนถึงกับต้องมอบโลให้

ตัวอย่างที่ 3

ก๊กมานี่เองตาเชื่อมเซียวนะตาหมื่น

(รวมแพง, 2555 : 132)

คำว่า “ก๊ก” ตามความหมายของพจนานุกรมศัพท์สแลง หมายถึง บุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างคู่รักแต่ไม่ใช่คู่รัก ตัวอย่างนี้เป็นการแสดงความรู้สึกไม่พอใจของตัวละครเกศสุรางค์ที่มีต่อหมื่นสุนทรเทวา เนื่องจากแม่หญิงจันทร์วาดซึ่งแอบชอบพอมื่นสุนทรเทวานั้นมาเยี่ยมบ้าน สร้างความรู้สึกหึงหวงและหมั่นไส้แก่ เกศสุรางค์ จึงยกให้แม่หญิงจันทร์วาดมีสถานะเป็นก๊ก

ตัวอย่างที่ 4

“แม่หญิงจันทร์วาดก็เป็นหญิงยังนั่งอยู่ได้ แล้วทำไมข้าจะนั่งไม่ได้” มีหรือเกศสุรางค์จะยอม **สองมาตรฐาน**อีกแล้วตานี้ ทีแฟนตัวเองละนั่งฟังได้ เซอะ

(รวมแพง, 2555 : 164)

คำว่า “สองมาตรฐาน” มีความหมายว่า เรื่องเดียวกันแต่ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรม เลือกรักที่รักมากกว่า คำดังกล่าวเป็นถ้อยคำที่นิยมใช้ในวงการเมืองและสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น ระบบสองมาตรฐาน ซึ่งเป็นระบบที่จัดการกับปัญหาข้อเท็จจริงที่เหมือนกันให้แตกต่างกันออกไป

ตัวอย่างที่ 5

เคราะห์ดีที่ทุกผู้ทุกคนต่างร่วมร้องเชียร์ให้จิ้งหะจิงไม่มีผู้ใดจับผิดท่าดีใจของ **เด็กแนว**เช่นเธอ

(รวมแพง, 2555 : 278)

ตามความหมายของพจนานุกรมสนุกตอทคอม คำว่า “เด็กแนว” หมายถึง เด็กที่ชอบทำตามตามกระแส เมื่อกล่าวถึงเด็กแนว เรามักจะนึกถึงกลุ่มคนที่มีแนวคิดหรือการแต่งกายที่เป็นตัวของตัวเอง ผู้แต่งใช้คำว่า “เด็กแนว” แทนตัวละครเอกอย่างเกศสุรางค์ที่เธอมีความแตกต่างอย่างชัดเจนเนื่องจากหลงมาอยู่ในยุคกรุงศรีอยุธยาทั้งการแต่งกาย ทรงผม ภาษาพูด ตลอดจนท่าทางการแสดงออก

ตัวอย่างที่ 6

เจ้าคะ ก็ตระเตรียมแบ่งหน้าที่กันพร้อมเยี่ยงนี้แล้ว ข้าก็คงว่าตามนั้น” เกศสุรางค์ลอบมองขุนศรีวิสารวาจาที่เอียงหูฟังคำแล้วยิ้มจนหน้าบานก็อดไม่ได้ที่จะหมั่นไส้ ที่อย่างนี้ละไม่ยอมต้อตั้งไหนเคยเกลียดชังกันมาหลัง ๆ นี่ชักจะเลิฟขึ้นมาเสียอย่างนั้น หรือว่าเธอจะต้องสวมชีวิตเป็นการเกิดเต็มขั้นจนถึง....ว้าย แต่คิดก็ **สยิวก๊วเต็มที**

(รวมแพง, 2555 : 305)

คำว่า “สยิวก๊ว” เป็นคำที่แสดงออกถึงความรู้สึกเสียวชาน ขนลุก ส่วนใหญ่ใช้ในบริบทเกี่ยวกับเรื่องเพศ การแสดงออกถึงความรัก หรือบอ้อจรรยา

ตัวอย่างที่ 7

“ทำประการใด...” ช่วยแล้ว จะ **เนียน**อย่างไรให้คนฟังฟังแล้วไม่รู้ว่เธอมาจากอนาคต จะ **เนียน**อย่างไรในเมื่อเธอไม่รู้เลยว่าใครเป็นฝ่ายไหน

(รวมแพง, 2555 : 341)

คำว่า “เนียน” ที่ปรากฏในตัวอย่างนี้ หมายความว่า ทำเป็นเฉย ไม่รู้ไม่สน แสดงอาการกลบเกลื่อน ส่วนใหญ่ใช้กับการแฝงตัว โดยตัวละครเกศสุรางค์ซึ่งเป็นคนหลงยุค ย้อนไปใช้ชีวิตในสังคมที่แตกต่างจากที่เคยอยู่กว่าสามร้อยปีนั้น ต้องพยายามแฝงตัวหรือปรับให้เข้ากับผู้คนในสมัยกรุงศรีอยุธยามากที่สุด เพื่อไม่ให้ใครสงสัยหรือแปลกแยกแตกต่างจากผู้อื่น

ตัวอย่างที่ 8

รอกันมาเป็นปี้งร้อได้นับประสาอะไรกับอ้อแค่สามวัน **เด็กมาก ๆ**

(รวมแพง, 2555 : 440)

คำว่า “เด็กมาก ๆ” หมายถึง เรื่องเล็กน้อย เรื่องง่าย ๆ สบาย ๆ คำดังกล่าวมีความหมายโดยนัย ใช้ในการสนทนากับกลุ่มคนสนิท เป็นภาษาระดับกันเอง ซึ่งเกศสุรางค์ตัวละครเอกของเรื่องนั้นมีบุคลิกน่ารักสดใส และมีอารมณ์ขัน ผู้แต่งจึงสร้างลักษณะเด่นของตัวละครดังกล่าวผ่านถ้อยคำภาษา

ตัวอย่างที่ 9

“เหตุใดในครานี้นี้อเจ้าจึงพูดเรื่องธรรมของพระมหากษัตริย์ฤา”

...งานเข้า...

“ข้าก็พูดทั่ว ๆ ไปเจ้าคะ มิได้เจาะจง”

(รวมแพง, 2555 : 489)

“งานเข้า” หมายถึง มีเรื่องเดือดร้อนเข้ามา เกิดปัญหาหรือเรื่องยุ่งยากที่ต้องดูแลแก้ไขทันที เป็นคำที่นิยมใช้กันและผู้คนส่วนใหญ่ทราบความหมายของคำนี้เป็นอย่างดี จากตัวอย่างเกศสุรางค์นั้นเพียงแต่นึกในใจไม่ได้กล่าวออกไป

ผลการศึกษาพบว่าในนวนิยายเรื่องนี้พบการใช้คำสแลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากตัวละครเอกเป็นหญิงสาวหลงยุค การใช้คำสแลงจึงเป็นการสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละครดังกล่าวให้โดดเด่นและแตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ รวมถึงช่วยสร้างความน่าสนใจและได้อรรถรสในการอ่าน

3) การใช้คำศัพท์ภาษาโบราณ

คำศัพท์ภาษาโบราณในที่นี้ หมายถึง คำที่ไม่เป็นที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ซึ่งนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส มีเนื้อหาส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงผู้คนในสมัยอยุธยา การใช้ภาษาของตัวละครจึงเป็นภาษาโบราณหรือถ้อยคำที่ไม่ค่อยปรากฏในการสื่อสารของคนยุคปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 1

ร่างของแม่หญิงการะเกดเดินระหัดระทายเนิบช้ามิได้เร่งร้อนสีหน้านั้นปราศจากความพรันพริ้ง และไม่ปรากฏแววของความตระหนกแม้เพียงกระพิกเดียว

(รวมแพง, 2555 : 23)

คำว่า “กระพิก” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า มาตราดวงมีพิกัดเท่ากับ 1 ภาคคือ 1 ใน 4 ของกระเพาะ กระเพาะในที่นี้คือภาชนะสานสำหรับตวงข้าวในสมัยก่อน และยังหมายถึง 1 ใน 4 ส่วนของที่ตวงด้วยภาชนะอื่นด้วย คำว่า กระพิกในปัจจุบัน หมายถึง มีจำนวนน้อยหรือมีอยู่เล็กน้อย ตัวอย่างกล่าวถึงตอนที่ออกญาโหราธิบดีให้บ่าวในเรือนไปตามแม่หญิงการะเกดมาสอบถามเกี่ยวกับการตายของนายแดงบ่าวแม่หญิงจันทร์วาด

ตัวอย่างที่ 2

“เข้าไปพักเถิดหลาน ออกมายืนกลางแดดเพลลาชายเยี่ยงนี้ ประเดี้ยวจักไม่สบายหนักเข้าไปอีก”

(รวมแพง, 2555 : 41)

ตัวอย่าง คำว่า “เพลลาชาย” ซึ่งผู้แต่งให้ความหมายว่า เวลาบ่าย ช่วงบ่าย ปัจจุบันคำว่า เพลลา ไม่เป็นที่นิยมใช้ในการสื่อสาร เพราะใช้คำว่า เวลา หรือเวลาบ่าย แทนการใช้คำดังกล่าว

ตัวอย่างที่ 3

“แลหากท่านเห็นว่าแม่นายท่านอาบอยู่ ท่านก็จะ**คร่ำ**ก่อนเจ้าคะมิมาอาบด้วยเพราะ...เกรงว่าจักเป็นที่ครหาได้เจ้าคะ” เกศสุรางค์นั่งฟังอย่างตั้งใจแล้วก็ให้สะกดบางคำที่เดาความหมายได้ยาก

“คร่ำ”

“รอทำไว้มีมาก่อนเพลาอันควรเจ้าคะ” นางแย้มอธิบายเพิ่มเมื่อเห็นว่าอีกฝ่ายมีท่าไม่เข้าใจ

(รวมแพง, 2555 : 58)

ตัวอย่างปรากฏคำว่า “คร่ำ” หมายถึง การรอทำไว้มีมาก่อนเวลาอันสมควร ซึ่งผู้แต่งอธิบายความหมายของคำดังกล่าวผ่านบทสนทนาของตัวละครนางแย้ม บ่าวคนสนิทของแม่หญิงการะเกด สะท้อนความเป็นสุขภาพบุรุษของผู้ชายไทยในสมัยอยุธยา โดยหมื่นสุนทรเทวาซึ่งอาศัยอยู่เรือนเดียวกันกับแม่หญิงการะเกดคู่นั้นนั้นให้เกียรติและเกรงผู้คนตดินินนาทางจึงหลีกเลี่ยงการอาบน้ำพร้อมกันเพราะเป็นพฤติกรรมที่ไม่สมควร นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการอาบน้ำของชนชั้นสูงในสมัยนั้นที่มีสถานที่อาบน้ำแยกต่างหากจากบ่าวในเรือน ลักษณะเป็นทำน้ำที่มีฉากกั้นกำบังสายตาผู้คนที่ผ่านไปมา

ตัวอย่างที่ 3

“อย่าได้กล่าว**เลื้อยฟ่าน**ไป นางเป็นเพียงหลานคุณพ่อหาใช่คู่หมายข้า”

(รวมแพง, 2555 : 87)

ตัวอย่างนี้ปรากฏคำว่า “เลื้อยฟ่าน” หมายถึง มากมาย โดยเป็นตอนที่หมื่นสุนทรเทวากล่าวถึงการกระทำไม่ใช่คู่หมายของตน แต่เหตุที่อยู่ร่วมเรือนกันเพราะว่าเป็นญาติกันเท่านั้น

ตัวอย่างที่ 4

กระแสน้ำเย็นที่**กำจาย**อยู่ในอากาศกระทบถึงใจทำให้เกิดสุรางค์ชะงักไปชั่วครู่ ก่อนจะคิดว่าคงเป็นกระแสน้ำเย็นจากลำน้ำที่พัดพาความเย็นจากลำน้ำที่พัดพาความเย็นฉ่ำมาในอากาศ

(รวมแพง, 2555 : 123)

คำว่า “กำจาย” หมายถึง กระจาย ฟุ้ง เป็นคำที่นิยมใช้ในสมัยโบราณ ในยุคปัจจุบันจะคุ้นเคยกับคำว่า “กระจาย” มากกว่า เนื่องจากผู้ใช้ภาษาเข้าใจความหมายของคำและใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ 5

ครั้งได้พบกับพระศรีวิสารสุนทรก็เห็นว่าอลังการและ**มลังเมลิอง**ไม่แพ้เธอสักเท่าไรคราคาคงเป็นเทวดาสวรรค์เดียวกัน เกศสุรางค์คิดแล้วอดอึ้งมิได้

(รวมแพง, 2555 : 443)

คำว่า “มลังเมลิอง” หมายถึง สุกใส อร่ามเรือง สำหรับคำดังกล่าวมักพบในการชมโฉม ชมความงาม และปรากฏในวรรณคดีต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันนี้พบว่ามีการใช้คำนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสนทนาน้อยมาก เนื่องจากผู้ใช้ภาษาอาจไม่เข้าใจความหมายของคำอย่างถ่องแท้ จึงเลี่ยงไปใช้คำที่สื่อความหมายอย่างเดียวกันแทน

ตัวอย่างที่ 6

“ถ้าเยี่ยงนี้น้อเจ้าก็ลองวาดรูปออกมา ข้าจักเอาไปให้ช่างจีนตีให้ เป็นหญิงผู้ดีมีบังคับทวารเวณ เที้ยวเตร่ ข้างนอกให้คนทั้งพระนครต้องอ้ออึ้ง ฤาอเจ้ามีเกรงเสียงนินทาเสียแล้ว”

(รวมแพง, 2555 : 196-197)

คำว่า “ทวารเวณ” หมายถึง ตระเวน เป็นการใช้คำศัพท์โบราณที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนในสมัยก่อนเกี่ยวกับการวางตัวของหญิงไทยชั้นสูง ที่ไม่นิยมปรากฏตัวให้ผู้คนได้เห็นหากไม่จำเป็น มักอยู่กับเรือนทำงานบ้านเป็นส่วนใหญ่ ไม่ไปเล่นพ่่านหรือออกเที่ยวเช่นผู้หญิงไทยในปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าผู้แต่งสอดแทรกคำศัพท์ภาษาโบราณไว้ในบทสนทนาของตัวละครที่อยู่ในยุคอดีต เพื่อช่วยให้เรื่องราวมีความสมจริงสอดคล้องกับกาลเวลาและการใช้ภาษาของผู้คนสมัยนั้น นอกจากนี้ยังปรากฏในบทบรรยายบางตอนเพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้อ่านมีอารมณ์คล้อยตามและซึมซับความรู้สึกของตัวละคร ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในนวนิยายได้ดียิ่งขึ้น

2.2 การใช้โวหารภาพพจน์

ราชบัณฑิตสถาน (2546: 607) ให้ความหมายของคำว่า “ภาพพจน์” (Figure of Speech) ไว้ว่า คือ คำพูดที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นักเห็นภาพ ส่วนวารุณี พลบูรณ์ (2550: 11-15) กล่าวถึง การใช้ภาพพจน์ว่าเป็นกลวิธีการใช้ภาษา การเรียบเรียงถ้อยคำลักษณะต่าง ๆ เพื่อสื่อความหมาย สื่อความคิด สื่ออารมณ์ ความรู้สึก เพื่อให้เกิดภาพในใจ ได้รับความหมายที่ชัดเจน มีพลัง มีน้ำหนัก มีความเข้มข้น น่าสนใจ สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ภาพพจน์เป็นคำพูดที่ทำให้เกิดภาพ เกิดขึ้นจากการนำสิ่งที่มีลักษณะสัมพันธ์กัน 2 สิ่งมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้ผู้อ่านสามารถสร้างจินตภาพได้ชัดเจนขึ้น รวมแพงมักจะใช้ภาษาภาพพจน์เพื่อโน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์ร่วมกับเรื่องราวของตัวละครซึ่งผลการศึกษาพบว่า รวมแพงใช้ภาพพจน์หลักๆ 2 ประเภท ได้แก่ อุปมา และอุปลักษณ์

1) การใช้ภาพพจน์อุปมา

ภาพพจน์อุปมา (Simile) เป็นการนำสิ่ง 2 สิ่งมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นภาพหรือเพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมแพงมักใช้ภาพพจน์อุปมาในการนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ตลอดจนการกล่าวถึงตัวละครในเรื่อง เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นบุคลิกลักษณะ แนวคิดและการใช้ชีวิตของตัวละครต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดความกระจ่างต่อเรื่องราว รวมถึงเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้ดียิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“งามเจ้าคะ งามมาก งามราวนางสวรรค์ หากเม้านายท่านออกจากเรือนเสียบ้างคงเลื่องลือไปหัวคู้ง ท้ายคู้ง

(รวมแพง, 2555 : 48)

ตัวอย่างนี้มีการเปรียบเทียบความงามของตัวละครกระเกต ว่าเป็นผู้หญิงที่สวยงามเปรียบได้กับนางฟ้า ผู้แต่งมักจะกล่าวชมตัวละครดังกล่าวอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชมโฉม ชมความงามทั้งหน้าตา และรูปร่าง เนื่องจากเป็นลักษณะเด่นของตัวละครนี้

ตัวอย่างที่ 2

“ดงงาม หากเทียบที่อโยธยามิได้ดอก อโยธยาดังเมืองสวรรค์”

(รวมแพง, 2555 : 316)

ผู้แต่งกล่าวถึงกรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นราชธานีของไทยในอดีตว่าเป็นเมืองที่สวยงามเปรียบได้กับเมืองสวรรค์ บรรดาสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรม วัด วัง ปราสาท ล้วนแต่งดงามเป็นที่กล่าวขานถึงจวบจนปัจจุบัน และยังคงทิ้งร่องรอยความรุ่งเรืองไว้ให้คนรุ่นหลังได้สัมผัสและชื่นชม

ตัวอย่างที่ 3

“งามราวเทพาปัน ดั่งฟ้าเสกสรรมาเป็นองค์” ฝีปากกวีสำแดงฤทธิ์เพียงชมโฉมว่าที่น้องสะใภ้

(รวมแพง, 2555 : 436)

ตัวอย่างนี้ตัวละครศรีปราชญ์กวีคนสำคัญของไทยซึ่งเป็นพี่ชายของหมื่นสุนทรเทวกกล่าวชมโฉมของ การะเกดว่าที่น้องสะใภ้ว่างามเพียบพร้อม รูปร่างทรวดทรงสมส่วนดั่งฟ้าส่งมา โดยคำพูดของตัวละครใน นิยายเรื่องนี้มีความเชื่อมโยงกับบุคลิกลักษณะ อุปนิสัยของตัวละครนั้น ๆ เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ 4

เกศสุรางค์ได้แต่ทำตาปริบ ๆ มองภาพตัวเองผ่านกระจกหน้าขาวอกผุดผ่องเกินจะผุดผ่อง โปะด้วย เครื่องประดับเหมือนตู้เพชรตู้ทองเคลื่อนที่ กำไลข้อเท้ากำไลข้อมือก็มีไข่มุกเพียงคู่เดียว กำไลข้อมือนั้นใส่ลำกิ้น พื้นที่แขนเกือบถึงข้อศอก

(รวมแพง, 2555 : 443)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงประเพณีการแต่งงานของชาวชนชั้นสูงในสมัยอยุธยา เจ้าสาวคือเกศสุรางค์ที่กำลัง จะเข้าพิธีแต่งงานกับขุนศรีวิศาลวาจาอยู่ในชุดไทยสวยงาม ใส่เครื่องประดับของมีค่าเต็มร่างกายทั้งกำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า ผู้แต่งจึงใช้การกล่าวเปรียบให้เห็นภาพว่าเกศสุรางค์นั้นเหมือนตู้เพชรตู้ทองมีชีวิตที่เคลื่อนไหว ไปมาได้

ตัวอย่างที่ 5

“หน้าบานราวกระดั่งมอญเขียวหนาพ่อดุช ตั้งแต่รู้จักออเจ้ามานับสิบ ๆ ปีมีวันนี้แหละหนาทื่อเจ้านั่ง ก็ยิ้มเดินก็ยิ้มเยื้องนี้” หลวงเรื่องณรงค์เดชาเอ่ยล้อเสียงดังสร้างเสียงหัวเราะคิกคักให้เพื่อนเจ้าบ่าวและเพื่อน เจ้าสาวที่ล้วนเป็นลูกเป็นหลานพระยาโกษาธิบดี

(รวมแพง, 2555 : 444)

ตัวอย่างนี้กล่าวถึงพ่อดุชที่แสดงความดีใจจนทุกคนรับรู้ได้ เพราะเขาสมหวังที่ได้แต่งงานกับ เกศสุรางค์ ผู้แต่งเปรียบเทียบกับหน้าบานราวกระดั่งมอญ ซึ่งกระดั่งมอญนั้นมีขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นภาพและ สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกยินดีของตัวละครได้ชัดเจน

ตัวอย่างที่ 6

“อันที่จริงแล้วแม้ข้าอยากให้คุณพี่มีนครกับมายังอโยธยาแต่ก็มีใต้ออยากให้รับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคล บาทเลยเจ้าค่ะ เพราะพระมหากษัตริย์ก็เหมือนพระอาทิตย์”

“เป็นเยี่ยงใดเถา”

“พระอาทิตย์มอบแสงสว่างมอบชีวิต มอบความอบอุ่นให้แก่สรรพสัตว์ แต่หากอยู่ไกลไปก็รังแต่จะรุ่มร้อนแล แผลเผาตัวให้มอดไหม้ หากอยู่ไกลไปก็จักพลอยหนาวเหน็บไม่สบายกาย” หญิงสาวพูดพลางถอนหายใจ

(รวมแพง, 2555 : 453)

ตัวอย่างนี้ให้เห็นถึงสังคมไทยที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบทวารวษา พระมหากษัตริย์เป็นผู้ที่มีบุญญาธิการ ได้รับมอบอำนาจจากสวรรค์ให้ลงมาปกครองอาณาจักรประชาราษฎร์ ฐานะของขุนนาง เป็นผู้คอยช่วยเหลือกษัตริย์ปกครองแผ่นดิน จึงต้องเป็นผู้ที่ซื่อตรงจงรักภักดีต่อกษัตริย์ ตัวละครเกศสุรางค์กล่าวเปรียบเทียบกับพระมหากษัตริย์เหมือนพระอาทิตย์ที่คอยให้แสงสว่างและสร้างชีวิต ทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม เว้นระยะที่พอดีจะได้ไม่เป็นภัยแก่ตัว ซึ่งตอนที่ยกตัวอย่างนี้กล่าวถึงศรีปราชญ์ซึ่งย้ายจากถิ่นฐานจากกรุงศรีอยุธยาไปรับราชการที่เมืองนครศรีธรรมราช และกลับบ้านมาร่วมพิธีแต่งงานของขุนศรีวิศาลวาจา หรือพ่อเดชะผู้เป็นน้องชาย

ตัวอย่างที่ 7

“ชีวิตคนก็เหมือนใบไม้ที่อยู่บนต้นหนาเจ้าคะ ลายใบไม้ไม่ซ้ำกันสักใบเปรียบเหมือนคนแต่ละคนที่เกิดมา เริ่มจากใบอ่อน สีเขียวอ่อน สีเขียวแก่ สีน้ำตาลแล้วร่วงโรยลงมา” กล่าวไม่ทันขาดคำใบไม้อ่อนก็หล่นมาตรงหน้าเมื่อเงยขึ้นไปจึงเห็นว่ามินกมาเกาะอยู่ใกล้บริเวณกิ่งนั้น

(รวมแพง, 2555 : 498)

ตัวอย่างนี้ผู้แต่งเชื่อมโยงธรรมชาติกับช่วงวัยของมนุษย์ โดยเปรียบเทียบชีวิตของคนเราแต่ละคนที่เกิดมานั้นไม่ต่างจากใบไม้ที่มีลวดลายไม่เหมือนกัน บุคลิกลักษณะ ความประพฤติ วิถีชีวิตที่แตกต่างไปตามเส้นทางเดินของบุคคล การเติบโตของคนเราก็เหมือนกับสีของใบไม้ เริ่มจากวัยเด็ก วัยรุ่นหนุ่มสาว เข้าสู่วัยชรา และสุดท้ายก็ต้องร่วงโรยหล่นลงเช่นใบไม้ที่แห้งตายไป

ตัวอย่างที่ 8

นางตองก็มาร้อยคงเหม่อลอยมองลำเรือที่แล่นไปมาในคลองก่อนจะถอนหายใจยาวพร้อมพึมพำกับตัวเองเบาๆ

“หากใจบังคับกันง่ายดั่งบังคับทางแล่นเรือก็คงดีไม่น้อย”

(รวมแพง, 2555 : 372)

จากตัวอย่างประโยคที่นางตองก็มาร้อยกล่าวกับตัวเองว่า “หากใจบังคับกันง่ายดั่งบังคับทางแล่นเรือก็คงดีไม่น้อย” ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตัวละครผู้ซึ่งมีชีวิตที่น่าเห็นใจ ทั้งยังสะท้อนให้เห็นภาพผู้คนในสมัยอยุธยาที่สัจจรโดยเรือเป็นส่วนใหญ่ เป็นการเปรียบเทียบจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว สภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยของตัวละครดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่ารวมแพงมีการใช้ภาพพจน์อุปมาเพื่อเปรียบเทียบและใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบ ได้แก่ คำว่า “ราว” “ดั่ง” “เหมือน” “เปรียบเหมือน” ซึ่งเป็นการเลือกใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์

คล้ายตาม บางครั้งสร้างความรู้สึกสะเทือนใจ ตลอดจนสะท้อนมุมมองความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตสภาพสังคม และค่านิยมของผู้คนในสมัยกรุงศรีอยุธยา

2) การใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบโดยนำเอาของที่มีลักษณะร่วมกันหรือคล้ายกันกับสิ่งที่ต้องการสื่อความหมายเทียบเพื่อให้เกิดจินตภาพ รวมแพ่งใช้ภาษาภาพพจน์ อุปลักษณ์เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นคุณสมบัติร่วมกันของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ ทำให้เกิดจินตนาการมองเห็นภาพ เพื่อให้เกิดความเข้าใจกริยาอาการของตัวละครมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“แม่การะเกดเป็นเยี่ยงใด เหตุใดนั่งนิ่งเป็นหุ่น”

(รวมแพ่ง, 2555 : 262)

ตัวอย่างกล่าวถึงกริยาท่าทางของเกศสุรางค์ที่อยู่ในร่างของแม่หญิงการะเกดว่านั่งนิ่งเป็นหุ่น ไม่ยอมเคลื่อนไหวส่วนใดของร่างกาย เป็นการเปรียบเทียบที่แสดงภาพชัดเจน

ตัวอย่างที่ 2

“พีผินร้องไห้ทำไม นีมันเกิดอะไรขึ้น ช่วยบอกให้ชัดๆ หน่อยได้ไหม อีแดงตายแล้วเกี่ยวอะไรกับข้า” สองบ่าวตาเบิกโหลงก่อนจะพากันหมอบตัวสั้นเป็นลูกนกด้วยคำที่นายเคยก้าชูว่าไม่ให้กล่าวถึงเรื่องนี้ยังคงก้องอยู่ในหู

(รวมแพ่ง, 2555 : 55)

ตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมในสมัยอยุธยา ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับบ่าวไพร่ที่บ่าวจะมีความจงรักภักดีและเกรงกลัวนาย ไม่ว่าจะนายจะสั่งให้ทำการใดแม้จะไม่เต็มใจก็ต้องกระทำตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตอนที่กล่าวถึงนางผินบ่าวรับใช้ของแม่หญิงการะเกดที่ทำตามคำสั่งของนายให้ไปล้มเรือของแม่หญิงจันทร์วาด เป็นเหตุให้นางแดงบ่าวของแม่หญิงจันทร์ถึงแก่ความตาย การที่นางผินและนางแย้มสองบ่าวตัวสั้นเป็นลูกนกนั้น สะท้อนถึงความหวาดกลัว ไม่อยากกล่าวถึงความผิดบาปที่เคยกระทำเมื่อครั้งอดีต และแม่หญิงการะเกดผู้เป็นนายก็สั่งห้ามไม่ให้กล่าวถึงเหตุการณ์ดังกล่าวอีก

ตัวอย่างที่ 3

ข้างฝ่ายบ่าวไพร่ถึงกับตาลูกโหลงมองกันตาแทบถลน บ่าวชายอมยิ้มเบือนหน้าไปทางอื่น ส่วนสองบ่าวที่เลี้ยงหน้าซิดเป็นไก่ต้มด้วยกลัวว่าแม่นายของตนจะโดนหมิ่นสุนทรทวาดำหนิเอาได้

(รวมแพ่ง, 2555 : 108-109)

ตัวอย่างนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง ว่ามีความรักใคร่ห่วงใยผู้เป็นนาย โดยเฉพาะบ่าวที่เลี้ยงที่มีความสนิทสนมกับนาย แม้ถูกคาดคั้นเอาความจริงก็ไม่กล้าบอกเพราะเกรงว่านายของผู้จะถูกตำหนิ

ผลการศึกษพบว่ารวมแพ่งใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ในการบรรยายลักษณะท่าทางของตัวละคร โดยใช้คำเชื่อม คำว่า “เป็น” เพื่ออธิบายให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ ทั้งยังเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่ต้องการถ่ายทอด สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและอิทธิพลของชนชั้นได้อย่างชัดเจน

นวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาสปรากฏการใช้โวหารภาพพจน์ที่โดดเด่น 2 ประเภท ได้แก่ อุปมาและอุปลักษณ์ ผู้แต่งใช้ภาพพจน์ดังกล่าวโดยมุ่งสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครมายังผู้อ่าน เพื่อให้เกิดภาพในใจได้ความหมายที่ชัดเจน มีพลัง มีน้ำหนัก ช่วยเน้นย้ำซ้ำความ และน่าสนใจ สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสะท้อนบริบททางสังคมในยุคกรุงศรีอยุธยาเรื่องการแบ่งชนชั้น ตลอดจนเชื่อมโยงกับภูมิหลัง และบุคลิกลักษณะของตัวละครได้อย่างชัดเจน

2.3 การใช้สำนวนไทย

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงเป็นข้อความ หรือคำพูดที่มีชั้นเชิง มีความหมายโดยนัยแฝงอยู่ กินความกว้างหรือลึกซึ้ง มีความคมคายสละสลวย ต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจ

รวมแพ่งใช้สำนวนไทยเพื่อขยายความหรือเน้นความเข้าใจเป็นส่วนใหญ่ ตลอดจนใช้เพื่อเพิ่มสีสันและความสละสลวยของถ้อยคำในการสื่อความหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“มิได้ เรายังมิรู้ว่าแม่หญิงกระทำจริงฤาไม่ ควรไต่สวนทวนความให้แน่ชัดก่อนแล้วจึงตัดสินใจว่าจักทำเยี่ยงใด **หยิกเล็บก็เจ็บเนื้อ** อย่างน้อยนางก็เป็นญาติเรา” ผู้เป็นลูกฟังแล้วได้แต่ถอนหายใจ

(รวมแพ่ง, 2555 : 23)

ตัวอย่างนี้ผู้แต่งเลือกใช้สำนวนไทย **หยิกเล็บก็เจ็บเนื้อ** หมายถึง ทำความเดือดร้อนให้กับคนใกล้ชิด ย่อมส่งผลถึงตนด้วย โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ลุ่มเรือของแม่หญิงจันทร์วาด และนางแดงซึ่งเป็นบ่าวจมน้ำตาย ผู้ต้องสงสัยว่าอยู่เบื้องหลังคือแม่หญิงการะเกด ซึ่งออกญาโหราธิบดีก็ยังไม่ปักใจเชื่อว่าเรื่องที่เกิดขึ้นจะเป็นฝีมือของการกระเด้งผู้เป็นหลานสาวของตน

ตัวอย่างที่ 2

“โอ้ **ความว้าวยังไม้ทันหาย ความควายก็เข้ามาแทรก ความควยตัวโตๆ เสียด้วย เช้ง**” เมื่อหันไปมองขุนศรีวิสารวาก็พลันนึกขึ้นมาได้ว่าเพิ่งเสียเฟิสต์คิสให้แก่ชายผู้นี้ไป

(รวมแพ่ง, 2555 : 210)

ตัวอย่างนี้ ปรากฏสำนวนไทยที่นิยมใช้กันคือ **ความว้าวยังไม้ทันหาย ความควายก็เข้ามาแทรก** หมายถึง มีเรื่องราวเดือดร้อนเกิดขึ้นมา กำลังมีปัญหาและแก้ไขอยู่ ก็เกิดมีปัญหายุ่งใหญ่ใหม่เพิ่มขึ้นมาจนเกิดเป็นปัญหาตามมาซ้อนกัน

ตัวอย่างที่ 3

“น่าเสียดายแทนยิ่งนัก ที่ออกเจ้ามาเมื่อเรื่องเล่าลือกับข้าเสียก่อน มิเช่นนั้น **หัวกระไดเรือนคงมิแห้ง** ข้าคงมิต้องเสียสละตัวเอง” เหมือนโยนไฟเข้าไปในกองฟาง เมื่อได้ยินเกศสุรางค์ก็โกรธจนควันแทบออกหู... อีตาขุนเวร

(รวมแพง, 2555 : 267)

ตัวอย่างนี้ ผู้แต่งใช้สำนวนไทย หัวกระไดเรือไม่แห้ง หมายถึง มีแขกมาเยี่ยมอยู่เสมอ ๆ ในสมัยโบราณนิยมวางตุ่มน้ำไว้ข้างบันไดเรือ สำหรับใช้ล้างเท้าก่อนขึ้นเรือ เมื่อมีแขกมาเยี่ยมมาก ๆ น้ำที่ติดเท้า แหกขึ้นไปทำให้มีรอยเปียกไปถึงหัวกระได หรือหัวบันได สำนวนนี้นิยมใช้ในภาษาพูด มักใช้ในกรณีที่เจ้าบ้านมีลูกสาวสวยหรือหลานสาวสวย จนเป็นเหตุให้มีชายหนุ่มมาหมายปองและมาเยี่ยมเยียนอยู่ตลอดเวลา โดยเป็นตอนที่ขุนศรีวิสารวาจากล่าวประชดประชันเกศสุรางค์เพราะความหึงหวงที่มีชายอื่นมาชอบพอ

ผลการศึกษาพบว่าสำนวนไทยที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส นั้นมีความสอดคล้องกับกาลเทศะและบุคคล ถูกต้องตามสถานการณ์ ช่วยให้สื่อสารกับผู้อ่านได้ชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้แต่ง ทั้งยังเป็นสำนวนไทยที่นิยมใช้ทุกสมัยและมีความหมายเข้าใจง่าย

3. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

การศึกษาลีลาภาษาในนวนิยายเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ของรวมแพง ด้านการใช้คำพบว่า มีลักษณะการปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำสแลง คำเฉพาะกลุ่ม และการใช้คำศัพท์ภาษาโบราณ ตามลำดับ ด้านโวหารภาพพจน์ พบการใช้ภาพพจน์อุปมา และอุปลักษณ์ นอกจากนี้พบการใช้สำนวนไทยสอดแทรกอยู่ในบทสนทนาตลอดทั้งเรื่อง

การใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ พบทั้งการใช้คำทับศัพท์ และการปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทย แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาในสังคมไทย การสนทนาในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะผู้ใช้ภาษากลุ่มวัยรุ่น และวัยกลางคน มักพบการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษปนอยู่ในประโยคภาษาไทย สาเหตุเนื่องมาจากค่านิยม และการได้รับการศึกษาสูง การศึกษาหลักสูตรนานาชาติ หรือการศึกษาต่อต่างประเทศ ตลอดจนการเลียนแบบการใช้ภาษาในสื่อมวลชน ทำให้การใช้ภาษาไทยคำภาษาอังกฤษคำนั้นเป็นเรื่องธรรมดา และไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักภาษา การที่ผู้แต่งสร้างบุคลิกของตัวละครเอกให้มีลักษณะของหญิงสาวสมัยใหม่และได้รับการศึกษาสูงจึงใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษอยู่เสมอในการสนทนากับตัวละครอื่น ๆ ช่วยสร้างความแตกต่างระหว่างยุค แบ่งแยกความเป็นสมัยเก่ากับสมัยใหม่ ตลอดจนสร้างการจดจำภาพลักษณ์ของตัวละครได้ดีมากยิ่งขึ้น

การใช้คำสแลง คำเฉพาะกลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครเอกมีนิสัยร่าเริง มีอารมณ์ขัน ช่วยสร้างสีสันให้แก่เรื่องได้เป็นอย่างดี การใช้คำสแลงของผู้แต่งส่วนใหญ่เป็นการเลี่ยงการใช้ภาษาไม่สุภาพ เพื่อสร้างความแปลกใหม่ สร้างรูปภาพให้แปลกออกไป ส่วนใหญ่เป็นคำที่ได้รับความนิยมจากคนในสังคมในช่วงเวลาสั้น ๆ

นวนิยายเรื่องนี้ใช้ฉากหลักเป็นประวัติศาสตร์ยุคกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นการใช้คำศัพท์ภาษาโบราณจึงเป็นเสน่ห์ของเรื่อง ผู้แต่งจะอ้างอิงเชิงอรรถไว้เสมอเมื่อปรากฏคำศัพท์โบราณ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความเข้าใจในความหมายของคำดังกล่าวและสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องตามบริบท

การใช้โวหารภาพพจน์เป็นเครื่องมือในการสร้างจินตภาพให้ชัดเจนขึ้น แนวคิดที่นำเสนอในเรื่อง บางอย่างเป็นนามธรรม ผู้อ่านต้องตีความหมายทำความเข้าใจเจตนาที่แฝงอยู่เมื่อผู้แต่งใช้อุปมาหรืออุปลักษณ์ จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวอย่างกระจ่างและเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง และรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร

การใช้ถ้อยคำสำนวนไทย ผู้แต่งเลือกใช้สำนวนไทยที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เข้าใจง่ายแม้ในกลุ่มผู้อ่านวัยรุ่นก็สามารถทำความเข้าใจและตีความได้ อีกทั้งช่วยให้เห็นถึงความงามของภาษาไทยและสร้างสรรค์ในการเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายขยายความรู้สึกร

การใช้ภาษาในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส พบว่าผู้แต่งมีลีลาเฉพาะตัว สามารถบรรยายลักษณะเหตุการณ์ในเรื่องได้อย่างชัดเจน ตลอดทั้งเรื่องยังพบการแฝงอารมณ์ชั้นผ่านบทสนทนาของตัวละคร บทสนทนามีความสอดคล้องกับนิสัยและบุคลิกลักษณะของตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่หลงเข้าไปในยุคอดีต สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสมัยใหม่ในบริบทที่แตกต่าง สร้างความน่าสนใจและติดตามอ่าน สิ่งที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งคือ การสอดแทรกสภาพสังคมและวัฒนธรรมผ่านบทบรรยาย ฉายแนวคิดของผู้คนและสังคมแบบชนชั้นผ่านถ้อยคำของตัวละคร เช่น การเปรียบเทียบเรื่องอำนาจในการปกครองผู้คนของพระมหากษัตริย์ พฤติกรรมของขุนนาง ความเกรงกลัววาระมีเจ้านาย ความจงรักภักดีของบ่าวทาส เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้รับความนิยมจากผู้อ่านจำนวนมาก สามารถอ่านเอาเรื่องและอ่านเอารส มีคุณค่าทั้งในด้านการใช้ภาษาตลอดจนคุณค่าด้านเนื้อหาที่อิงประวัติศาสตร์ชาติไทย

4. เอกสารอ้างอิง

- ดุษฎี ชุมสาย. ม.ล. (2516). **วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- รวมแพง. (2555). **บุพเพสันนิวาส**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: แอปป์ บานานา.
- วารุณี พลบูรณ์. (2550). “การใช้ภาษาภาพพจน์”, **การใช้ภาษาไทย 2**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักพิมพ์มติชน. (2547). **พจนานุกรมฉบับมติชน**. กรุงเทพฯ: มติชน.

The Construction of Marginalization in Modern Laos Literature

Peekanit Satarn¹

¹ นิสิตปริญญาโทชั้นบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ E-mail: s.peekanit @gmail.com

Abstract

This article entitled The Construction of Marginalization in Modern Laos Literature aimed to study the marginalization of Laos Literature with model of displaced in order to represent 1) to study process of the marginalized people construction in Laos Literature 2) to study the implication of the marginalized people construction in the story.

The result of the study found that 1) the construction of marginalization in story “Baimaibaisudthai” had process of the diasporas construction in Laos who can’t adapt socially and cultural of Western cause of otherness. While “Kradook American” was a signal of the marginalized people. It had characteristics of the political marginalization in inequality between different social classes of people, inequality between the government and the people to deprived rights 2) the implication of the marginalized people construction in 3 literatures were developing countries to become free least developed country reflected that the implication of development discourse.

Keywords: The Construction, Marginal people, Diaspora, Modern Laos Literature

การประกอบสร้างความเป็นชายขอบในวรรณคดีลาวร่วมสมัย

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการประกอบสร้างความเป็นชายขอบในวรรณคดีลาวร่วมสมัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความเป็นชายขอบในวรรณคดีลาว โดยการศึกษารูปแบบของการพลัดถิ่นในเนื้อหา ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาวิธีการประกอบสร้างคนชายขอบในวรรณคดีลาว 2. เพื่อศึกษานัยยะของการประกอบสร้างคนชายขอบที่ปรากฏในเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า 1. การประกอบสร้างภาพแทนคนชายขอบในเรื่องสั้นไปไม่ไบสุดท้ายมีกลวิธีการประกอบสร้างภาพคนลาวพลัดถิ่นที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม พื้นที่ วัฒนธรรมกับประเทศตะวันตกได้ จึงเกิดภาวะของความเป็นอื่นขึ้น ขณะที่เรื่องกระดูกอเมริกัน ภาพแทนของคนชายขอบในเรื่องมีลักษณะของความเป็นชายขอบด้านการเมือง ที่อยู่ในลักษณะของความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย ความเหลื่อมล้ำระหว่างรัฐบาลกับประชาชน อันมีสาเหตุมาจากการบริหารงานของรัฐที่ลิดรอนสิทธิประชาชน 2. นัยยะของการประกอบสร้างภาพแทนคนชายขอบที่ปรากฏในวรรณคดีทั้งสามเรื่องมีจุดร่วมเดียวกันคือ การพัฒนาประเทศชาติให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศโลกที่สาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นนัยยะของวาทกรรมการพัฒนาทั้งสิ้น

คำสำคัญ: การประกอบสร้าง, ชายขอบ, พลัดถิ่น, วรรณคดีลาวร่วมสมัย

1. Introduction

วรรณกรรมร่วมสมัยหรือที่คนในประเทศลาวเรียกว่า “วรรณคดีทันสมัย” นี้หมายรวมถึงเรื่องสั้น นวนิยาย รวมถึงงานเขียนประเภทกวีนิพนธ์ ขณะที่การก่อกำเนิดของวรรณคดีร่วมสมัยของลาวนั้นมีพัฒนาการแบบแนบแน่นกับการพัฒนาทางการเมืองและการปกครอง วรรณกรรมร่วมสมัยของลาวก็มีบทบาทและภารกิจที่แน่ชัดทางการเมือง (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559 : 347) จากการคำกล่าวนี้เอง ทำให้เห็นว่าวรรณคดีทันสมัยของลาวเป็นเครื่องมือสะท้อนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมลาวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านการเมืองของประเทศลาว โดยหลังจากที่ลาวได้รับการปลดปล่อยจากการปกครองของฝรั่งเศสอันยาวนานถึง 61 ปี ตลอดระยะเวลาของการตกอยู่ใต้อำนาจของเจ้าอาณานิคม ประชาชนลาวต่างได้รับการปกครองด้วยความไม่เท่าเทียมมาโดยตลอดทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา การค้า ฯลฯ ทำให้ประชาชนลาวตกเป็นพลเมืองชั้นสองในประเทศของตนเอง เมื่อได้รับอิสรภาพอย่างสมบูรณ์แล้ว ประชาชนลาวในฐานะของประเทศที่เคยเป็นอาณานิคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งสร้างตัวตนของตนเองขึ้นมา เพื่อให้คนลาวรอดพ้นจาก “ความเป็นอื่น” ตามความเป็นสากลนิยมที่ชาติตะวันตกได้ตั้งกฎเกณฑ์ไว้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภาษาหรือวัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างอันเป็นแนวคิดหลังอาณานิคม (Postcolonial)

การศึกษาเรื่องการประกอบสร้างความเป็นชายขอบในวรรณคดีลาวร่วมสมัยนี้ จึงเป็นการศึกษาส่วนหนึ่งของวรรณคดีวิจารณ์แนวโพสโคโลเนียล (Postcolonial Literary Theory) ซึ่งลักษณะของวรรณคดีหลังอาณานิคมนี้จะพยายามล้มล้างวาทกรรมของยุโรปเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเป็นพื้นเมือง หรือความพยายามที่จะปลดปล่อยตนเองออกจากความเป็นพื้นเมืองและความเป็นเมืองขึ้นจากยุโรป ทั้งทางวัฒนธรรม สังคม การเมือง การเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าทางสังคมและการเมืองก็คือ การเรียกร้องอิสรภาพ และการสถาปนารัฐชาติของตนขึ้นมา ส่วนการเปลี่ยนโฉมหน้าทางจิตวิทยาก็คือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากความเป็นทาสสู่ความเป็นนาย และที่สำคัญคือการเปลี่ยนผ่านพื้นที่ทางวัฒนธรรม คือ การเป็นชาติที่มีระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ถูกประเทศตะวันตกครอบงำ การกอบกู้เอกราชของชนชาวอาณานิคมจึงต้องพยายามรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่ถูกทำลายนั้นให้กลับคืนมา (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559 : 243)

สาระของการวิจารณ์แนวหลังอาณานิคมของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด ซึ่งมองย้อนกลับไปถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับตะวันออก หรือ “บูรพทิศศึกษา” ในโลกตะวันตก และพบว่า เป็นความรู้ที่สร้างขึ้นจากการเอายุโรปเป็นศูนย์กลาง โดยมีกระบวนการยกตนข่มท่านแฝงอยู่ชัดเจนในแง่ที่ว่าพยายามทำให้ตะวันออกกลายเป็นอื่น ซึ่งกระทำโดยการฉายภาพความลึกลับ จิตวิญญาณ ความอลังการ เพื่อจะให้แปลกแยกไปจากความมีเหตุผลของตะวันตก ท่ามกลางความชื่นชมนั้น แท้จริงแล้วกลายเป็นการกดข่มอยู่ในที่ สิ่งที่ซาอิดพบในกระแสคลื่นตะวันออกก็คือสิ่งที่เรียกว่า “ถิ่นแดนไกลนิยม” หรือ *exoticism* อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำให้เป็นอื่นนั่นเอง (นพพร ประชากุล, 2552 : 416)

การพิจารณาความเป็นชายขอบในบทความนี้จะพิจารณาความเป็นชายขอบจากภาพแทนของตัวละครในวรรณคดีทันสมัยของลาวตามแนวคิดหลังอาณานิคม ทั้งในรูปแบบเรื่องสั้น และนวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (Southeast Asian Writers Award) จำนวน 3 เล่ม คือรวมเรื่องสั้น “ไปไม้ใบสุดท้าย” ได้รับรางวัลซีไรต์ปี 2548 ของบุณสิน แสงมะณี รวมเรื่องสั้น “กระดุกอเมริกัน” ได้รับรางวัลซีไรต์ปี 2554

ของบุณฑระนง ชมไชย และ นวนิยายเรื่อง “อาถรรพ์แห่งพงไพร” ได้รับรางวัลซีไรต์ปี 2549 ของ ดอกเกดหรือดวงเดือน บุณยวง โดยจะพิจารณาความเป็นชายขอบ 2 ประการ ประการแรกคือ พิจารณาจากรูปแบบของการพลัดถิ่นจากพื้นที่ชายขอบ เดินทางสู่พื้นที่ของเจ้าอาณานิคม ประการที่สองคือ พิจารณาจากรูปแบบของการพลัดถิ่นที่มาจากพื้นที่เจ้าอาณานิคม เพื่อเดินทางสู่พื้นที่ชายขอบ

ดังนั้นคำว่าเจ้าอาณานิคมในบทความนี้ จึงหมายถึงพื้นที่ที่มีความร่ำรวยทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจและวัฒนธรรมหรือพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา ซึ่งทำให้คนที่มาจากพื้นที่ด้อยพัฒนาเกิดความเป็นอื่นทั้งทางกายภาพ ทางความรู้สึกนึกคิด และพื้นที่ทางสังคม ส่วนประเทศอาณานิคม หมายถึงพื้นที่หรือประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือที่เรียกว่าพื้นที่ชายขอบ

2. Method

การศึกษาการประกอบสร้างความเป็นชายขอบในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยได้นำแนวคิดหลังอาณานิคมมาเป็นแนวคิดหลักเพื่อพิจารณาวรรณคดีลาว โดยศึกษาวิธีการประกอบสร้างความเป็นชายขอบในวรรณคดีลาว และเพื่อศึกษานัยยะของการประกอบสร้างคนชายขอบที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง

3. Results

3.1 ภาพแทนตัวละครชายขอบกับการประกอบสร้างทางสังคม

การศึกษาภาพแทนตัวละครชายขอบในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยในที่นี้ จะศึกษาในมุมมอง “หลังอาณานิคมศึกษา” ที่ผู้เขียนประกอบสร้างตัวบทให้มีลักษณะขัดแย้งกันข้ามวัฒนธรรมระหว่างประเทศทางตะวันออก กับประเทศทางตะวันตก โดยที่ตัวละครในเรื่องจะถูกผลักดันให้เป็นชายขอบหรือถูกทำให้กลายเป็นอื่น ในเรื่อง “ไปไม้ใบสุดท้าย” มีการประกอบสร้างลักษณะความเป็นชายขอบ ทั้งในลักษณะของพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นดินแดนห่างไกลความเจริญ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบากของประชาชนไม่ได้รับการพัฒนา ขณะที่พื้นที่ทางจิตใจก็เกิดความรู้สึกแปลกแยกหรือแตกต่างจากคนอื่น กลายเป็นความรู้สึกด้อยค่า อันมีสาเหตุมาจากการเปรียบเทียบระหว่างความเจริญของเมืองหรือประเทศเจ้าอาณานิคม กับความด้อยพัฒนาในถิ่นห่างไกลอันได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตก นอกจากนี้ลักษณะของความเป็นชายขอบมักจะเป็นกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม หรือกลุ่มคนที่ขาดโอกาสในการเข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และเข้าไม่ถึงทรัพยากรจากภาครัฐ ดังเช่น

ภาพแทนคนชายขอบที่เรียกตัวเองว่า “ฉัน” ในเรื่อง “ทางสายนี้ไม่มีใครกำหนดให้” สะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่างคนร่ำรวยกับคนจน ขาดแคลนโอกาสและทรัพยากรไม่เหมือนกับเด็กทั่วไป และเมื่อตัวละครฉันจะต้องดูแลแม่ที่ป่วยหนักตลอดช่วงเวลากลางคืน และต้องปั่นปาทองโกไปส่งร้านประจำแทนแม่ ทำให้ฉันต้องไปโรงเรียนสายแล้วถูครูต่อว่า “หยุดๆ ไม่ต้องพูดอะไรและไม่ต้องแก้ตัว เพื่อนฝูงทั้งห้องใครๆ ก็เห็นเธอมาสายถ้าอยากแก้ตัว ขอเชิญไปแก้กับผู้บริหารโรงเรียน” คำพูดของครูจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ตัวละครหลักเกิดความรู้สึกเป็นอื่นในสายตาเพื่อนร่วมชั้นเรียน และไม่ได้รับการยอมรับจากครู เขาจึงตัดสินใจวิ่งกลับบ้านเพื่อไปดูแม่ที่ป่วย

อย่างไม่ลังเล การประกอบสร้างตัวละครดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นความเป็นชายขอบอย่างมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ครอบครัวยากจน จึงเกิดความไม่เท่าเทียม ทั้งเรื่องการศึกษา โอกาสด้านการศึกษา โอกาสทางสังคมหรือแม้กระทั่งอุปกรณ์ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวละครครูก็เป็นภาพแทนของคนที่ไม่ยอมรับฟังความจำเป็นของตัวละครหลัก ซึ่งเป็นการตอกย้ำความเป็นชายขอบให้เพิ่มมากขึ้น สุดท้าย “ฉัน” ก็ต้องลาออกจากโรงเรียนเพราะต้องทำงานส่งน้องอีกสองคนให้ได้รับการศึกษา เพื่อให้้องๆ ได้หลุดพ้นจากความด้อยโอกาสนั้น การพยายามต่อสู้เพื่อครอบครัวครั้งนี้จึงเป็นการต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากความเป็นชายขอบ

“เพื่อนทุกคนมีโอกาสได้เรียนหนังสือ ได้เล่นกีฬา มีกิจกรรมศิลปะวรรณคดี มีหนังสือทุกชนิดให้อ่าน เวลาว่างๆ ก็เปิดเทปฟังเพลง หรือเปิดโทรทัศน์ดูข่าวและสารคดีน่ารู้ต่างๆ สำหรับฉันแล้วได้ฟังแต่วิทยุเก่าๆ ที่พ่อทิ้งไว้ให้ก็เท่านั้นเอง สามวันสี่วันฟังวันไหนฝนตก ฟังร้องก็เปิดไม่ได้เลย”

(บุณเลิน แสงมะณี, 2550 : 144)

ขณะที่ในเรื่อง “ประเพณีและชีวิต” พ่อ คือภาพแทนของคนชายขอบที่มีความคิดความเชื่อตามประเพณีพื้นถิ่นของคนลาวที่เชื่อเรื่องผีหรือเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ แม้กระทั่งเรื่องการรักษาโรคแบบชาวบ้านด้วยการให้ผีรักษาและปฏิเสธการรักษาแบบแพทย์สมัยใหม่ จนทำให้ลิซิงพี่ชายของลิจู่ต้องตาย เมื่อพี่ชายตายแล้วตามประเพณีพื้นถิ่นดั้งเดิมของคนลาวในเรื่อง ก็จะต้องให้น้องชายแต่งงานกับพี่สะใภ้เพื่อให้วิญญาณของคนตายสงบสุข ความเชื่อเช่นนี้เป็นความเชื่อแบบชายขอบที่ขัดแย้งกับความเชื่อของลิจู่ซึ่งเป็นภาพแทนของคนลาวสมัยใหม่และเป็นผู้ได้รับการศึกษา การสร้างเรื่องให้ลิซิงต้องตายเนื่องจากความล่าช้าในการรักษา จนอาการป่วยทรุดหนัก เพราะพ่อรักษาด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม แต่เมื่อพ่อป่วยพ่อกลับรอดพ้นจากความตายเพราะได้รับการรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์สมัยใหม่ วิธีการรักษาที่แตกต่างกันดังกล่าวจึงเป็นเหมือนความพ่ายแพ้ของประเพณีและชีวิตดั้งเดิมได้ถูกเบียดขับออกไปด้วยเหตุผลของความล่าช้าทางวิทยาศาสตร์ ดังข้อความ

“สิจู่เอ๋ย ลูกต้องแต่งงานกับพี่สะใภ้ และรับภาระเลี้ยงลูกเลี้ยงเมียเหมือนเลือดเนื้อเชื้อไขที่เกิดกับตนเอง พ่อทำไมให้ลูกทำเช่นนี้ ลูกยังจะไปเรียนหนังสือต่อ และลูกก็ไม่สามารถทำสิ่งที่ฝันจิตใจเช่นนี้ได้หรือพ่อเอ๋ย พี่สาวก็ต้องเป็นพี่สาว พี่สาวเป็นเมียของพี่ชายลิซิงของเรา ลูกทำเหมือนพ่อพูดไม่ได้หรือ ลิจู่ยืนย่นปฏิเสธทั้งที่ตนเองไม่เคยต่อปากต่อคำพ่อเช่นนี้มาก่อนเลย จูเอ๋ย ถ้าหากลูกปฏิเสธวิญญาณของพี่ลิซิงก็ไม่มีความสุข ไม่ได้ไปเกิด”

(บุณเลิน แสงมะณี, 2548 : 22)

“ชาวบ้านบางคนที่มีอาชีพเป็นหมอผีเช่นไหว่ยังพูดแล้วพูดอีกว่า ต้องเช่นผีเรือนล้มหมอนฆ่าไก่ ถ้าทิ้งไว้นานต้องล้มวัวหรือควายจึงจะหายดี แต่ทั้งหมดนี้ก็ถูกปฏิเสธ ต่อว่าต่อขานอย่างจริงจังจากพี่ลิซิงและลิจู่ ถ้ารักษาไม่ได้แก้ไขไม่ทันก็ขอให้ไปตายที่โรงพยาบาลนั่น ”

(บุณเลิน แสงมะณี, 2550 : 27)

การประกอบสร้างความเป็นชายขอบยังสะท้อนในรูปแบบของพื้นที่ทางกายภาพและด้านสังคมวัฒนธรรม จากเรื่อง “แผ่นดินไฟ” จะเห็นความเป็นชายขอบของหมู่บ้านโพนจิกที่มีสภาพแวดล้อมเป็นท้องทุ่งนา แห่งผาก แตกกระแหง ขณะที่เดียวกันชาวบ้านก็มีเพียงแค่ความเชื่อเรื่องผีฟ้าพระยาแถนที่เป็นความหวังสุดท้ายของชาวบ้าน เพื่อทำพิธีขอฝนให้มีน้ำไว้พอกินพอใช้เท่านั้น เมื่อไม่มีน้ำใช้ในการทำเกษตรชาวบ้านก็เปลี่ยนมาเป็นถางป่าเพื่อทำไร่ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการตัดไม้ทำลายป่าที่เหลืออยู่เพียงน้อยนิดนั้นให้หมดไป ครูคนเดียวในหมู่บ้านซึ่งมีหน้าที่ เป็นทั้งครูสอนหนังสือ ครูใหญ่และภารโรง ได้ให้ความรู้และคอยเตือนชาวบ้านในเรื่องของการเผาป่าทำไร่ แต่ก็ไม่ เป็นผล การที่ชาวบ้านไม่มีความรู้และไม่ยอมรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้มีความรู้ชั้น ได้ตอกย้ำถึงวาทกรรมโง่ จน และ เจ็บของชาวบ้านในบ้านโพนจิก ที่ถูกถ่ายทอดโดยครูหนุ่มผู้พลัดถิ่นจากในเมืองที่มุ่งหวังยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้กับเด็กนักเรียนที่อยู่ห่างไกลซึ่งก็หมดความหวังลงในที่สุด ดังข้อความ

“เมื่อเวลาผ่านไป ฉันจึงลุกขึ้นแล้วหันหลังเดินออกไปจาก ณ ที่แห่งนั้น แต่มองไปด้านฟากป่าบนภูเขา ยังมีแสงสว่างจากไฟ ใหม่เป็นหย่อมๆ เนื่องจากการจุดไฟเผาไร่ของชาวบ้าน เมื่อฝนไม่ตกตามฤดูกาล นาก็ไม่มีน้ำ ชาวบ้านจึงเปลี่ยนไปเข้าป่าถางไร่แทน ฉันอยากช่วยชาวบ้านให้พ้นจากความทุกข์ยาก จากความอดอยากแต่ฉันก็ยังช่วยอะไรเขาไม่ได้ เพราะฉันเป็นเพียงแค่ครูผู้มีหน้าที่ สอนหนังสือเด็กให้รู้หนังสือเท่านั้น”

(บุณเสลิน แสงมะณี, 2550 : 117)

ในด้านการคมนาคมขนส่งในเรื่องสั้นเรื่อง “ชีวิตของฉันเหมือนนิยาย” ได้บรรยายภาพรถประจำทางที่ เก่าแก่ และเบียดเสียดไปด้วยผู้โดยสาร แข่งไก่และผลไม้ ขณะที่ตัวละคร “ฉัน” ก็อาศัยบริเวณหลังคามีขอบเป็นที่ สำหรับนั่งแทนเบาะรถ การประกอบสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนลาวซึ่งเป็นภาพตัวแทนของโลกตะวันออก ขณะเดียวกันผู้เขียนก็สร้างภาพการคมนาคมของชาวญี่ปุ่นในนครโอซากาที่ตัวละครเอกเข้ามาทำงาน แล้วนึกถึงภาพความแตกต่างของทั้งสองประเทศ ดังข้อความ “ส่วนมากทางรถไฟจะมี อุโมงค์ลอดเขา ซึ่งต้องใช้เวลาหลายนาที่จึงโผล่ออกสู่เส้นทางที่โล่งสว่าง” การบรรยายภาพของการคมนาคมโดย รถไฟด่วนชิงกันเซินนี้ เป็นการบรรยายเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพชัดตรงกันข้ามระหว่างความเจริญรุ่งเรืองเรื่องการคมนาคมของญี่ปุ่น กับการคมนาคมของลาวที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงต่ออันตราย และล้าสมัย

“รถโดยสารคันเก่าสายปากซัน-เวียงจันทน์เที่ยวนี้ยังเบียดเสียดยัดเยียดเหมือนทุกๆ วันนอกจากเบียดเสียดกันอยู่ในรถจน ไม่สามารถเคลื่อนไหวไปมาได้ ก็ยังเบียดคอบนหลังคาบนเปกกับกระสอบข้าวสาร แข่งไก่ ผลไม้ และกระเป่า เสื้อผ้าของผู้โดยสาร ส่วนมากผู้ชายก็จะเลือกเอาชั้นหลังคา เพราะสามารถเคลื่อนไหวได้สะดวกกว่า บางครั้งง่วงนอนก็นอนเบียดกระสอบข้าวสารหรือ กระเป่าเสื้อผ้าได้ ฉันเลือกนั่งเอาชั้นหลังคาตรงที่มีขอบเหล็กกันเพื่อใช้สำหรับป้องกันเวลารถเกิดอุบัติเหตุ”

(บุณเสลิน แสงมะณี, 2550 : 47)

ขณะเดียวกันการประกอบสร้างภาพแทนคนชายขอบ ก็ได้สะท้อนออกมาในรูปแบบของการที่ตัวละคร ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมตะวันตกไม่ได้ ทำให้ตัวละครเกิดความรู้สึก “เป็นอื่น” ในเรื่อง “ลมทะเล” เมื่อตัวละครแม่ ไปอาศัยอยู่กับลูกในประเทศนิวซีแลนด์ แต่ปรับตัวให้เข้ากับคนตะวันตกไม่ได้ ทั้งเรื่องอาหารการกินผู้เขียนบรรยาย ให้เห็นถึงชัดตรงกันข้าม (binary opposition) ระหว่างขนมปัง ชาร้อน กับหน่อไม้ หรือพื้นที่ในครัวแบบตะวันตก ที่มีแต่เครื่องใช้ไฟฟ้าที่แม่ไม่คุ้นเคย แม่ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ทำให้แม่ต้องปิดตัวอาศัยอยู่แต่ที่บ้าน

ตัวละครแม่จึงเป็นภาพแทนของคนในสังคมตะวันออกที่ถูกเบียดขับออกจากสังคมตะวันตก เพราะความล้าหลังในด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ดังเช่น

“คำที่แม่จำได้คือ แธงก๊ว กู๊ดบาย เฮโหล โอเค นอกจากนั้นก็รู้อะไรอีกเลย แม่อยากไปร้านค้า อยากไปเดินริมทะเล หรืออยากขึ้นไปบนภูเขา แต่แม่ไม่กล้าไปคนเดียว ลูกสาวก็ไม่ค่อยมีเวลา เพราะทำงานกะกลางคืน ส่วนกลางวันก็ได้แต่นอน จะมีเวลาจริงๆ ก็วันอาทิตย์จึงจะได้ทำอาหารลาวอร่อยๆ กินด้วยกัน ส่วนวันธรรมดา ลูกๆ ก็กินอาหารแบบฝรั่งขนมปังทาเนยกับซาร์อันก็เสร็จแล้ว แต่แม่กินไม่ได้ ตอนมาถึงใหม่ๆ แม่ทำอาหารกินเอง แต่ก็ลำบากไม่น้อย เพราะว่าอะไรก็ใช้ไฟฟ้าหมด แม่ไม่ได้ก่อไฟ ไม่ได้ไปหาฟืน และไม่ได้เข้าป่าหาหน่อไม้เหมือนอยู่บ้านเกิดเมืองนอนของตน”

(บุณเลิน แสงมะณี, 2550 : 71)

การประกอบสร้างความเป็นชายขอบภายในจิตใจของตัวละคร จากเรื่อง “ชีวิตในความมืด” ที่กล่าวถึงบทสนทนาของทหารแนวร่วม ถูกสะกิดระเบิดจนร่างกายพิการที่ได้พูดคุยกันถึงชีวิตที่ต้องทนทุกข์ทรมาน จากความพิการ แต่เมื่อปรับตัวได้คนเหล่านี้ก็ดำรงชีวิตได้อย่างปกติ สามารถทำงานได้ทุกประเภทและทำได้ละเอียดเสียยิ่งกว่าคนปกติ การกล่าวถึงความสามารถของคนพิการนี้เป็นการต่อรองพื้นที่ให้คนพิการเพื่อให้เห็นว่า คนกลุ่มนี้มีได้มีความแตกต่างจากคนอื่นดังข้อความ

“สำหรับเราเชื่อว่าจะนั่งกินนอนกิน เอามือชี้นิ้วสั่งเท่านั้น สิ่งใดทำได้เราก็ฝึกทำ แม้กระทั่งสานแห แซ่มองดักปลา สานตะกร้ากระบุง วางเบ็ดตกปลา และยังวางแร้วดักนกอีกด้วย ครั้งแรกก็ให้เมียเป็นคนพาไปไหนต่อไหน ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นลูกๆ ทำแทน ทำบ่อยๆ เข้าก็ไปเองทำเอง สอนหลังบ้านก็เกือบจะพูดได้ว่าเป็นเราทำเองทั้งหมด”

(บุณเลิน แสงมะณี, 2550 : 167)

การประกอบสร้างภาพแทนคนชายขอบทางการเมืองก็ได้สะท้อนให้เห็นว่านักเขียนลาวในยุคนี้เริ่มมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและวิจารณ์สังคมเพิ่มมากขึ้น บุณทะนอง ชมไซพน เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่ได้วิพากษ์สังคมการเมืองในมุมมองของความไม่ชอบธรรม จนกลายเป็นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นทางสังคม ดังเรื่อง “ที่นี้ชายหีบและโรงศพ” อันเป็นเรื่องที่ราวที่ถ่ายทอดมาจากประสบการณ์ตรงที่ผู้เขียนได้พบมา เรื่อง “ที่นี้ชายหีบและโรงศพ” เป็นเรื่องของนักเขียน ผู้มีความซื่อตรง และมีอุดมการณ์ในการพัฒนาสังคม พร้อมกับการต่อต้านการคอร์รัปชันทุกประเภท ด้วยความที่ทำงานเพื่อรับใช้สังคมอย่างตรงไปตรงมานี่เองจึงเป็นเหตุให้นักเขียนกลุ่มนี้ เขียนเรื่องราวการทุจริตหรือการกระทำที่เป็นการต่อต้านการเอาเปรียบของรัฐบาล ส่งผลให้เขาต้องถูกปลดออกจากตำแหน่งหน้าที่การงานในฐานะของคนส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล ส่วนชีวิตหลังการถูกยึดเยียดให้ลาออกนั้น กลับเป็นชีวิตที่ยากลำบาก อยู่ตามห้องแถวเล็กๆ เมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่มีผู้ใดมาเหลียวแล แม้กระทั่งตอนเป็นศพก็ยังเป็นศพที่อนาถา ไร้พิธีกรรม ไร้โลง ไร้ศักร์ศรีของความเป็นมนุษย์ ดังเช่น

“...เวลาของเราถึงตามที่เราได้คาดการณ์เอาไว้ ไม่มีคำว่าเสียใจ ซึ้งใจใดๆ หลงเหลือไว้เบื้องหลังและจะไม่มีเสียงร้องไห้ น้ำตา หรือแม้แต่เสียงสวดศพซังกังสุกุล ทั้งหมดนั้นล้วนแต่ไม่จำเป็น เพราะการตายหรือการมีชีวิต ไม่แตกต่างอะไรสำหรับเรา ขอบใจเพื่อน ขอบใจหมอยังเห็นค่าของความเป็นคน ถึงแม้คนผู้นั้นขัดสนจนความคิดยิ่งกว่าหมาตัวหนึ่ง เพราะมันคนนั้นคือนักเขียน เป็นผู้ที่มีดีหวังมากมายเหลือเกินจะกล่าว ความสงบสุขที่แท้จริงคงมีขึ้นได้หลังจากที่เราหยุดลมหายใจ...”

(บุณฑระนง ชมไขพน, 2554 : 82)

อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาภาพแทนตัวละครชายขอบในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยโดยใช้แนวคิดหลังอาณานิคม เป็นภาพสะท้อนสภาพลักษณะสังคมของประเทศอาณานิคมซึ่งเคยตกเป็นเมืองขึ้นฝรั่งเศส อเมริกา ซึ่งในขณะที่ยังตกอยู่ใต้การปกครองนั้น ประเทศลาวก็หยุดชะงักขาดการพัฒนาเป็นเวลายาวนาน ประเทศลาวจึงกลายเป็นประเทศโลกที่สาม การประกอบสร้างคนชายขอบในเรื่องไปไม้ใบสุดท้าย จึงเป็นเรื่องราวของคนพลัดถิ่นที่มีความจำเป็นต้องพลัดพรากจากประเทศลาว ไปยังประเทศที่มีความเจริญกว่า จึงเกิดภาวะความเป็นอื่น หรือความเป็นชายขอบเพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับอารยธรรมตะวันตกได้ทั้งในพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางจิตใจ จึงเกิดความคิดถวิลหาอดีตในประเทศบ้านเกิดเมืองนอน และมีความคาดหวังว่าจะได้กลับไปยังประเทศของตนเอง

ในขณะที่การประกอบสร้างภาพแทนคนชายขอบในเรื่องกระดูกอเมริกัน เป็นยุคที่นักเขียนกล้าที่จะวิพากษ์สังคมอย่างตรงไปตรงมา ในยุคจินตนาการใหม่นี้เป็นช่วงที่ประเทศลาวรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา เช่น ระบอบทุนนิยมทางเศรษฐกิจ ด้านการเมืองรัฐบาลมีนโยบายให้ประชาชนร่วมพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าเทียบเท่ากับประเทศตะวันตก แต่รัฐบาลบางส่วนกลับใช้อำนาจและอิทธิพลในการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเองและพวกพ้อง เมื่อเป็นเช่นนั้น รัฐบาลจึงไม่ได้คำนึงถึงความเดือดร้อน หรือความเป็นอยู่ของประชาชน เกิดเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมระหว่างชนชั้นในสังคมเกิดขึ้น กลุ่มประชาชนที่ต่อต้านรัฐบาลจึงกลายเป็นคนชายขอบ

3.2 คนลาวพลัดถิ่น : นโยบายการพัฒนาเพื่อหลุดพ้นจากความเป็นชายขอบ

การศึกษาวาทกรรมอาณานิคม ตามที่นักวิชาการสายตะวันออกกลางได้นำเสนอแนวคิดเรื่องบูรพคตินิยม (orientalism) จะศึกษาตัวบทที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจและมักจะเปิดเผยให้เห็นถึงอคติของประเทศเจ้าอาณานิคมที่มีต่อประเทศอาณานิคมในปกครอง ซึ่งมักจะเป็นภาพเหมารวมที่เน้นย้ำความด้อยกว่าหรือความล้าหลังทางอารยธรรม ทั้งนี้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้ประเทศที่เจ้าอาณานิคมจะเข้าครอบครองและ “พัฒนา” ประเทศอาณานิคม การทำงานของวาทกรรมอาณานิคมมักจะส่งผลต่อทั้งสองฝ่าย กล่าวคือในขณะที่ผู้คนจากประเทศเจ้าอาณานิคมรู้สึกได้ถึงความชอบธรรมในการยึดครองประเทศอาณานิคมที่มีอารยธรรมด้อยกว่าคนพื้นถิ่นในประเทศอาณานิคมเองก็ถูกหลอมนให้เชื่อว่าตนเองด้อยกว่าและต้องเปิดกว้างยอมรับการพัฒนาจากประเทศเจ้าอาณานิคม (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2559 : 239)

ในตัวบทเรื่องสั้น “ไปไม้ใบสุดท้าย” เป็นการเล่าเรื่องโศกนาฏกรรมของคนลาวพลัดถิ่นในลักษณะของการเดินทางจากพื้นที่ชายขอบสู่พื้นที่ของเจ้าอาณานิคม เหตุผลของการพลัดถิ่นนี้จะพบว่าทฤษฎีการพัฒนาของการสร้างรัฐชาติที่เชื่อมโยงมาสู่พฤติกรรมของตัวละครที่แตกต่างกัน ภาพแทนคนพลัดถิ่นล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติและสร้างสังคมใหม่ ซึ่งภาพแทนคนพลัดถิ่นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดหลังอาณานิคม อันเป็นแนวคิดที่

แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเป็นศูนย์กลางกับชายขอบ และเป็นความคิดแบบขั้วตรงกันข้าม (binary opposition) ระหว่างพื้นที่ที่มีความเจริญของความเป็นศูนย์กลางของจักรวรรดิ กับความเป็นชายขอบที่อยู่ภายนอกอำนาจ ความเจริญ และวัฒนธรรม (Ashcroft, Griffith, and Tiffin อ้างถึงจากนัทธนี ประสานนาม, 2549 : 97)

การประกอบสร้างเรื่องสั้น “ไปไม่ไปสุดท้าย” เป็นเรื่องราวของคนลาวพลัดถิ่นผู้มีความจำเป็นจะต้องพลัดพรากจากแผ่นดินแม่ เพื่อจุดประสงค์ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว หรือประเทศลาวให้หลุดพ้นจากความเป็นชายขอบด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อการศึกษา เพื่อหลีกเลี่ยงจากสภาพความยากจน ความแห้งแล้งของหมู่บ้าน และการพลัดพรากเพื่อที่จะกลับมาพัฒนาประเทศลาวให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตก ดังเช่น

“น้องเอียดมีพรสวรรค์ทางด้านภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์และอยากเป็นครู แต่ลืจกลับชอบการเป็นทหารซบถถึงมากกว่าอย่างอื่น เขายังใฝ่ฝันว่าวันหนึ่งในอนาคต ความคาดหวังนั้นคงจะเป็นจริง ลีจุมักอ่านหนังสือที่พูดถึงชีวิต การเคลื่อนไหวของบรรดาผู้นำผู้ให้กำเนิดการปฏิวัติลาว โดยเฉพาะประวัติศาสตร์การต่อสู้ของนักรบวีรชน สองชีวิตหนุ่มสาวมีความคาดหวังแตกต่างกันทางด้านประกอบอาชีพการงานในอนาคต แต่ความเข้าใจในแนวคิดและอุดมการณ์นั้นเหมือนมีความมุ่งมั่นสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน”

(บุณเลิน แสงมะณี, 2550 : 20)

จากข้อความข้างต้นตัวละครลีจุมในเรื่อง “ประเพณีและชีวิต” ได้พยายามขวนขวายหาความรู้ ถึงแม้ว่าผู้เป็นพ่อจะไม่เห็นด้วยกับการส่งลูกไปเรียนในเมืองสักเพียงใดก็ตาม แต่สุดท้ายพี่ชายและพี่สะใภ้ก็ช่วยเกลี้ยกล่อมพ่อจนสำเร็จ เพราะพี่ชายเห็นความสำคัญของการศึกษาที่จะสามารถพัฒนาน้องชายให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ ตามอุดมการณ์ที่น้องชายได้ตั้งไว้คือการนำความรู้มาพัฒนาประเทศชาติตนเอง จะเห็นได้ว่าแก่นหลักของเรื่องคือการปฏิวัติประเทศชาติ ขณะที่เรื่องความรักที่ปรากฏจะมีความสำคัญเป็นเพียงแค่ประเด็นรองลงมาเท่านั้น

“ครูแพงพันยกมือขึ้นเช็ดน้ำตา และเธอก็รู้ว่านอกจากสงครามแล้ว อีกส่วนหนึ่งเธอยังคิดว่าตนเองก็มีความผิด ฉะนั้นเพื่อชดเชยให้แก่ความผิดนั้น เธอขอสัญญาว่าจะอุทิศร่างกายและสติปัญญาของตน เพื่อทำให้ความคิดเห็นของอะลีเป็นจริง เธอจะสอนอยู่ที่นั่นต่อไปเรื่อยๆ เพื่อให้เด็กชาวเขา “ลาวเทิง” บ้านสะไลได้มีโอกาสเรียนต่อสูงขึ้นเรื่อยๆ ”

(บุณเลิน แสงมะณี, 2550 : 107)

ข้อความข้างต้นนี้มาจากเรื่องสั้น “ชีวิตและความตายนี้” สะท้อนให้เห็นภาพของคนลาวเทิงที่อาศัยในพื้นที่ภูดอย ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ห่างไกลทั้งความเจริญ ทูรกันดาร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่เก็บกักวัฏธูระเบิดเมื่อครั้งสมัยสงครามยังไม่หมด การประกอบสร้างภาพความเป็นชายขอบของหมู่บ้านสะไลคือ เป็นภาพหมู่บ้านเล็กๆ ที่มีครูมาประจำการเพียงไม่กี่คน ครูแพงพันเป็นครูที่มาสอนหมู่บ้านแห่งนี้ อีกไม่กี่วันสัญญาการทำงานก็จะหมด อะลีและเด็กนักเรียนคนอื่นยังต้องการครูเพื่อที่จะสอนให้ความรู้แก่พวกเขา ให้หลุดพ้นจากภาวะการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่ออะลีไม่สามารถจ้างครูแพงพันผู้เป็นความหวังเดียวของนักเรียนบนดอยเหล่านี้ได้ อะลิจึงอาสาปลูกต้นมะพร้าวที่ครูแพงไว้ที่หลังโรงเรียนเพื่อเป็นที่ระลึก ทันใดนั้นก็เกิดระเบิดขึ้น สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านสะไลและภาพที่เด็กนักเรียนพยายามขอร้องให้ครูแพงพันสอนหนังสือต่อ จึงเปรียบเหมือนการต่อรองกับความเป็นชายขอบอย่างสุดความสามารถ

“สำหรับพี่ ถ้าหากมีมาลี มีการศึกษา ชีวิตนี้คงจะมีความสุข และคืนนี้จะเป็นคืนหนึ่งที่มีความหมายที่สุดสำหรับพวกเรา อย่างว่าแต่ 6 ปีเลย นานกว่านั้นพี่ก็จะกลับมารักษาคำมั่นสัญญา ในช่วงเวลานั้นมาลีได้ดึงมือของนางออกแล้วพูดขึ้นว่า พี่ดวงน้องรู้ว่าในที่สุดพี่ก็ต้องเลือกเอาการศึกษา แล้วเสียงนั้นก็เงียบหายไปกับความมืด”

(บุณลิน แสงมะณี, 2550 : 128)

ในข้อความข้างต้นการประกอบสร้างตัวละครเอกจากเรื่อง “สังลา กับ สายน้ำ” จะเห็นได้ว่าคนลาวจะเห็นความสำคัญของการศึกษามาก่อนความรัก เพราะนัยยะของการศึกษานั้นก็คือการพัฒนาตนเองให้เป็นคนมีความรู้ และสามารถที่จะพัฒนาประเทศชาติในอนาคต แต่การสั่งความรักของทั้งคู่ในครั้งไม่ได้จบลงด้วยความสมหวังดังที่ตัวละครฝ่ายชายซึ่งก็คือดวงคิดไว้ เมื่อเขาจบการศึกษาจากต่างประเทศกลับมา ปรากฏว่าคนรักของเขามีครอบครัวใหม่แล้ว มีแค่เพียงดวงที่ยังรักและอาลัยต่ออดีตคนรักเพียงคนเดียว ดวงจึงเป็นภาพแทนของตัวละครชายชอบที่ต้องการจะพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา

อาจกล่าวได้ว่าการประกอบสร้างภาพคนลาวพลัดถิ่นในรวมเรื่องสั้นชุดไปไม้ใบสุดท้ายไปนี้ เป็นการจากที่อยู่อาศัยเพื่อต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ครอบครัว ประเทศชาติให้หลุดพ้นจากภาวะของความเป็นชายขอบ คนพลัดถิ่นเหล่านี้ต่างต้องการที่จะหวนกลับบ้านเกิดที่อาศัยเดิมของตน เนื่องจากความกดดันจากภาวะความเป็นอื่นในประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางพื้นที่เชิงกายภาพ พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม

3.3 ภาพแทนคนชายขอบกับการต่อรองพื้นที่ทางสังคม

คนชายขอบเป็นกลุ่มคนที่มีสถานภาพทางสังคมมีลักษณะที่ด้อยหลายประการ ทั้งเรื่องเพศที่ไม่ใช่เพศหญิงหรือชาย ความพิการ ชาติพันธุ์ ตลอดจนความเป็นชายขอบทางด้านพื้นที่ทางกายภาพและวัฒนธรรม โดยกลุ่มคนเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นอื่นจากคนในสังคม ทฤษฎีหลังอาณานิคมมีสาระสำคัญอยู่ที่การแสดงให้เห็นวิถีคิดของการแบ่งแยกและครอบงำจากโลกตะวันตกต่อโลกตะวันออก อันสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลักษณะนายกับทาส หรือการที่โลกตะวันออกถูกมองว่ามี “ความเป็นอื่น” ในสายตาชาวตะวันตก พลังอำนาจของจักรวรรดินิยมต้องการอย่างยิ่งที่จะสร้าง “ความเป็นอื่น” ขึ้นมาซึ่งในที่นี้คือ “ประเทศตะวันออก” โดยการนิยามตนเองให้อยู่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลาง ส่วนคนอื่นก็กลายเป็นพวก “ชายขอบ” ดังนั้นนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับลัทธิอาณานิคมของประเทศเจ้าอาณานิคมเหล่านี้ แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์จาก “ศูนย์กลาง” กับส่วนอื่นๆ อยู่บ้างก็ตาม แต่โดยระบบของมันแล้วยังกำหนดหรือยึดยึดให้ชาวอาณานิคมทั้งหลายเข้าใจและยอมรับตัวเองในฐานะที่เป็น “คนอื่น” (other) หรือความเป็นชายขอบ (marginalized) (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559 : 218)

จากนวนิยายเรื่อง “อาถรรพ์แห่งพงไพร” เป็นเรื่องราวของการต่อสู้ ต่อรองช่วงชิงพื้นที่เพื่อให้ชาวบ้านหาดโปได้มีโรงเรียนที่เจริญขึ้น มีอาคารเรียนที่เหมาะสมแก่การเรียน เพื่อให้หลุดพ้นจากสภาพความด้อยพัฒนา แต่ก็ต้องประสบกับปัญหาหลายเรื่องจนนำมาสู่การมีปัญหาขัดแย้งกับกลุ่มนายทุนค้าไม้ เกิดการแย่งชิงไม้ที่กลุ่มนายทุนหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจ ดังนั้นเค้าโครงเรื่องนวนิยายเรื่องนี้ จึงเป็นการประกอบสร้างภาพแทนของการต่อรองพื้นที่ทางสังคมของคนชายขอบ เพื่อให้บ้านหาดโปเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาให้เท่าเทียมกับหมู่บ้านที่เจริญแล้วในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและด้านวัฒนธรรม

เรื่องย่อ “อาถรรพ์แห่งพงไพร” ครูผันหนุ่มผู้พลัดถิ่นมาจากเมืองสหัสวันนะเขต เข้ามาเพื่อรับใช้อุดมการณ์ ด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู มาสอนหนังสือให้กับเด็กที่อยู่ห่างไกลความเจริญในหมู่บ้านหาดโพซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่มีที่นั่งเรียนอย่างเหมาะสม โรงเรียนมีห้องเรียนสองห้อง ส่วนหลังคาที่ใช้มุงนั้นก็ไม่สามารถที่จะต้านทานแดดฝนได้ วันหนึ่งขณะที่ทีมงานผู้สำรวจได้เข้ามาเพื่อพัฒนาโรงเรียนบ้านหาดโพ หนึ่งในทีมสำรวจมีภรรยา อดีตสาวคนรักเก่าของครูผันสมัยเรียนวิทยาลัยครูชั้นกลางที่พลัดพรากจากกัน เพราะฝ่ายหญิงต้องพาแม่ซึ่งป่วยไปรักษาตัวที่ต่างประเทศ นับตั้งแต่ที่ผันได้รับข่าวนี้ ผันก็มาเป็นครูที่บ้านหาดโพ ส่วนการสร้างโรงเรียนเมื่อได้รับการอนุญาตให้ตัดไม้แล้ว ก็เกิดปัญหาเรื่องของป่าที่ได้รับอนุญาตนั้นเป็นเขตสัมปทานของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ถ้าผันต้องการตัดไม้จะต้องให้เจ้าของบริษัทตัดให้ และจะได้ไม้เพียงหนึ่งในสามของไม้ที่ตัดเท่านั้น ผันจึงเข้าไปทำเรื่องที่เวียงจันทน์และได้ทราบเรื่องในภายหลังว่า คำผาอดีตหัวหน้าบัญชีของบริษัทดังกล่าวได้วางแผนการเรื่องทั้งหมดโดยที่เจ้าของบริษัทไม่มีส่วนรับรู้ ผันและชาวบ้านจึงรวมตัวกันเพื่อไปตัดไม้มาสร้างโรงเรียน และได้ต่อสู้กับคำผา สุดท้ายคำผาก็ถูกจับ ส่วนผันก็ได้ไม้มาสร้างโรงเรียนบ้านหาดโพ

จากเรื่องย่อข้างต้นจะเห็นได้ว่าการประกอบสร้างตัวละคร “ครูผัน” ผู้เป็นตัวละครพลัดถิ่นที่เดินทางมาจากเมืองสหัสวันนะเขต มาสู่บ้านหาดโพเพื่อทำตามอุดมการณ์ในการให้ความรู้แก่เด็กที่อยู่ในดินแดนห่างไกลความเจริญแห่งนี้ ผู้เขียนได้บรรยายถึงสภาพของโรงเรียนบ้านหาดโพที่เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีหลายร้อยหลังคาเรือน แต่โรงเรียนกลับมีเพียงสองห้องเรียน เป็นโรงเรียนที่ปลูกติดกับพื้นดิน มุงหลังคาด้วยหญ้า มีสภาพที่เก่าแก่มากจนเกือบจะพัง และไม่สามารถเป็นที่หลบแดดหลบฝนได้ การพัฒนาด้วยการสร้างโรงเรียนใหม่จึงเป็นความหวังของทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อให้บ้านหาดโพได้หลุดพ้นจากภาวะความเป็นชายขอบ ดังเช่น

“เป็นอันเข้าใจกันดีแล้ว ก็จึงออกตามหาอายุครูผัน คำว่าโรงเรียนใหม่ สะกิดหัวใจเด็กน้อยอยู่ เพราะห้องเรียนไม่มีผนังกัน ลักห้อง หลังคาก็มุงด้วยหญ้า ขนาดสองห้องเรียนที่เด็กนักเรียนเกือบสามสิบชีวิต อาศัยหลบแดดหลบฝน ซึ่งก็ไม่สามารถที่จะต้านทานอะไรได้เลย เวลาแดดส่อง นักเรียนก็จะรู้สึกร้อนๆ รุมๆ ความรู้สึกไม่ต่างจากการเล่นอยู่กลางแจ้ง พอเวลาฝนตกตัวพวกเขาก็ซุ่มเปียกไปด้วยน้ำฝน พุดต่างๆ คือ สามารถบังแดดได้บ้าง ก็ตอนใกล้จะเลิกเรียน หรือตอนเที่ยงที่พระอาทิตย์อยู่ตรงหัว และบังฝนได้ก็ต่อเมื่อฝนไม่ตกเท่านั้น ”

(ดอกเกด, 2549 : 12-13)

โรงเรียนจึงเปรียบเหมือนความหวังของชาวบ้านและผัน จึงก่อให้เกิดการต่อสู้เพื่อให้ได้โรงเรียนหลังใหม่ ป้าพอนผู้หลักผู้ใหญ่ของบ้าน จึงได้เชื้อเชิญคณะผู้แทนจากองค์กรในเขตเวียงจันทน์ มาสำรวจหมู่บ้านและโรงเรียน เพื่อที่จะทำเรื่องขออนุญาตพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งด้านการแพทย์ สุขอนามัยด้านการบริโภค อุปโภค และที่สำคัญคือสำรวจโรงเรียน เพื่อขอตัดไม้ในป่ามาปลูกสร้างโรงเรียนหลังใหม่ การต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากภาวะความเป็นชายขอบครั้งนี้ ไม่ได้เป็นการต่อสู้ครั้งแรก แต่ทางคณะสำรวจที่ผ่านมาก็มิได้กระทำการพัฒนาหมู่บ้านแห่งนี้แต่สักครั้ง และการมาสำรวจในรอบนี้ก็สร้างความหวังให้กับชาวบ้านทุกคน ดังนั้นเมื่อมีคณะสำรวจเข้ามาตรวจสอบ ชาวบ้านจึงมีการจัดเตรียมพิธีบายศรีสู่ขวัญตามประเพณี เพื่อต้อนรับเป็นอย่างดี ดังข้อความ

“อ้อ เรื่องนี้ไม่ต้องเบิกเงินจากทางการหรอก มันเป็นเรื่องส่วนตัว เขาจะมาสำรวจเยี่ยมชมหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านเรา พวกเราก็ต้องทำการต้อนรับ ดอกไม้ในสวน เหล้าจากคนในหมู่บ้านหลังละขวด ไก่ที่อยู่ในเล้าสักสองถึงสามตัว...”

(ดอกเกต, 2549 : 21)

เมื่อคณะตรวจสอบได้มาสำรวจหมู่บ้านและโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปของการพัฒนาหมู่บ้านก็คือการตัดไม้เพื่อใช้เป็นวัสดุในการสร้างโรงเรียน ซึ่งฉันก็ได้ทำเรื่องในการขออนุมัติตัดไม้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ไม่นานก็เกิดปัญหาขึ้น เมื่อมีหนังสือจากบริษัทแห่งหนึ่งเข้ามาร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ว่า ไม้ที่ชาวบ้านจะไปตัดเพื่อทำโรงเรียนนั้นเป็นไม้ที่อยู่ในเขตสัมปทาน ซึ่งหมายความว่า ชาวบ้านบ้านหาดโพไม่มีสิทธิที่จะตัดไม้ต่อไปได้อีก การต่อสู้เพื่อต่อรองเพื่อพัฒนาหมู่บ้านจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งที่สอง เมื่อฉันต้องเดินทางไปดำเนินเรื่องขอตัดไม้ที่ต้องผ่านการลงความเห็นจากองค์กรนักสำรวจของมณีสวรรค์ ซึ่งสำนักงานตั้งอยู่ที่เวียงจันทน์ และการเดินทางเพื่อต่อรองขอตัดไม้ครั้งนี้เอง ทำให้ตัวละครฉัน ต้องประสบกับภาวะของการเป็นคนพลัดถิ่นอีกครั้ง การที่ฉันเดินทางไปยังสถานที่ที่มีความเจริญ ทำให้เกิดภาวะความเป็นชายขอบขึ้นมา ดังข้อความ

“ฉันคิดวิธีไปห้องทำงานของมณีสวรรค์ ตามที่อ้ายคุณเตรียมให้ ทำทางเก่าๆ กังๆ ของเขาเหมือนกับว่าจะยิ่งเลวร้ายกว่าเดิม เมื่อมาอยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์ที่สับสน เต็มไปด้วยรถพาหนะ และผู้คนเข้ามาอยู่ในเมืองสวรรค์ ตั้งแต่เลิกงานโตก็ไม่เคยมาเลยสักครั้ง การเดินทางมาครั้งนี้จึงเป็นการเสี่ยงภัยครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตของเขา”

(ดอกเกต, 2549 : 51)

การประกอบสร้างความเป็นชายขอบของฉันเกิดขึ้นขณะที่มีการต่อรองพื้นที่ทางสังคมให้กับชาวบ้านหาดโพ การแสดงออกในลักษณะพฤติกรรมความเป็นชายขอบของฉันมิใช่เพียงแสดงอาการประหม่าในนครหลวงเวียงจันทน์เพียงอย่างเดียว เมื่อเขารู้สึกหิวข้าวขึ้นมาเขาก็เลื้อยไปเห็นลูกแอปเปิ้ลที่วางขายบนรถเข็นผลไม้ ฉันไม่รู้จักผลไม้ชนิดนี้ แต่พอเห็นป้ายชื่อเท่านั้นเขาก็นึกอยากลิ้มลองรสชาติของผลไม้ที่เขาได้ยินมานานว่าจะอร่อยสมคำรำลือหรือไม่ ดังข้อความ “ดูซัดๆ ฉันก็ไม่รู้ว่าเป็นผลไม้อะไร เคยเห็นแต่ในหนังสือต่างประเทศ อ้ออย่างนี้เองที่เขาเรียกกันว่า ลูกแอปเปิ้ล อยากจะชิมดูสักลูกว่าจะมีรสชาติอย่างไร” จะเห็นได้ว่าการที่ฉันไม่เคยรู้จักผลไม้ชนิดนี้หรือไม่รู้มาก่อนว่าผลไม้ชนิดนี้คืออะไร แล้วผลไม้ดังกล่าวก็พบเห็นแต่ในเมืองหรือตามนิตยสารเท่านั้น แอปเปิ้ลจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของคนเมือง ที่คนต่างถิ่นอย่างฉันไม่เคยรู้จัก ความเป็นชายขอบของฉันถูกตอกย้ำอีกครั้งหนึ่งเมื่อแม่ค้าขายผลไม้แสดงท่าที และคำพูดแสดงว่าเป็นการดูหมิ่นชาติพันธุ์ของฉัน ดูแคลนฉันว่าเป็นคนไม่มีเงิน ไม่มีปัญญาซื้อแอปเปิ้ลกิน ดังเช่น

“ถอยหนีไป ไม่มีเงินอย่าเข้ามาใกล้ คำพูดหมิ่นประมาทของแม่ค้าขายผลไม้ ทำให้ฉัน รีบล้วงเอาเงินเป็นดั่งที่อยู่ในกางเกงออกมา เรามีเงินสำหรับเดินทางมามากพอสมควร และไม่คิดเสียดาย เงิน 800 เพื่อซื้อคั๊กดีศรีเอาไว้”

(ดอกเกต, 2549 : 53)

ผันตัดสินใจซื้อแอปเปิ้ลลูกนั้นอย่างไม่ลังเลใจเพื่อรักษาศักดิ์ศรีของตนเองเอาไว้ถึงแม้ว่าราคาแอปเปิ้ลลูกเดียวจะสามารถซื้อแต่งที่บ้านหาดโพได้เป็นตะกร้าก็ตาม ดังนั้นเงินดับหนึ่งที่ผันล้วงออกมาจากกระเป๋า นั้น จึงเป็นสัญญาณในการต่อรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนบ้านนอกอย่างผัน เพราะหลังจากที่แม่ค้าเห็นเงินที่ผันถือน้ำเสียงของแม่ค้าก็เปลี่ยนไปทันที จากที่เคยดูถูกก็กลับมีท่าทีที่เกรงใจผัน ดังข้อความ “แม่ค้าสาว รีบส่งแอปเปิ้ลลูกหนึ่ง เหมือนส่งให้คนบ้านนอก แต่ท่าทางซึ่งซึ้งแต่เดี๋ยวแบบแปลกๆ ด้วยความเกรงใจ และเงินที่ล้วงออกมานั้นเป็นดับใหญ่ น่าสนใจ เอาลูกเดียวหรือพี่ น้ำเสียงของสาวชายผลไม้เปลี่ยนไปทันที ทำให้ผันรู้สึกหน้าวูบวาบด้วยความโกรธ โอ้อวดแท้ของแม่ค้าเป็นเช่นนี้หรือ...” ถึงแม้ว่าผันจะสามารถซื้อศักดิ์ศรีความเป็นคนของตนเองกลับคืนมาได้ แต่เมื่อผันกดแอปเปิ้ลคำแรกเข้าปาก ผันก็แพ้แอปเปิ้ลขึ้นมาทันที ผันมีอาการหน้ามืดตาลาย เวียนศีรษะ ตาฝ้าแดงขึ้นมาทันที ดังนั้นแอปเปิ้ลซึ่งเป็นสัญญาณของคนเมืองที่คนชายขอบอย่างผันไม่สามารถที่จะลิ้มลองผลไม้ชนิดนี้ได้ การต่อรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผันในครั้งนี้จึงไม่ประสบความสำเร็จจนถึงที่สุด ดังเช่น

“อิตาคอนนั้นเป็นอย่างไบบ้าง เสียงผู้หญิงร้องดังขึ้นใกล้ๆ ตัวเขา ผันก็รู้สึกว่ามีใบหน้าหลายคนก้มลงมา เขารู้สึกตาลาย เวียนหัว ไตร่ตรองไม่ที่เขาเลือกนั่งเมื่อสักครู่ ก็เป็นคว้งๆ หมุนได้ เขาเป็นลม อ้อ เขากินแอปเปิ้ลยังไม่หมดลูกด้วยซ้ำ ทำอย่างไรดีล่ะ”
(ดอกเกด, 2549 : 54)

เมื่อผันออกจากโรงพยาบาลก็เดินทางไปพบมณีสวรรค์เพื่อดำเนินการเรื่องใบอนุญาตขอตัดไม้ที่สำนักงาน บทสนทนาระหว่างผันและเจ้าหน้าที่สำนักงานภายในองค์กรทำให้ทราบถึงความพยายามในการต่อสู้เพื่อการพัฒนาของผันและชาวบ้านเป็นครั้งที่สอง กระบวนการต่อรองของคนชายขอบในครั้งนี้เป็นเรื่องที่ต้องมีขั้นตอนที่ซับซ้อน เริ่มจากการเขียนใบขออนุญาตตัดไม้เป็นครั้งที่สอง เนื่องจากรอบแรกได้ขอไปแล้ว แต่ยังไม่ได้ลงมือตัด ด้วยมีเหตุจำเป็นเรื่องเครื่องมือการตัดอันสามารถบอกรับได้ถึงความต้องการพัฒนาของชาวบ้านหาดโพนั่นเอง นอกจากการร่างหนังสือแล้ว ยังต้องมีลงความเห็นชอบหัวหน้าคณะตรวจสอบที่ลงไปสำรวจหมู่บ้านอีกด้วยซึ่งก็คือทีมของมณีสวรรค์ และสุดท้ายก็ต้องขอความคิดเห็นจากเจ้าของบริษัทสัมปทานป่าไม้อีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการต่อสู้และต่อรองของคนชายขอบนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย

“พวกเราไม่ได้มีเครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย ที่จะไปโค่นต้นไม้ในวันเดียวเสร็จ หรือถึงแม้ว่าไปตัดไม้ไว้ตั้งแต่ตอนได้รับอนุญาตใหม่ ถึงตอนนี้ก็ยังคงไม่สามารถเอาไม้ออกมาได้ขณะนั้นอยู่ดี”
(ดอกเกด, 2549 : 73)

หลังจากที่รอดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ระหว่างที่รอเรื่องใบอนุญาตคำผาก็เข้ามายื่นข้อเสนอเรื่องตัดไม้ขอต่อรองของพ่อค้าไม้เถื่อนอย่างคำผาทำให้ผันสัมผัสได้ถึงความไม่ชอบมาพากล เมื่อชาวบ้านและผันจับได้ว่าคนเหล่านี้คือพวกที่ปลอมแปลงเอกสาร และตราประทับการตัดไม้เพื่อนำไม้ไปขาย การต่อสู้ครั้งสุดท้ายจึงเกิดขึ้น คือผันและชาวบ้านช่วยกันตัดไม้เพื่อนำมาสร้างโรงเรียนโดยไม่รบกวนหนังสืออนุมัติ และไม่ยอมรับข้อเสนอการทุจริตของคำผา เป็นเหตุให้คำผาแจ้งจับครูผันในข้อหาลักลอบตัดไม้ แต่มณีสวรรค์ก็ได้ช่วยเหลือผันออกจากคุก การที่ผันถูกจับในการต่อสู้เพื่อช่วงชิงพื้นที่ในครั้งนี้สาม และการที่มณีสวรรค์ช่วยผันให้รอดพ้นจากคุกได้อย่างคนบริสุทธิ์คนหนึ่ง

มีนัยยะถึงการต่อสู้ต่อร่องพื้นที่ของคนชายขอบจำเป็นต้องอาศัยอำนาจหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยื่นมือเข้ามาให้การช่วยเหลือ จึงจะสามารถหลุดพ้นจากภาวะของความเป็นชายขอบได้ และการที่มณีสวรรค์ยอมกลับไปคบหากับครูผันอีกครั้ง สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ในการพัฒนาให้ประชาชนหลุดพ้นจากความเป็นชายขอบซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่ยิ่งใหญ่ มากกว่าเรื่องความเหมาะสมด้านสถานภาพทางสังคม ถึงแม้ว่าครูผันจะจบการศึกษาเพียงแค่วิทยาลัยครูชั้นกลาง ในขณะที่มณีสวรรค์จบการศึกษาในชั้นสูง แต่มณีสวรรค์ก็ภาคภูมิใจที่ชายคนรักมีอุดมการณ์ในการพัฒนาท้องถิ่น ดังเช่น

“อย่าพูดเช่นนั้น รู้หรือไม่ว่าฉันดีใจเพียงใดที่พบเธออยู่บ้านหาดโพ บ้านป่าขาดอน ตรงที่ประชาชนต้องการ ฉันดีใจมาก ๆ เธอเชื่อไหม น้ำเสียงของนางจริงจัง เด็ดเดี่ยว ผันแทบไม่เชื่อหูตัวเองว่าสายตาแปลกประหลาดของนางนั้นมีความหมายว่าอย่างไร เขาไม่สามารถอ่านสายตานั้นได้เลย เพราะมณีสวรรค์ไม่ใช่คนเจ้าชู้ปากหวานหรือเอาใจใคร”

(ดอกเกด, 2549 : 76)

นอกจากการกระบวนกรต่อสู้ที่ช่วงชิงพื้นที่ในการพัฒนาที่ให้เห็นความเป็นชายขอบของตัวบุคคล และพื้นที่โรงเรียนซึ่งเป็นแกนหลักของเรื่องที่น่าเสนอแล้ว จะเห็นได้ว่าความเป็นชายขอบของบ้านหาดโพยังปรากฏอีกหลายด้าน เช่น ความเป็นชายขอบด้านสาธารณสุขที่ห่างไกลความเจริญต้องอาศัยน้ำจากบ่อบาดาลเพื่อใช้อุปโภค บริโภคที่ต้องยังตักน้ำจากบ่อ ดังเช่น

“พูดตรงๆ นะแม่ ผมหละเปื้อแล้ว จัดเตรียมพานบายศรีสู่ขวัญต้อนรับคณะผู้แทนที่ไร ลูไปแล้วก็เจียบหาย มาสำรวจเก็บข้อมูล แล้วไหนหละข้อมูล? อยู่ไหนการช่วยเหลือ? โรงเรียนใหม่อยู่ไหน? สามสี่ปีแล้วที่มาขอ อยู่ที่ไหนแพทย์หมอที่ว่าจะส่งให้มาประจำ ทำบายศรีครั้งใดเงินที่มาจากขายข้าว ถั่วเขียวก็หมดไปกับคณะผู้สำรวจ ผู้ใดชอบดื่มชอบเมาก็เสียผู้เสียคนไปด้วยถูกไล่มาออกสองคนแล้ว”

(ดอกเกด, 2549 : 23)

ความเป็นชายขอบด้านวัฒนธรรมในหมู่บ้านหาดโพพบได้จากเรื่องธรรมเนียมการบายศรีสู่ขวัญที่ถูกมณีสวรรค์ ผู้เป็นภาพแทนของคนเมืองเห็นว่าเป็นเรื่องที่ล้าหลัง ไม่ทันสมัย ซึ่งความคิดเช่นนี้เป็นแนวคิดที่เกิดความขัดแย้งกันข้ามระหว่างคนสมัยใหม่กับคนที่มีความเชื่อดั้งเดิม ตลอดจนวิธีการบรรยายภาพของฉากนี้ทำให้เห็นภาพที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้ฟังคำพูดของมณีสวรรค์แล้ว ถึงกลับพูดไม่ออกและคาดไม่ถึงกับคำพูดของเธอ อีกทั้งภาพลักษณะของเธอคือนักพัฒนา เป็นความหวังของหมู่บ้านหาดโพที่มีความรู้ความสามารถ จบจากเมืองนอก จึงทำให้ประเพณีบายศรีสู่ขวัญในวันดังกล่าวของชาวบ้าน กลายเป็นวัฒนธรรมที่ถูกกล่าวหาว่าล้าหลัง ไม่พัฒนา เช่น

“ลุงอ้อย เพราะพวกเราแม้ยึดถือแต่ฮีตคลองประเพณีเก่าแก่เป็นหลักเช่นนี้ จึงล้าหลังกว่าคนอื่นกว่า 400-500 ปี อันพูดตามที่เขาวกกันมา ไหนบอกว่าอยากก้าวหน้า อยากพัฒนาทันสมัย เขามีรถขี่ก็อยากขี่ มีว่แต่ผูกข้อต่อแขนต้อนรับคณะผู้เยี่ยมชมนอยู่ เช่นนี้ทุกอาทิตย์ ปีหนึ่งหนึ่งมีคณะมาเยี่ยมชมนสามสี่เดือน แล้วจะเอาเวลาที่ไหนไปทำการพัฒนาให้เท่าทันชาวบ้านเขา”

(ดอกเกด, 2549 : 38)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการต่อรองช่วงชิงพื้นที่ของคนชายขอบจะสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความพยายามจากทั้งคนในหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือ นวนิยายเรื่องอาถรรพ์แห่งพงไพรจึงแสดงให้เห็นความสำเร็จในการต่อรองช่วงชิงพื้นที่ของคนชายขอบ ซึ่งกระบวนการต่อรองพื้นที่นี้ทำให้ผืนกลายเป็นคนพลัดถิ่นในนครหลวงเวียงจันทน์จนเกิดภาวะความเป็นอื่นในพื้นที่ที่มีความเจริญ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประกอบสร้างภาวะความเป็นชายขอบในเรื่องนี้จะมีลักษณะของความเป็นชายขอบทั้งในด้าน ความเป็นคนพลัดถิ่นของครูผัน พื้นที่ทางกายภาพ ด้านการสาธารณสุข และด้านวัฒนธรรม

3.4 ภาพแทนความเป็นชายขอบ: นัยยะวาทกรรมการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

วาทกรรมการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในที่นี้ จะให้ความสำคัญกับเรื่องของการพัฒนาด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ ลักษณะของการพัฒนาจะเป็นการจัดระเบียบตรวจตรา สอดส่องและคุมเข้มสิ่งที่เรียกว่า “สิ่งแวดล้อม” (environment) เพื่อศึกษาว่า มีการพัฒนาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบใดบ้าง และวาทกรรมเหล่านี้ส่งผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างไร การมองว่าธรรมชาติคืออะไร และอะไรคือสาเหตุของความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะนำไปสู่วิธีการปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่ามนุษย์ เป็นการเชิดชูธรรมชาติ ยกให้ธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง การศึกษาการพัฒนาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแนวนี้จะต้องมีความเชื่อว่าจะต้องอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ไม่ใช่เอาชนะธรรมชาติ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554 : 250-252)

การศึกษาประเด็นภาพแทนความเป็นชายขอบนัยยะวาทกรรมการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาตินี้เป็นการนำเสนอผ่านนวนิยายเรื่อง “อาถรรพ์แห่งพงไพร” ที่มีแก่นเรื่องมุ่งเน้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และธรรมชาติ โดยมุ่งให้มนุษย์รู้จักคุณค่าของป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้ในที่นี้ไม่ใช่จะไม่ให้ตัดไม้โดยสิ้นเชิง แต่การตัดในที่นี้คือการตัดเพื่อนำไม้ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในเรื่องนี้ผืนก็ได้ตัดไม้มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างโรงเรียนให้แก่ส่วนรวม เพื่อพัฒนาให้นักเรียนในหมู่บ้านได้มีความรู้ความสามารถ และสามารถพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญหลุดพ้นจากความเป็นชายขอบ อีกทั้งชาวบ้านบ้านหาดโพทุกคนก็มีความรักความผูกพันกับป่า ฉะนั้นการตัดไม้ในการสร้างโรงเรียนครั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงความสมดุลของระบบนิเวศด้วยว่าจะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใด หากตัดต้นใดต้นหนึ่งไป ดังข้อความ

“ชาวบ้านเรียกต้นยางใหญ่ต้นนี้ว่า ยางแม่เดี่ยว เพราะมันอยู่โดดเดี่ยว ลำต้นสูงกว่าต้นอื่น เขาจึงตกลงกันว่า จะได้โค่นต้นไม้นี้ เพื่อให้มันสามารถแผ่ขยายพันธุ์ต่อไป ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ไม้เนื้อดีมีราคาสำหรับการปลูกสร้าง แต่ป่าผืนหนึ่งก็ควรที่จะมีต้นไม้อะหลาหลายชนิด อยู่รวมกันตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ต้นไม้แต่ละชนิดก็มีประโยชน์ของมัน”

(ดอกเกด, 2549 : 95)

ถึงแม้ว่าเหตุผลของการตัดไม้ของครูผันจะเป็นการตัดไม้เพื่อสร้างโรงเรียนอันเป็นสิ่งที่ทำประโยชน์แก่ส่วนรวมก็ตาม แต่พอถึงเวลาที่ผืนจำเป็นจะต้องตัดไม้ เขาก็เกิดความรู้สึกผิดต่อสิ่งที่ทำลงไป การบรรยายภาพของป่าไม้ที่กำลังถูกโค่นเพื่อนำไปใช้สร้างโรงเรียน เป็นการประกอบสร้างให้ป่าไม้เป็นสิ่งมีชีวิต ที่มีความรู้สึก รู้จักเจ็บปวด ร้องไห้ ภาพของเสียงต้นไม้ขนาดใหญ่ล้มลง เสียงดังก้องป่าทำให้เห็นภาพของการตัดไม้ที่กว่าจะเจริญเติบโตได้ต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนาน น้ำยางที่ไหลออกมาอย่างไม่ขาดสายและต่อเนื่องจนทำให้ผืนดิน

บริเวณนั้นชุ่มชื้น ไม่เหลือแม้กระทั่งซากต้นตอ แล้วถูกเลื่อยโลหะใส่ทุกอนุของเนื้อไม้ออกมาเป็นแผ่น ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของต้นไม้ต้นใหญ่อันเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่โบราณ ถูกเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำลายจนไม่เหลือชิ้นดี สะท้อนให้เห็นว่าความเจริญก้าวหน้าของยุคสมัยได้เข้ามาแทนที่ธรรมชาติ ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่น่าเป็นแต่ก็นำให้คนที่หวงแหนธรรมชาติอย่างผืนรู้สึกเจ็บปวด เช่น

“ปรากฏว่า ปาดงพงไพร ร่ายเวทมนต์อาถรรพ์เสน่ห์ดึงดูด ให้ผืนหวงแหนหลงใหลมันมากขึ้น ชายหนุ่มรู้สึกโกรธแค้น ที่เห็นซากไม้กฤษณาเก่าแก่แขนขาเรียงต้นถูกตัดลงเป็นแนว น้ำตาของลูกผู้ชายไหลออกมาครั้งแรกที่เห็นต้นไม้ประดู่กำลังโค่นลงด้วยน้ำมือของพวกเขาเอง เสียงลำไม้ฉีกขาดเวลาล้มล้มดังก้องปาด้ายเสียงสังขยาแกมสะอื้นของไม้เนื้อแดง”

(ดอกเกด, 2549 : 120)

นอกจากการรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แล้ว การรู้คุณค่าของพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาโรค ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านหาดีพรักและหวงแหนพืชที่มีค่าเหล่านั้นเพื่อใช้เป็นยา ไม่กล้าตัดหรือทำลาย เวลาตัดก็ตัดเฉพาะส่วนที่จะนำไปใช้ประโยชน์จริงๆ เท่านั้น ผู้เขียนสะท้อนเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าและสรรพคุณทางยาของพืช ผ่านตัวละครที่ภาคภูมิใจกับป่าไม้อันอุดมไปด้วยพืชที่มีประโยชน์ จนเรียกชื่อสมุนไพรต้นนี้พิเศษ ซึ่งตรงข้ามกับคนเมืองที่จะเห็นความสำคัญของยาปฏิชีวนะ ดังข้อความ

“เครื่องเขาคีร์นี่ เป็นพืชที่หายาก พบเป็นบางที่เท่านั้น ต้องปีนภูขึ้นไปถึงจะเจอ รสชาติของมันหวานหอมสรรพคุณทางยาช่วยให้เจริญอาหาร นอนหลับแล้วเธอ อ้ายทิด? สาธยายสรรพคุณของรากเขาใครอย่างเลื่อนไหล เมื่อทุกคนฟังจนสนใจแล้ว จึงพร้อมใจกันขึ้นภูเพื่อขุดหารากไม้วิเศษดังกล่าว”

(ดอกเกด, 2549 : 94)

นอกจากพืชที่เป็นสมุนไพรรักษาโรคแล้วการบรรยายภาพป่าที่เป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเรียบง่ายโดยการหากินหน่อไม้ เห็ด ต้มน้ำจากลำต้นไม้ได้อย่างปลอดภัย สะท้อนให้เห็นความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และที่สำคัญมนุษย์ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ในเรื่องที่ต้องออกไปดับไฟป่ากับชาวบ้านในตอนเช้ามีด มณีสวรรค์สาวคนรักเกรงว่าผืนจะไม่ข้าวปลาอาหาร และน้ำดื่ม จนไม่มีแรงในการหาต้นตอของไฟป่า จึงได้นำอาหารและน้ำไปส่งผืนที่ป่าด้วยความเป็นห่วง แต่พอไปถึงแทนที่ผืนจะต้มน้ำต้มยาชูกำลังที่มณีสวรรค์ตั้งใจหอบไปให้ ผืนกลับปฏิเสธพร้อมตัดลำต้นไม้เพื่อให้มณีสวรรค์ได้ลิ้มรสของน้ำที่มาจากธรรมชาติอย่างแท้จริง การต้มน้ำจากต้นไม้ที่มีรสหวาน ทำให้มณีสวรรค์หิวข้าวทันที การบรรยายภาพของน้ำจากเครื่องไม้จากป่าที่สะอาด ใส สดชื่น ให้เข้ามามีความสำคัญแทนที่น้ำต้มยาชูกำลังดังกล่าว ทำผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกว่าป่าไม้มีคุณค่า ดังนี้

“กินน้ำในเครื่องไม้นี้ ทั้งสะอาดทั้งหอมหวาน ชิมไหม? เอาเข้าปากไว้ เมื่อตัดที่ลำไม้แล้วให้ตะแคงขึ้น น้ำของเครื่องไม้จะไหลออกมาเอง มณีสวรรค์ทำตามอย่างว่าง่าย นับว่าเป็นสิ่งที่นางไม่เคยรู้มาก่อน หญิงสาวต้มน้ำที่ไหลออกมาจากเครื่องไม้ขนาดเท่าลำแขน ซึ่งครุผืนจับตะแคงให้จนรู้สึกหิวข้าว อืม อร่อยจริงๆ ”

(ดอกเกด, 2549 : 152)

ความเชื่อเรื่องชื่อไม้มงคล เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์เห็นคุณค่าและเห็นความสำคัญของต้นไม้ ในขณะที่มนุษย์เห็นความสำคัญก็อยากได้ไม้มงคลนั้นไว้ในครอบครอง ดังเช่นไม้กฤษณา ที่มีความเชื่อว่าคนที่ได้ครอบครองคือคนที่มิโชค ลาก วาสนาที่ดี และเพื่อให้ได้ไม้มงคลนี้มานายหน้าค้าไม้จึงได้ตัดไม้เพื่อนำไปขาย ไม้มงคลนี้จึงเป็นที่ต้องการของตลาด เพราะขายได้ดีในราคาแพง ตรงกันข้ามกับชาวบ้านที่กระทำทุกวิถีทางเพื่อต่อต้านการทำลายธรรมชาติ เช่น

“พี่เชื่อโชควาสนาบาปบุญคุณโทษ ดุสสัน ไม้กฤษณาในดงนี้มีจำนวนเท่าใด มีมากี่ร้อยก็พันปีแล้ว หากอ่านตามฝ่าพระเวท หรือลีนไซ เขาก็จะพรรณนาไว้ว่ามีค่า เป็นยา แต่เดิยวันนั้นเข้ามาทำลายเพื่อต้องการยางไม้เพียงยอดเดียวไปขาย เขาก็ฟันทั้งต้น พี่เชื่อว่าหากเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขาท่านเป็นใจเราไม่ต้องตัดไม้ทิ้งหรอก พี่คิดว่าพี่ไม่ได้เป็นคนมิโชควาสนาแบบนั้น”

(ดอกเกด, 2549 : 97)

การประกอบสร้างวาทกรรมการอนุรักษ์ป่าในเรื่องนี้ เกิดขึ้นเมื่อฝนจะต้องตัดฟันต้นไม้ เพื่อให้ได้ยางไม้มาทำเป็นยาสมุนไพร ก่อนกรีดฝันทันทีได้มีการกล่าวขอขมาต้นไม้ก่อน และอธิษฐานให้มีดีฟันไม้ให้ตรงจุดที่มีน้ำยาง เพื่อให้ต้นไม้ต้นนั้นถูกทำลายน้อยที่สุด การคำนึงถึงความเจ็บปวดของต้นไม้ ซึ่งเป็นธรรมชาติที่ปราศจากชีวิตและจิตใจ สะท้อนให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญของป่าไม้เทียบเท่ากับคน การตัดไม้เพื่อใช้ประโยชน์ของฝนทุกจุดล้วน การผ่านไต่ตรองถึงผลประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าการทำลายป่ามาเป็นอย่างดี ดังเช่น

“สองป่าวสาวคุกเข่าลงข้างต้นไม้ ถึงดูแล้วต้นไม้ต้นนี้ก็ได้มีอะไรพิเศษหรือพิสดารกว่าต้นไม้ต้นอื่น ฝันทันมือขึ้นไหว เทวดา เจ้าที่ แล้วมณีสวรรค์ก็ไหวตาม ชำนาญไม่ได้อยากตัดหรือทำลายต้นไม้ต้นนี้ทั้งลำต้น ขอเพียงแต่ขอแบ่งน้ำยางของต้นไม้นี้เพื่อนำไปใช้เป็นยา หากปลายมีดนี้จิ้มลงไปแล้วอย่าให้เกิดความเจ็บปวด และขอให้จิมที่บริเวณมีน้ำยางนั้นด้วยเถิด”

(ดอกเกด, 2549 : 163)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นในประเด็นภาพแทนความเป็นชายขอบ : นัยยะวาทกรรมการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาตินี้จะเห็นได้ว่ากลุ่มคนที่เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติคือกลุ่มชาวบ้านหาดโพ ที่คอยตระหนก ดูแลปกป้องผืนป่าราวกับป่าไม้แห่งนี้มีชีวิต เพราะชาวบ้านหาดโพได้อาศัยผืนป่าในการดำรงชีวิตทั้งเรื่อง อาหาร ยารักษาโรค หรือแม้กระทั่งการนำไม้ไปสร้างโรงเรียนเพื่อให้เด็กๆ ในหมู่บ้านมีการพัฒนาให้หลุดพ้นจากความ เป็นชายขอบ ตรงกันข้ามกับกลุ่มนายทุนผู้ลักลอบค้าไม้เถื่อนที่มุ่งแต่เพียงการหาผลประโยชน์เข้ามาตนเองและเอาเปรียบชาวบ้านทุกวิถีทาง ซึ่งพฤติกรรมของกลุ่มนายทุนค้าไม้ไม่มีแนวความคิดในแบบของลัทธิเจ้าอาณานิคม ดังที่ (นพพร ประชากุล, 2552 : 209 – 211) ได้กล่าวถึงลักษณะลัทธิเจ้าอาณานิคมที่มีความมุ่งมั่นต้องการเป็นใหญ่เหนือชนชาติอื่น มักจะมองว่าทรัพยากรธรรมชาติอื่นมีค่าถูกฝังเอาไว้มากมายทั่วโลก หากไม่นำมาแปรรูปให้เป็นสินค้าเพื่อการบริโภค ก็เท่ากับทิ้งไว้สูญเปล่า กลุ่มนายทุนค้าไม้จึงเปรียบได้กับลัทธิโลกตะวันตกที่เข้ามาส่งอิทธิพลครอบงำชาวบ้านหาดโพ ซึ่งเปรียบเทียบกับประเทศอาณานิคมที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ รู้ไม่เท่าทันกลุ่มนายทุนที่ยึดถือแต่เพียงคติหลักเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและผลประโยชน์เป็นหลัก

4. Discussion and Conclusion

การประกอบสร้างภาพแทนความเป็นชายขอบในงานเขียนทั้งสามชิ้นจะเห็นได้ว่าหลังจากการได้รับการปลดปล่อยให้เป็นเอกราชจากประเทศเจ้าอาณานิคมแล้ว คนลาวได้พยายามปรับตัวและต่อสู้ดิ้นรนเพื่อพัฒนาประเทศให้เท่าเทียมกับประเทศที่ตะวันตก ภาพแทนคนชายขอบในเรื่องไปไม้ใบสุดท้ายเป็นภาพแทนของการพลัดพรากจากแผ่นดินเกิด (diaspora) ที่ตัวละครในเรื่องพยายามหลีกเลี่ยงหนีจากความเป็นชายขอบในสภาพของความเป็นประเทศและประชากรในโลกที่สาม เมื่อต้องกลายเป็นคนพลัดถิ่นในพื้นที่ที่ไม่ใช่แผ่นดินแม่ จึงเกิดภาวะของความเป็นอื่นขึ้นในจิตใจเนื่องจากไม่สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสังคมของตะวันตกได้ ภาพแทนตัวละครชายขอบในเรื่องไปไม้ใบสุดท้ายจึงสามารถกล่าวได้ว่าไม่ประสบความสำเร็จในฐานะของคนพลัดถิ่น ที่ต้องการแสวงหาตัวตนที่ตัวเองต้องการ แต่พอได้อาศัยในพื้นที่ที่มีความเจริญก้าวหน้า กลับมีความรู้สึกกลัวหาอดีตที่เรียบง่าย หรือคิดถึงครอบครัว คนรักที่อยู่ในผืนแผ่นดินเกิด ภาพแทนคนลาวพลัดถิ่นในเรื่อง “ไปไม้ใบสุดท้าย” จึงกลายเป็นโศกนาฏกรรมของคนลาวพลัดถิ่นในเรื่องท้ายที่สุด ในขณะที่เรื่องอาถรรพ์แห่งพงไพรภาพแทนตัวละครพลัดถิ่นอย่างฝัน กลับสามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้เป็นอย่างดี เขามีทั้งความรักความผูกพันกับพื้นที่ของหมู่บ้านหาดโพ รักป่าเขาลำเนาไพรรอบบริเวณบ้านหาดโพ ชาวบ้านต่างก็รักและให้ความช่วยเหลือฝัน ราวกับฝันเกิดที่หมู่บ้านแห่งนี้ และที่สำคัญที่สุด ฝันได้คนรักของเขากลับคืนมา เพราะอุดมการณ์ที่จะพัฒนาและให้ความรู้กับชาวบ้านในท้องถิ่นทุรกันดารด้วยหัวใจที่เต็มเปี่ยม ภาพแทนของตัวละครพลัดถิ่นในนวนิยายเรื่องนี้ จึงประสบความสำเร็จในฐานะของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของหมู่บ้านทั้งในด้านการดำรงชีวิต วัฒนธรรม พื้นที่ทางจิตใจที่อาศัยในหมู่บ้านได้เหมือนดังเป็นถิ่นของตนเอง

ขณะที่เรื่องกระดูกอเมริกันเป็นภาพแทนของความเป็นชายขอบทางการเมืองในยุคหลังอาณานิคมได้เป็นอย่างดี ภายหลังจากการปลดปล่อยจากประเทศเจ้าอาณานิคม รัฐบาลลาวก็มุ่งที่จะพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทันกับประเทศที่พัฒนาแล้วให้มากที่สุด แต่รัฐบาลเองกลับเป็นฝ่ายที่มีพฤติกรรมที่ทำให้ประเทศชาติล้าหลัง เรื่องสั้นเรื่องนี้จะถูกถ่ายทอดผ่านนักเขียนที่มีหัวใจในการมุ่งพัฒนาประเทศชาติให้ดีขึ้น โดยการปลุกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนลาวพัฒนาประเทศชาติและต่อต้านรัฐบาลที่ทุจริตได้อย่างแยบยล ภายใต้อการเสียดสีสังคมที่สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนลาวหลายกลุ่มคนที่มีสภาพความเป็นอยู่อย่างคนชายขอบที่เห็นอยู่นี้ ส่วนหนึ่งล้วนมีสาเหตุมาจากการบริหารงานของรัฐบาล ใช้อำนาจในการกีดรอนสิทธิของประชาชน

อย่างไรก็ตามงานเขียนทั้งสามชิ้นนี้ก็มีจุดร่วมเดียวกันคือ การพัฒนาประเทศลาวให้รอดพ้นจากการเป็นประเทศอาณานิคมอย่างสมบูรณ์ทั้งในด้านวิถีชีวิต การเมือง วัฒนธรรมและพื้นที่ทางกายภาพโดยสะท้อนให้เห็นจากต่อสู้กับกลุ่มผู้มีอิทธิพลดังเรื่องอาถรรพ์แห่งพงไพร และภาพแทนในเรื่องสั้นชุดกระดูกอเมริกันผ่านตัวละครเอก และนักเขียนผู้ใช้เสรีภาพในการเขียนเป็นสื่อกลางในการเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสังคมเพื่อให้สมกับเป็นประเทศสังคมนิยมอย่างสมบูรณ์ ขณะเดียวกันในรวมเรื่องสั้นชุด “ไปไม้ใบสุดท้าย” ก็สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เห็นว่าประเทศลาวได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตกเป็นอย่างมาก การปรับตัวดังกล่าวจะเป็นหนทางให้สังคมลาวกลายเป็นสังคมที่มีความเจริญและทันสมัย เท่าเทียมกับอารยประเทศได้

5. References

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2554. วาทกรรมการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ดอกเกิด. 2538. อาคารแห่งพงไพร. นครหลวงเวียงจันทน์: จำปาการพิมพ์.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. 2559. เก็บเบี้ยใต้ถุนร้านปรากฏการณ์วรรณกรรม. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.
- _____. 2559. แว่นวรรณคดีทฤษฎีร่วมสมัย. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.
- นพพร ประชากุล. 2552. ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นัทธนัย ประสานนาม. 2550. วรรณคดีมรดกของไทย: การอ่านใหม่ด้วยแนวคิดหลังอาณานิคม, วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่3 (2 พ.ค.- ส.ค.2550) : 91-108.
- บุญทะนง ชมไขณ. 2555. กระตุกอเมริกัน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- บุญเสิน แสงมะณี. 2550. ไปไม่ใ้สุดท้าย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. 2559. ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Final Consonants of English Loanwords in English-Lao Lao-English Dictionary

Kanyarat Unthanon

Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences
Khon Kaen University, Thailand
orakho@kku.ac.th

Abstract

English as international language used in business communication and online searching in globalization era plays an important role into other languages around the world as well as Lao language. English loanwords therefore are used widely in the present time. Laos has opened country to welcome international investment and relationship so English has necessary function in Lao society. This article will explain and experiment the final consonants of English loanwords in English-Lao Lao-English dictionary published in 1996. The key topics are divided into 3 points; final consonants, Ka-ran marker, and non-standard writing in Lao. The end of this article will also state the trend of writing the final consonants and English loanwords in Lao language.

Keywords: loanword, language contact, loanword form, Lao language, English loanword

การเขียนพยานะสะกดของคำยืมภาษาอังกฤษ ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ลาว ภาษาลาว-อังกฤษ

กัลยรัตน์ อุันทานนท์

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลและเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทางธุรกิจและการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ภาษาอังกฤษจึงมีบทบาทสำคัญเข้าไปสู่ภาษาต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงภาษาลาวด้วย ดังนั้น คำยืมภาษาอังกฤษจึงถูกใช้อย่างแพร่หลายและรวดเร็วในปัจจุบัน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีนโยบายเปิดประเทศเพื่อต้อนรับการลงทุนและความสัมพันธ์ในระดับสากล ดังนั้น ภาษาอังกฤษจึงทำหน้าที่สำคัญในสังคมลาวเพื่อให้ลาวก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศพัฒนา บทความนี้จะอธิบายและให้ตัวอย่างการเขียนพยานะสะกดในคำยืมภาษาอังกฤษในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ลาว ภาษาลาว-อังกฤษ ที่เผยแพร่ในปี 1996 ประเด็นหลักในบทความนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การเขียนพยานะสะกด การใช้เครื่องหมายการันต์ และการเขียนที่ไม่ตรงตามมาตรฐานในภาษาลาว นอกจากนี้ในตอนท้ายของบทความจะได้กล่าวถึงแนวโน้มการเขียนพยานะสะกดในคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาลาวด้วย

คำสำคัญ : คำยืม, การสัมผัสภาษา, รูปคำยืม, ภาษาลาว, คำยืมภาษาอังกฤษ

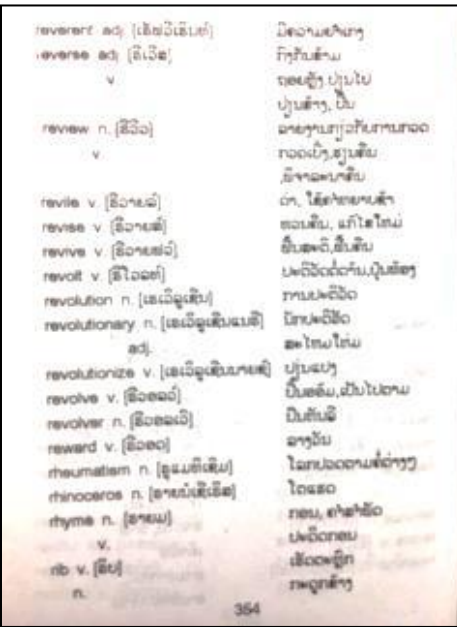
ภาษาอังกฤษในสังคมลาว

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างประเทศ ภาษาสำหรับธุรกิจ และยังเป็นภาษาที่ใช้สำหรับการค้นคว้าข้อมูลข่าวสารในสื่อออนไลน์ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงถูกจัดให้อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในภาคบังคับของประเทศต่างๆ ด้วยบทบาทของภาษาอังกฤษที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ทำให้แต่ละสังคมรับเอาคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หรือที่เรียกว่าคำยืมภาษาอังกฤษเข้าไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะมีการรับเอาเทคโนโลยีสิ่งใหม่ เข้ามาใช้ในสังคม การบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้เรียกสิ่งใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้ามาอย่างรวดเร็วจึงไม่ทันต่อความต้องการการสื่อสารของแต่ละสังคม

สังคมลาวก็เช่นเดียวกัน มีการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยพบว่าการเผยแพร่พจนานุกรมสองภาษา โดยเฉพาะ ภาษาลาว-อังกฤษ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้คนลาวใช้อ้างอิงการเขียนคำยืมภาษาอังกฤษให้เป็นแบบเดียวกัน รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้คนลาวหรือนักเรียนในสมัยปัจจุบันที่ต้องการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ในการหางาน ได้พัฒนาตนเองจากการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับคำศัพท์จากพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ลาว ภาษาลาว-อังกฤษ ดังรูปภาพพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ลาว ภาษาลาว-อังกฤษ ของ เกี้ยว กางพะจันเพ็ง และคนอื่น ๆ (1996)

รูปภาพที่ 1 หน้าปกพจนานุกรม

รูปภาพที่ 2 ตัวอย่างการเขียนคำยืมภาษาอังกฤษ

การเขียนคำยืมภาษาอังกฤษ

บทความนี้มุ่งแสดงตัวอย่างและวิเคราะห์การเขียนตัวสะกดคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาลาว ซึ่งมีเพียงงานของ Orasa Khonphutphro (2002) ที่เคยทำวิทยานิพนธ์เรื่องการออกเสียงคำยืมภาษาอังกฤษของคนลาวไว้ แต่ยังไม่ได้มีการศึกษารูปเขียนคำยืมภาษาอังกฤษ บทความนี้จึงพยายามจะอธิบายอีกมุมมองหนึ่งของคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาลาว ด้านการปรับปรุงเขียนคำยืมที่มาจากภาษาอื่นเข้าสู่ภาษาใดภาษาหนึ่ง ตามแนวคิดของ Bates L.Hoffer (2005) ที่กล่าวถึงการยืมภาษาที่สองมาสู่ภาษาที่หนึ่ง หรือภาษาแม่ของตนนั้น ย่อมมีการปรับแต่งทั้งการออกเสียงและรูปเขียนเพื่อการออกเสียงคำยืมหรือภาษาที่ยืมให้สอดคล้องกับรูปศัพท์ของคำยืมและทั้งยังสามารถทำให้เจ้าของภาษาหรือผู้ที่พูดภาษาแม่ต้องปรับการออกเสียงให้ใกล้เคียงกับภาษาที่ยืมมาด้วย ดังนั้นบทความนี้จึงใช้ข้อมูล คำยืมภาษาอังกฤษ จาก พจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ลาว ภาษาลาว-อังกฤษ ที่เผยแพร่โดยนักวิชาการลาว เกี้ยว กางพะจันเพ็ง และคนอื่นๆ (1996) โดยพจนานุกรมเล่มนี้พิมพ์ครั้งที่สอง ซึ่งครั้งแรกที่พิมพ์นั้นไม่ได้มีการใส่คำอ่านหรือรูปเขียนภาษาลาวไว้ด้วย ดังนั้น การพิมพ์ครั้งที่สองนี้จึงมีการเพิ่มการเขียนสะกดคำยืมภาษาอังกฤษไว้ในท้ายคำเพื่อให้คนอ่านสามารถออกเสียงคำภาษาอังกฤษตามลักษณะการออกเสียงที่ใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษ ดังจะยกตัวอย่างคำศัพท์ในพจนานุกรมเล่มนี้ตามรูปภาพที่ 2 ข้างต้น ดังนี้

คำภาษาอังกฤษ	ประเภทคำ	การเขียนภาษาลาว	ความหมาย
revise	v.	[รีอายส์]	ทวนคืน, แก้ไขใหม่
revolt	v.	[อิโฮทล]	ปฏิวัติต่อต้าน, มวนท้อง
rhinoceros	n.	[รายนบ่เอีเอี๊ส]	ตัวแรด
rhyme	n.	[รายนม]	กลอน, คำสัมผัส

รูปเขียนคำยืมภาษาอังกฤษข้างต้นนี้เป็นการสร้างรูปแบบการเขียนแบบใหม่ ที่ไม่ใช่การเขียนภาษาลาวมาตรฐาน แต่เพื่อเป็นการอ้างอิงการออกเสียงคำยืมให้ใกล้เคียงกับเสียงในภาษาอังกฤษ ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การใช้การันต์ การเขียนตัวสะกดตัวตาม การใช้มาตราสะกดที่ไม่มีในภาษาลาว จึงทำให้เกิดรูปการเขียนตัวสะกดคำยืมในภาษาลาว ที่พบในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ลาว ภาษาลาว-อังกฤษ ของ เกี้ยว กางพะจันเพ็ง และคนอื่นๆ (1996) ดังจะอธิบายต่อไปนี้

การใช้เครื่องหมายการันต์ (ˊ) แบบเรียนภาษาลาวที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นไม่มีการเรียนการสอนเรื่องเครื่องหมายการันต์ เพื่อฆ่าเสียงหรือการไม่ออกเสียงพยัญชนะท้าย ดังที่ใช้ในภาษาไทย แต่ในภาษาไทยนั้น มีการใช้เครื่องหมายการันต์ เพื่อรักษารูปคำของคำยืมที่มาจากภาษาเดิม เช่น ภาษาบาลี-สันสกฤต และ ภาษาอังกฤษ แต่เมื่อมีการเขียนคำยืมภาษาอังกฤษแบบใหม่ในภาษาลาว ทำให้ภาษาลาวได้รับอิทธิพลการเขียนคำยืม

ภาษาอังกฤษในภาษาไทยเข้าไปใช้ หรือมีการเขียนระบบใหม่ โดยการใช้การันต์เพื่อคงรูปคำยืมหรือลักษณะการเขียนพยัญชนะในภาษาอังกฤษ เช่น **revolt** [รีโวลท์] ในภาษาอังกฤษมีการสะกดด้วยพยัญชนะ -lt ดังนั้น ในภาษาลาวจึงใช้พยัญชนะ ล เป็นพยัญชนะสะกดตัวตามด้วย ท์ แต่ไม่มีการออกเสียงจึงใช้เครื่องหมายการันต์เพื่อกำกับการไม่ออกเสียงเช่นเดียวกับการเขียนในภาษาไทย อย่างไรก็ตามในภาษาอังกฤษนั้นมีการออกเสียงหน่วยเสียง -lt หรือเสียงทาบหลัง (final cluster) ดังนั้นการเขียนสะกดด้วยการันต์ในภาษาลาวนี้จึงอาจจะไม่ถูกหลักการออกเสียงในภาษาอังกฤษ นอกจากนี้การใช้หรือไม่ใช้เครื่องหมายการันต์ในการเขียนสะกดแบบตัวนำตัวตามนี้ยังไม่เป็นมาตรฐานในการเขียนสะกดคำยืม ซึ่งในอนาคตคำเหล่านี้ อาจจะมีการเขียนสะกดที่ชัดเจนและเป็นระบบเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะคำศัพท์ที่มีการใช้อย่างแพร่หลาย

ส่วนคำว่า **rhyme** [ร่ายม] กลับมีการเขียนตัวสะกดที่ต่างออกไป โดยคำนี้มีการใช้พยัญชนะท้าย -ม และไม่มีการใช้เครื่องหมายการันต์ในพยัญชนะท้ายในคำนี้ อย่างไรก็ตามการเขียนแบบนี้ อาจจะทำให้คนลาวไม่สามารถออกเสียงได้ เพราะในระบบเขียนและการออกเสียงคำในภาษาลาวนั้น ไม่มีการออกเสียงพยัญชนะท้ายสองเสียงแบบในภาษาอังกฤษ

ภาษาลาวมีการเขียนสะกดตามการออกเสียง ซึ่งตามหลักไวยากรณ์ลาวกำหนดให้มีตัวสะกดทั้งสิ้น 8 ตัว คือ -ງ, -ນ, -ມ, -ຍ, -ວ, -ກ, -ດ และ -ບ จะไม่มีการใช้ตัวสะกดที่ไม่ตรงตามมาตรา ดังนั้น ถ้าเสียงพยัญชนะสะกดออกเสียงเป็นเสียงใด ก็ให้เขียนสะกดตามมาตราสะกด เช่น เสียงพยัญชนะท้าย /-t/ ในภาษาลาวก็จะใช้รูป -ດ ในตำแหน่งท้ายคำ แต่ในตัวอย่างข้างต้นมีการใช้รูปพยัญชนะอื่นในตำแหน่งท้าย ดังที่ได้ยกตัวอย่างไปแล้ว ทั้งสองคำข้างต้น ด้วยการเขียนสะกดแบบตัวนำตัวตาม และมีการใช้เครื่องหมายการันต์กำกับ ตัวอย่างคำว่า **rhinoceros** [รายนันเธิเริส] มีการเขียนพยัญชนะสะกดด้วย ส เพื่อแทนเสียง /s/ ในคำยืม เพื่อให้เกิดการออกเสียงใกล้เคียงกับคำภาษาอังกฤษที่ลงท้ายด้วย /s/ ซึ่งหากเป็นการเขียนสะกดในภาษาลาวมาตรฐาน คำนี้จะต้องเขียนสะกดด้วยพยัญชนะ -ດ หรือเสียง /-t/ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามนอกจากการเขียนสะกดด้วยการกล่าวถึงพยัญชนะท้ายเป็นหลัก และการใช้หรือไม่ใช้เครื่องหมายการันต์แล้ว การเขียนคำยืมภาษาอังกฤษยังมีเรื่องการเขียนพยัญชนะต้นและพยัญชนะควบกล้ำ และการเขียนสระที่ปรับจากภาษาอังกฤษสู่ภาษาลาว ที่น่าสนใจซึ่งควรมีการศึกษาในประเด็นนี้ร่วมด้วย เพื่อให้เห็นการเขียนรูปคำยืมภาษาอังกฤษทั้งระบบต่อไป

แนวโน้มการเขียนพยัญชนะสะกดในคำยืมภาษาอังกฤษ

ภาษาอังกฤษและภาษาลาวเป็นภาษาคนละตระกูล จึงมีลักษณะทางภาษาศาสตร์ต่างกันมาก ทั้งการออกเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียงควบกล้ำ เสียงพยัญชนะท้าย และเสียงสระ ตลอดจนการลงเสียงหนักเบาในระดับพยางค์ ส่วนภาษาลาวนั้นมีวรรณยุกต์กำหนดการออกเสียงเป็นสำคัญ ดังนั้น ลักษณะที่แตกต่างกันเช่นนี้ทำให้การเขียนสะกดคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาลาวนั้นเกิดการเขียนสะกดที่ไม่ตรงตามมาตรฐานในภาษาลาว อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในอนาคตของการเขียนสะกดคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาลาวน่าจะมีการเขียนที่เป็นระบบมากขึ้น โดยอ้างอิงการเขียนในพจนานุกรมที่เผยแพร่ปัจจุบัน และการเขียนสะกดโดยการรักษาการออกเสียงและรูปคำศัพท์ของภาษาอังกฤษน่าจะเป็นประเด็นสำคัญในการเขียนสะกดคำยืมและจะส่งผลถึงการออกเสียงและการเขียนสะกดคำในภาษาลาว ซึ่งในบทความนี้ได้กล่าวถึงเฉพาะการเขียนเสียงพยัญชนะสะกดและการเขียนสะกดด้วยเครื่องหมายวรรคตอน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการศึกษาในการเขียนทั้งระบบของคำต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

เกี้ยว กางพะจันเพ็ง และ คนอื่นๆ. (1996). **วัดจะนาอนุกรม อังกฤษ-ลาว ลาว-อังกฤษ**. เวียงจันทน์:

พิมพ์โดย สอนวงสา และครอบครัว.

Hoffer, Bates L. (2005). **Language Borrowing and the Indices of Adaptability and Receptivity**. *Intercultural Communication*. XIV (2): 53-71.

Orasa Khonphutphro, (2002). **English Loanwords in Lao**. Thesis Master of Arts (Linguistics), Mahidol University.

The Semantics Field of Village name in Muang District, Nakhon Phanom Province

Nanteya Panchote

Faculty of Education
Nakhon Phanom University, Thailand
E-mail: nanteya_thai19@hotmail.com

Abstract

The village name correlated with the environment and the modus Vivendi of people in that village's community. Then, the naming of village provided the expression of the locality's physical characteristics and its people lifestyle. If the community was relevant to the river, its name was frequently coincident with that river, such as; Huai Tantan, Nhong Yart, Kood Kao Poon, Tah Warea etc. Furthermore, Nakhon Phanom province was located in the northeastern Thailand, bordered on Mekong River. It was the city of culture which presented the diverse ethnicity and various languages. According to the observation, it was found that the village names in this province were associated to the river. Accordingly, the author focused on the research of the denomination of Nakhon Phanom's villages that was particularly performed at Mueang district area, Nakhon Phanom. This research purposed to study the semantics field of village name and the language use for the denomination of village by gathering the information from <http://sathai.com> where it was the data source of the name of all village, districts and provinces of Thailand.

The results were divided into two issues. The first issue was the semantics field of the village name that was classified into five semantics fields sorted from descending order. Namely; the semantics field of the watercourse, the alluvial plain, the favorable name and the florae and aborigines. The second issue was the language use in the denomination that was classified into four language; Thai language, dialect Language, Khmer language and Pali – Sanskrit language. This study was illustrated that the topography where was the habitat of people in each village affected the denomination of village. It was related to the modus Vivendi of that community. In fact, the relation between the river and human life was coherent since the part until the present.

Keywords: Semantics Field, village name, Nakhon Phanom

วงความหมายชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม

บทคัดย่อ

ชื่อหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพของท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนในชุมชน หากชุมชนมีความสัมพันธ์กับสายน้ำก็มักจะตั้งชื่อให้สอดคล้องกัน เช่น ห้วยทับทัน หนองญาติ กุดข้าวปุ้น ท่าวารี เป็นต้น จังหวัดนครพนมเป็นหนึ่งในจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมหลากหลายเชื้อชาติหลากหลายภาษา และเป็นเมืองที่มีเขตชายแดนติดกับแม่น้ำโขง จากการสังเกตพบว่าชื่อหมู่บ้านในเขตจังหวัดนครพนมมีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครพนม โดยศึกษาเฉพาะชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เท่านั้น เพื่อศึกษาวงความหมายของชื่อหมู่บ้านและภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ โดยรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ <http://sathai.com> ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่เก็บรวบรวมชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอของทุกจังหวัดในประเทศไทย

ผลการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) วงความหมายของชื่อหมู่บ้าน สามารถจำแนกได้ทั้งหมด 5 วงความหมาย ได้แก่ วงความหมายแหล่งน้ำ วงความหมายที่ราบลุ่ม วงความหมายที่ราบสูง วงความหมายชื่อมงคล และวงความหมายพืชพรรณและสัตว์ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย และ 2) ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ พบว่ามีทั้งหมด 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาถิ่น ภาษาเขมรภาษาบาลีสันสกฤต จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะทางภูมิประเทศ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนในชุมชนต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการตั้งชื่อ มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างสายน้ำกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นสอดคล้องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1. บทนำ

การตั้งชื่อสถานที่บ่งบอกให้ทราบถึงลักษณะ ความสำคัญ หรือที่มาที่ไปของสถานที่นั้น ๆ ซึ่งมักมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อโรงเรียน ชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล และชื่อจังหวัด ล้วนมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ ดังนั้นการตั้งชื่อหมู่บ้านจึงสามารถบอกได้ว่ากลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในมีประวัติความเป็นมา ลักษณะสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม กระทั่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของหมู่บ้านนั้นได้ เช่น บ้านท่าวาริ แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางภูมิประเทศว่าหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ริมน้ำหรือมีแม่น้ำไหลผ่าน บ้านคลองใหญ่ แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านนี้มีการผลิตกลองเป็นอาชีพหลัก บ้านนาเจริญ แสดงให้เห็นถึงลักษณะสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านที่มีแต่ท้องทุ่งนา ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวและเป็นอาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้าน

การศึกษาการตั้งชื่อหมู่บ้านมีนักวิชาการหลายท่านสนใจศึกษาการตั้งชื่อหมู่บ้าน เช่น สุพัตรา จรินันทนาภรณ์ และอัญชลี สิงห์น้อย (2548) โครงสร้างทางภาษากุณินามของหมู่บ้านในจังหวัดอุดรดิตถ์ วันวิสา คำพิกาศ นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และรังสรรค์ จันดี๊ะ (2558) การศึกษาความหมายและคุณค่าของกุณินามจากตำนานพื้นบ้าน ในชุมชนอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน รุ่งนภา สุกแก้ว (ไม่ปรากฏ) กุณินามในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี รัตนดรุณ มณีเนตร บุญยงค์ เกศเทศ และกัลยา กุลสุวรรณ (2559) วัฒนธรรมภาษาในการตั้งชื่อบ้านนามเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร และไทยกวย ในตำบลดองกำเม็ด อำเภอชุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ และพรวิภา ไชยสมคุณ (2560) การตั้งชื่อโครงการหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาความหมาย ที่มาและโครงสร้างทางภาษาของชื่อหมู่บ้าน โดยศึกษาจากชื่อที่หมู่บ้านที่มีตำนาน หมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ และชื่อหมู่บ้านในชุมชนขนาดใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางภูมิศาสตร์มากที่สุด เช่น ดง ห้วย วัง เป็นต้น

นครพนม เป็นชื่อจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นเมืองชายแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ ความสวยงามของทิวทัศน์ ทั้งนี้ยังเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์และได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านคือประเทศลาว จากการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด 7 เผ่า ได้แก่ ผู้ไท ไทญ้อ ไทกะเลิง ไทแสก ไทโส้ ไทข่า และไทอีสาน ทำให้จังหวัดนครพนมเป็นเมืองหลากหลายชาติหลากหลายภาษา

“พนม” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 หมายถึง ภูเขา ดังนั้น “นครพนม” จึงมีความหมายว่า “เมืองภูเขา” แต่ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดนครพนมเป็นเนินสูง และที่ดอน มีป่าไม้สลับกับพื้นที่ราบทางตอนกลางและตะวันตกของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีลักษณะเป็นทุ่งกว้าง พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำโขงเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและมีลักษณะเป็นที่ดอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่าการตั้งชื่อหมู่บ้านใน จังหวัดนครพนมนั้นมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครพนม ผู้เขียนยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาการตั้งชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครพนม ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจศึกษาการตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เพื่อศึกษาความหมายและภาษาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาเรื่องการตั้งชื่อต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษางความหมายการตั้งชื่อหมู่บ้าน

2.2 เพื่อภาษาที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

3. ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษานี้ผู้เขียนมุ่งศึกษาในประเด็นวงความหมายของชื่อหมู่บ้าน โดยใช้แนวคิดด้านวงความหมาย (semantics field) ประกอบกับแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมของโวจิลินส์ (Vogilene, 1957) กล่าวคือ ภาษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม เพราะภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างบุคคลไปยังอีกบุคคล ทั้งการพูด เขียน และ ทำทาง เพื่อใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรม และศึกษาภาษาที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อ โดยรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ <https://Sathai.com> ทั้งหมด 98 ชื่อ ไม่นับรวมชื่อที่ซ้ำกัน และไม่รวมชื่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองนครพนม

4. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ วงความหมายของชื่อหมู่บ้าน และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

4.1 วงความหมายของชื่อหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ทั้ง 98 ชื่อ สามารถจำแนกได้ 6 วงความหมาย ได้แก่ แหล่งน้ำ ที่ราบลุ่ม ที่ราบสูง ชื่อมงคล พืชพรรณและสัตว์ และวงความหมายอื่นๆ ดังนี้

4.1.1 วงความหมายแหล่งน้ำ

วงความหมายแหล่งน้ำ เป็นชื่อที่แสดงถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับแหล่งน้ำ ซึ่งมีทั้งหมด 31 ชื่อ เช่น

หนองบัว	หนองหญ้าไซ	หนองสะพัง	หนองเซา
หนองดินแดง	คำเตย	บุงเวียน	ท่าค้อ
วังกระแส	วังตามัว	คำพอก	กुरुคุ

ในวงความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่พบมากที่สุดคือ หนอง หมายถึง แอ่งน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มนุษย์นิยมไปตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเพราะมีทรัพยากรที่ความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเป็นที่ตั้งของชุมชน รองลงมาคือ คำว่า “วัง” และ “คำ” ตามความหมายของภาษาถิ่นอีสานทั้งสองคำนี้มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ทั้งนี้ “น้ำ” มีส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิต การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความผูกพันกับสายน้ำ ดังนั้นการตั้งชื่อจึงมีความเกี่ยวข้องกับสายน้ำ วงความหมายแหล่งน้ำจึงพบมากที่สุดในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

4.1.2 วงความหมายที่ราบลุ่ม

วงความหมายที่ราบลุ่ม เป็นลักษณะทางภูมิประเทศที่เป็นที่ราบ เป็นที่พื้นที่ขนาดใหญ่ที่มีผู้คนเข้าไปตั้งถิ่นฐานและที่ทำกิน ชื่อหมู่บ้านที่พบมีทั้งหมด 21 หมู่บ้าน เช่น

นาป่ง	นาโดน	ทุ่งมน	นามูลอื่น
นาจอก	นาห้วยบ่อ	นาสมดี	ดงขวาง
ดงหมู	ดงสว่าง	ดงต้อง	ดงด้ว

ชื่อหมู่บ้านที่อยู่ในวงความหมายที่ราบลุ่ม ตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิประเทศและมีความสัมพันธ์ด้านอาชีพของชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำว่า “นา” และ “ดง” เป็นคำขึ้นต้นของชื่อหมู่บ้าน เพราะอาชีพทำนาเป็นหลักของคนในจังหวัดนครพนมและคนในภาคอีสาน และสภาพแวดล้อมที่เป็นป่าทึบ

4.1.3 วงความหมายที่ราบสูง

วงความหมายที่ราบสูง เป็นลักษณะทางภูมิประเทศของอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ดอน หรือเนินสลับกับที่ราบ ดังนั้นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบสูง จึงตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิประเทศของที่ตั้ง พบทั้งหมด 20 ชื่อ เช่น

เนินสะอาด	โคกกอง	โพนป่าหว่าน	โพนสวรรค์
โคกทราย	โนนขาม	โนนชมพู	ดอนม่วง
ดอนแดง	ภูเขาทอง	ดอนย่านาง	โพนค้อ

จังหวัดนครพนม มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับที่ราบสูง และมีชาวลาวและชนเผ่าอื่นๆ อพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครพนม บางชนเผ่าจึงตั้งหมู่บ้านอยู่ตามที่ราบสูง ดังนั้นวงความหมายที่ราบสูงจึงพบมาเป็นอันดับสามของการตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

4.1.4 วงความหมายชื่อมงคล

วงความหมายความเป็นสิริมงคล มีจำนวนทั้งหมด 12 ชื่อ การตั้งชื่อตามความเชื่อ เพื่อความเป็นสิริมงคล และความเจริญรุ่งเรืองของหมู่บ้าน โดยเน้นการใช้คำที่มีความหมายเป็นสิริมงคล ความสามัคคี ความเจริญรุ่งเรือง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น

สุขเกษม	สุขเจริญ	เทพพนม
โชคอำนวย	ไทยสามัคคี	สำราญ

การตั้งชื่อตามวงความหมายความเป็นสิริมงคล โดยมากเป็นชื่อของชุมชนใหม่ หรือเกิดจากการแยกตัวออกจากหมู่บ้านเดิมแล้วตั้งชื่อใหม่ โดยเน้นความหมายที่เป็นสิริมงคล ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน

4.1.5 วงความหมายพืชพรรณและสัตว์

ด้านวงความหมายพืชพรรณและสัตว์พบว่า ชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนมนั้น เป็นชื่อเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ ได้แก่ ไม้ล้อม กล้วย บัว และหนาด และชื่อสัตว์ คือ ผึ้ง ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด

การจำแนกชื่อหมู่บ้านตามวงความหมายนั้นสะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะทางภูมิประเทศ และความเชื่อมีอิทธิพลต่อการตั้งชื่อ เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์นั้นต้องเป็นพื้นที่ที่สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ โดยส่วนใหญ่จึงตั้งถิ่นฐานตามแหล่งน้ำ ที่ราบลุ่ม และที่ราบสูง ตามลำดับ ทั้งนี้การตั้งชื่อยังมีความสอดคล้องกับการประกอบอาชีพของคนในสังคมด้วย

นอกจากนี้ชื่อหมู่บ้านตามวงความหมายที่ได้จำแนกไว้นั้น ยังมีชื่อหมู่บ้านที่มีความหมายอื่นๆ เช่น “หน้าฐานบิน” “ด่าน” เป็นลักษณะชื่อที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ หรือ “พระยอดเมืองขวาง” ไม่ได้หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นนามสกุลของบรรพบุรุษที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า

4.1.6 วงความหมายอื่นๆ

วงความหมายอื่นๆ เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีแตกต่างจากทั้งได้จำแนกไว้ทั้ง 5 วงความหมาย จำนวน 10 ชื่อ เช่น

หน้าฐานบิน	ขวาง	ขามเฒ่า
กลาง	กลองใหญ่	ซอง

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าชื่อหมู่บ้านที่อยู่ในวงความหมายอื่นๆ นั้นมีอยู่น้อย จึงไม่สามารถจัดกลุ่มได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงจัดกลุ่มรวมไว้ในหมวดอื่นๆ

วงความหมายของชื่อหมู่บ้านที่ผู้เขียนได้จำแนกตามแนวคิดด้านวงความหมายและแนวคิดด้านวัฒนธรรม นั้น สะท้อนให้เห็นว่าการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์กับวัฒนธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กัน โดยธรรมชาติของมนุษย์จะตั้งถิ่นฐานตามที่ราบแหล่งน้ำที่มีแม่น้ำ ลำคลอง หนอง เพื่อให้เหมาะกับการดำรงชีวิต การทำมาหากิน และมีคนบางกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานตามที่ราบสูงหรือบนภูเขา ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาหรือชนเผ่าต่างๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัย ดังนั้น การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงตั้งตามลักษณะภูมิประเทศเป็นส่วนใหญ่

4.2 ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อ

จากการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านมีทั้งคำมูล และคำประสม ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครพนมมีทั้ง 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาไทย ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาเขมร

4.2.1 ภาษาไทย

คำที่นำมาตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นคำภาษาไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 65 ชื่อ โดยการนำคำภาษาไทยมาประสมกับภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาไทยและภาษาถิ่น ภาษาไทยและภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาไทยและภาษาเขมร เช่น

หนองกุ้ง	นาจอก	ดงตี้ว
หนองสะพัง	ดงหลวง	ดงโชค
หนองจันทร์	นาราชควาย	วังกระแแส

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า “หนองกุ้ง” “ดงตี้ว” เป็นการประสมคำระหว่างภาษาไทยกับภาษาถิ่นอีสาน “กุ้ง” หมายถึง ต้นไม้ชนิดหนึ่ง เป็นไม้พื้นเมืองในภาคอีสาน คนอีสานมักนำใบมาใช้ห่อข้าวของ ใช้มุงหลังคาและฝากันห้อง โดยทั่วไปเรียกกันว่าต้นพลาง คนท้องถิ่นเรียกว่า “ต้นกุ้ง” คำว่า “ตี้ว” เช่นกันหมายถึง หมายถึง ต้นตี้ว เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบสามารถกินได้ คนอีสานมักนำมาประกอบอาหาร และพบมาในเขตภาคอีสาน ส่วนคำภาษาไทยประสมกับภาษาบาลีสันสกฤต ได้แก่ ดงโชค หนองจันทร์ นาราชควาย โดยคำที่มีที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตคือ “โชค” “จันทร์” และ “ราชควาย” และคำที่มาจากภาษาไทยประสมกับภาษาเขมร ได้แก่ หนองสะพัง วังกระแสะ ทั้งสองชื่อนี้มีความหมายเกี่ยวกับแหล่งน้ำ “สะพัง” หมายถึง แอ่ง, บ่อ, หนอง “กระแสะ” หมายถึง น้ำหรือลมเป็นต้นที่ไหลหรือพัดไปเรื่อย เป็นแนวเป็นทางไม่ขาดสาย จากความหมายของชื่อหมู่บ้านจะเห็นว่าสายน้ำนั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีพมาก

4.2.2 ภาษาถิ่น

คำภาษาถิ่นที่นำมาใช้ตั้งชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนมนั้น คือภาษาถิ่นอีสาน เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่อพยพมาจากประเทศลาวและคนอีสาน ดังนั้นภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาถิ่นและประสมกับภาษาไทย ภาษาเขมร และภาษาบาลีสันสกฤต มีทั้งหมด 23 ชื่อ เช่น

โพนงาน	ดอนโมง	สร้างหิน
คำธาตุ	คำเตย	ซอ
บัว	โพนค้อ	โพนสวรรค์

จากตัวอย่างข้างต้นชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่มีรากคำศัพท์มาจากภาษาถิ่นอีสานประสมกับภาษาไทย ได้แก่ โพนงาม ดอนโมง สร้างหิน บัว ซอ คำเตย และยังมีคำภาษาถิ่นประสมกับภาษาบาลีสันสกฤต ได้แก่ คำธาตุ โพนสวรรค์ ซึ่งคำว่า “ธาตุ” หมายถึง กระดูกของพระพุทธเจ้า และ “สวรรค์” หมายถึง โลกของเทวดา, เมืองฟ้า ทั้งสองคำนี้มีความหมายที่เป็นสิริมงคลจึงนำมาใช้ในการตั้งชื่อเพื่อความเป็นสิริมงคลให้แก่หมู่บ้าน

4.2.3 ภาษาเขมร

ภาษาเขมรเป็นภาษาต่างประเทศที่มีการยืมคำมาใช้ในภาษาไทย และมีอิทธิพลต่อภาษาไทย ดังนั้นคำภาษาเขมรจึงที่มาจากชื่อที่ปรากฏอยู่ในชื่อหมู่บ้าน คำภาษาเขมรที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อหมู่บ้านมีทั้งหมด 11 ชื่อ เช่น

โคกก่อ	โคกไก่อ	โคกทราย
เจริญทอง	โชคอำนวย	สำราญ

จากตัวอย่างข้างต้นชื่อหมู่บ้านนั้นมีรากคำศัพท์มาจากภาษาเขมร เช่นคำว่า “โคก” เดิมในภาษาเขมร “โคก” มีความหมายว่า ที่ไม่มีน้ำ, แห้ง เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยจึงมีความหมายหมายถึง ที่ดินที่ดอนสูงชัน คล้ายเนิน แต่เตี้ยกว่า ซึ่ง “โคก” เป็นลักษณะภูมิประเทศที่พบมากในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ส่วนชื่ออื่นๆ เป็นคำภาษาเขมรประสมกับภาษาเขมร ได้แก่ เจริญทอง โชคอำนวย และ สำราญ ทั้งสามคำนี้มีความหมายที่เป็นสิริมงคลแก่การตั้งชื่อ เพราะทั้งสามคำนี้มีความหมายในด้านการเจริญรุ่งเรือง ตามความเชื่อของชาวตั้งชื่อหากตั้งชื่อที่เป็นสิริมงคลก็นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประชาชนในหมู่บ้าน

4.2.4 ภาษาบาลีสันสกฤต

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทย มีคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการตั้งชื่อคน ชื่อนามสกุล สถานที่ เป็นต้น ภาษาบาลีสันสกฤตที่พบในชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มีทั้งหมด 5 ชื่อ ได้แก่ เทพพนม สุขเจริญ โพธิ์ตาก สุขเกษม และ พรเจริญ ชื่อเหล่านี้เป็นคำประสมโดยเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตประสมกับภาษาเขมร ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาไทย

จากการศึกษาชื่อหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยใช้แนวคิดด้านวงความหมาย นั้นสะท้อนให้เห็นเห็นว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านจะตั้งตามลักษณะของภูมิประเทศที่เป็นที่ตั้งของชุมชน โดยธรรมชาติของมนุษย์จะตั้งถิ่นฐานตามแหล่งน้ำ ดังนั้นวงความหมายแหล่งน้ำจึงเป็นวงความหมายที่มีมากที่สุด รองลงมาคือที่ราบลุ่ม และที่ราบสูง ทั้งนี้การเลือกถิ่นฐานที่ตั้งนั้นขึ้นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย และในส่วนภาษาที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อใช้ภาษาไทยประสมกับบาลีสันสกฤตตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาษานั้นที่อิทธิพลต่อกัน และอาณาเขตที่ติดกันระหว่างประเทศไทย ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา ส่งผลให้มีลักษณะภาษาที่คล้ายกัน และมีการยืมคำซึ่งกันและกัน เพื่อให้มีคำใช้ได้พอเพียงต่อความต้องการ

ทั้งนี้ บทความนี้ผู้เขียนได้ศึกษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครพนมเพียงเบื้องต้นจึงเลือกศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จากผลการศึกษานำไปใช้ประโยชน์เพื่อศึกษาชื่อหมู่บ้านในจังหวัดนครพนมทั้งหมด โดยจะเห็นภาพสะท้อนชัดเจนขึ้นว่า ลักษณะภูมิประเทศ ภาษาและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น

5. เอกสารอ้างอิง

เต็ม วิภาคัพจนกิจ. (2557). **ประวัติศาสตร์อีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ ; มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ที่ทำการปกครองจังหวัดนครพนม. **ประวัติจังหวัดนครพนม**. ค้นเมื่อ วันที่ 30 สิงหาคม 2560 ,

จาก <https://sites.google.com/site/nakhonphanomdopa/project-definition>

นันทิญา พันโชติ และรัตนา จันทร์เทาว์. (2558). การจัดกลุ่มความหมายของคำศัพท์ในนพาดหัวข่าว

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. **บัณฑิตศึกษามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.

4(1), 1-14.

ประเทศไทย รายชื่อจังหวัดนครพนม. ค้นเมื่อ วันที่ 1 กรกฎาคม 2560, จาก <https://sathai.com>.

ประวัติจังหวัดนครพนม. ค้นเมื่อ วันที่ 30 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.nakhonphanom.go.th/>

nakhonphanom/history.php

พรวิภา ไชยสมคุณ.(2560).การตั้งชื่อโครงการหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดเชียงใหม่. **ภาษา ศาสนา และ**

วัฒนธรรม, 6(1), 36 – 58.

รัตนตรุณ มณีเนตร และคณะ. (2559) . วัฒนธรรมภาษาในการตั้งชื่อบ้านนามเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์

ไทยเขมรและไทยกวย ในตำบลดองกำเม็ด อำเภอชุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ. **มนุษยศาสตร์และ**

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี , 7(2).

รุ่งนภา สุกแก้ว. ภูมินามในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. ค้นเมื่อ 18 กันยายน 2560 , จาก

https://home.kku.ac.th/phlib/doc/RefFormat/RefFormat_KKUJPHR.pdf

วันวิสา คำพิภาศ และคณะ. (2558). การศึกษาความหมายและคุณค่าของภูมินามจากตำนาน

พื้นบ้าน ในชุมชน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน . ค้นเมื่อ 18 กันยายน พ.ศ. 2560 ,

จาก<http://gs.nsr.u.ac.th/files/4/7วันวิสา%20%คำพิภาศ.pdf>.

วิจิตรา แสงพลสิทธิ์. (2524). ความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศในภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และ อัญชลี สิงห์น้อย. (2548). โครงสร้างทางภาษาภูมินามของหมู่บ้านใน

จังหวัดอุตรดิตถ์ . มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2(1), 29 – 44.